

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Επιστημών Υγείας

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Πτυχιακή Εργασία:

**«ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΑΜΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ,
ΗΛΙΚΙΑΣ 20-30 ΕΤΩΝ, ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΕΣΜΟ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ
ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ»**

του/της

ΚΩΣΤΑΚΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

&

ΜΟΥΖΟΥΛΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΔΙΑΛΥΝΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του πτυχίου Κοινωνικής
Εργασίας

Αύγουστος 2020

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Γάμος	8
1.1. Τί είναι ο γάμος;	8
1.2. Ιστορική αναδρομή	15
1.3. Τα είδη του γάμου.....	17
1.4. Τύποι οικογένειας	21
1.5. Συζυγικοί ρόλοι.....	26
1.6. Νομικό πλαίσιο	29
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : Οι παράγοντες που επηρεάζουν την σύναψη γάμου .31	
2.1. Πολιτισμικό πλαίσιο	31
2.2. Θρησκεία	34
2.3.Οικογένεια	37
2.4. Πολιτικοί παράγοντες	41
2.5. Οικονομικοί Παράγοντες.....	44
2.6. Ατομικά χαρακτηριστικά / Προσωπικότητα ατόμου.....	49
2.7. Πεποιθήσεις, αξίες, στάση ζωής ατόμων.....	54
2.8. Προσδοκώμενα χαρακτηριστικά μελλοντικού συζύγου.....	58
2.9. Συναισθηματικές ανάγκες.....	60
2.10. Κοινωνικός περίγυρος	63
2.11. Κοινωνική θέση	65
2.13. Γονιμότητα.....	68
2.14. Απόκτηση παιδιών	70
2.14. Στερεότυπα	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας	78
3.1. Εισαγωγή.....	78
3.2. Σκοπός Έρευνας και Ερευνητικά Ερωτήματα	81
3.3. Βιβλιογραφική Επισκόπηση Ερευνών	82
3.4. Μεθοδολογία της παρούσας έρευνας	87
3.5. Εργαλεία συλλογής στοιχείων	90
3.6. Αποτελέσματα.....	95

Πτυχιακή Εργασία

3.7. Συζήτηση	99
3.8. Συμπεράσματα	103
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	109
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	109
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	113
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	115
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	115

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Δηλώνουμε υπεύθυνα και έχοντας λάβει γνώση για τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 Περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε από δική μας ερευνητική εργασία, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής, ούτε υπήρξε η ανάθεση σε τρίτους. Οι πηγές στις οποίες στηριχθήκαμε για την εκπόνηση της εργασίας είναι αναρτημένες στην βιβλιογραφία.

Κωστάκη Δέσποινα

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Μούζουλα Παρασκευή

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός: Η παρούσα πτυχιακή εργασία ενδιαφέρεται για την διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου για τον κοινωνικό θεσμό του γάμου και για τη μελέτη των παραγόντων που σχετίζονται ανασταλτικά ή ενθαρρυντικά με την απόφαση για τη σύναψή του.

Μεθοδολογία: Στην παρούσα διπλωματική εργασία η μέθοδος εμπειρικής έρευνας που επιλέχθηκε είναι η μέθοδος της ποσοτικής προσέγγισης ενώ χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ως το εργαλείο συλλογής δεδομένων. Το δείγμα αποτέλεσαν εκατό φοιτητές

Κύρια ευρήματα: Ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή των κύριων ευρημάτων που απαντούν στα ερωτήματα που θέσαμε, αυτά είναι :

- 1) «Πώς σχετίζεται η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο από τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο τους;». Η στατιστική ανάλυση που διεξήχθη έδειξε ότι η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο σχετίζεται σημαντικά με τον οικογενειακό περίγυρο τους, ενώ δεν υπάρχει σημαντική συσχέτιση με τον κοινωνικό περίγυρο.
- 2) «Η οικονομική κατάσταση των ατόμων σχετίζεται με την επιλογή ή την αποφυγή του γάμου;». Έπειτα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε ότι η οικονομική κατάσταση των ερωτώμενων δεν σχετίζεται με την επιλογή να παντρευτούν ή την αποφυγή του γάμου.
- 3) «Οι αντιλήψεις των άγαμων φοιτητών τείνουν να είναι θετικές ή αρνητικές απέναντι στον θεσμό του γάμου;» Συμπερασματικά, αναδείχθηκε ότι η τάση των φοιτητών απέναντι στον θεσμό του γάμου είναι θετική παρά αρνητική, καθώς το πλήθος των απαντήσεων στην μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο είναι πάνω από την μέση τιμή.

ABSTRACT

Purpose: This project refers to the Hellenic Mediterranean University student's opinions about the social phenomenon of marriage and about the multiple factors that affect people's decision to get married or not.

Methodology: To carry out the investigation was selected the method of quantitative approach while the measuring instrument was the questionnaire. The sample consisted of 100 students.

Main results: The following is a brief description of the main points that answer the questions we asked, these are:

- 1) "How is the choice of unmarried students to get married from their family and social environment related?". The statistical analysis conducted showed that the choice of unmarried students to get married is significantly related to their family environment, while there is no significant correlation with the social environment.
- 2) "Is the financial situation of individuals related to the choice or avoidance of marriage?". After analyzing the results, it was found that the financial situation of the respondents is not related to the choice to get married or to avoid marriage.
- 3) "Do the perceptions of unmarried students tend to be positive or negative towards the institution of marriage?" In conclusion, it turned out that the tendency of students towards the institution of marriage is positive rather than negative, as the number of responses to the variable of intention for marriage is above average.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε κατά τη διάρκεια των σπουδών μας στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου Κρήτης. Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των αντιλήψεων της πληθυσμιακής ομάδας των σπουδαστών του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ, στην ηλικία των 20 έως 30 ετών και με την άγαμη ιδιότητα, για τον θεσμό του γάμου και τους παράγοντες που επιδρούν ανασταλτικά ή ενθαρρυντικά στην σύναψη του. Η εν λόγω διπλωματική εργασία απαρτίζεται από δύο κύρια μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος. Το θεωρητικό μέρος αποτελείται από δύο κεφάλαια το περιεχόμενο των οποίων αναφέρεται παρακάτω.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο υπάρχει η παράθεση υποκεφαλαίων που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση του θεσμού του γάμου. Συγκεκριμένα, στο πρώτο υποκεφάλαιο αναλύεται ο ορισμός του γάμου, στο δεύτερο παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή του και στο τρίτο περιγράφονται τα είδη του συγκεκριμένου θεσμού. Εν συνεχεία, περιγράφονται οι τύποι οικογένειας, οι ρόλοι των συζύγων και το νομικό πλαίσιο που έχει θεσμοθετηθεί γύρω από το θεσμό του γάμου.

Το δεύτερο υποκεφάλαιο πραγματεύεται τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση σύναψης του γάμου και περιλαμβάνει δεκατέσσερα υποκεφάλαια. Το πρώτο αφορά τον παράγοντα του πολιτισμικού πλαισίου, το δεύτερο της θρησκείας και το τρίτο τον παράγοντα του οικογενειακού περιβάλλοντος του ατόμου. Έπειτα, ακολουθεί το τέταρτο υποκεφάλαιο στο οποίο περιγράφονται οι πολιτικοί λόγοι ως παράγοντας επιρροής της συγκεκριμένης απόφασης, το πέμπτο περιλαμβάνει την οικονομική κατάσταση ως βασικό συντελεστή στην σύναψή του και το έκτο περιέχει τον παράγοντα των ατομικών χαρακτηριστικών (προσωπικότητα) του ατόμου. Εν συνεχεία, παρατίθεται το έβδομο υποκεφάλαιο στο οποίο τονίζεται η επίδραση των πεποιθήσεων, των αξιών και της στάσης ζωής των ατόμων και το όγδοο στο οποίο υπάρχουν τα κριτήρια που σχετίζονται με τα προσδοκώμενα χαρακτηριστικά του μελλοντικού συζύγου. Ακολουθεί το ένατο υποκεφάλαιο στο οποίο περιγράφεται ο συντελεστής των συναισθηματικών αναγκών ενός ατόμου, ως κριτήριο που το οδηγεί σε μια συγκεκριμένη επιλογή συντρόφου.

Στο δέκατο υπάρχει ο παράγοντας της επίδρασης του κοινωνικού περιγύρου και στο εντέκατο περιλαμβάνεται ο παράγοντας που σχετίζεται με την κοινωνική θέση που καταλαμβάνει ένα άτομο στην κοινωνική κλίμακα. Έπειτα, παρατίθεται το δωδέκατο υποκεφάλαιο το οποίο αναφέρεται στην διαδικασία της γονιμότητας, ως παράγοντα που επηρεάζει την απόφαση τέλεσης γάμου και το δεκατοτρίτο που αναφέρεται στο ζήτημα της απόκτησης παιδιών, ως στοιχείου που συμβάλλει στην σύναψη μακροχρόνιας σχέσης με ένα συγκεκριμένο άτομο. Τέλος, στο περιεχόμενο του τελευταίου υποκεφαλαίου επισημαίνεται ο παράγοντας των στερεοτύπων που συνοδεύουν μια κοινωνία σχετικά με τον θεσμό του γάμου.

Πτυχιακή Εργασία

Αφού επισημάνθηκε το πρώτο μέρος της εργασίας σειρά έχει το δεύτερο, το ερευνητικό μέρος. Το ερευνητικό μέρος αποτελείται από ένα κεφάλαιο, το οποίο ονομάζεται «μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας». Το πρώτο υποκεφάλαιο περιέχει την εισαγωγή, το δεύτερο την βιβλιογραφική ανασκόπηση και το τρίτο τα ερευνητικά ερωτήματα και τον σκοπό της ερευνητικής μελέτης. Έπειτα, ακολουθεί το τέταρτο το οποίο περιλαμβάνει την μεθοδολογία της εμπειρικής έρευνας και το πέμπτο το οποίο αναφέρεται στα εργαλεία που χρησιμοποιήσαμε για να συλλέξουμε τα στοιχεία της έρευνας. Επίσης, υπάρχει το έκτο υποκεφάλαιο στο οποίο αναλύονται τα αποτελέσματα της μελέτης και το έβδομο στο οποίο πραγματοποιείται συσχέτιση των μεταβλητών με τις οποίες ασχοληθήκαμε στην έρευνα. Τέλος, η εργασία μας ολοκληρώνεται με το όγδοο υποκεφάλαιο στο οποίο παρατίθεται τα συμπεράσματα που αναδείχθηκαν από την συγκεκριμένη μελέτη.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Γάμος

1.1. Τί είναι ο γάμος;

Σε αυτό το σημείο της πτυχιακής εργασίας θεωρούμε αναγκαία την διερεύνηση ενός βασικού ερωτήματος που θα μας κατευθύνει στην ανάλυση όλων των παραγόντων γύρω από το θέμα που επιλέξαμε να ερευνήσουμε. Το ερώτημα αυτό είναι «Τι είναι ο γάμος;». Αυτό το ερώτημα, αν και μπορεί να απαντηθεί από κάποιον με βάση την εμπειρία του, στην πραγματικότητα είναι μία απαντημένη μεν ερώτηση, που όμως έχει απασχολήσει σε βάθος χρόνου τους κοινωνιολόγους οι οποίοι προσπάθησαν να ορίζουν τι είναι ο γάμος και πως αυτός ο θεσμός συμπεριφέρεται μέσα σε μία συλλογική ομάδα- κοινωνία- καθώς και ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι ο γάμος- και κατ' επέκταση η δημιουργία οικογένειας- είναι η αρχή της δημιουργίας των αρχαϊκών έως και των σύγχρονων κοινωνιών.

Η παραπάνω θέση βασίζεται στην θεώρηση του Δ.Γ. Τσαούση σύμφωνα με τον οποία η οικογένεια και η συγγένεια- τα οποία ξεκινούν από την σύναψη του γάμου- είναι από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς. Έχουν βασικούς σκοπούς εκπλήρωσης οι οποίοι αφορούν πρώτα την βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας μέσω της δημιουργίας οικογενειακών συνόλων, δεύτερον προσανατολίζονται στους απογόνους της συζυγικής σχέσης και κυρίως στην ανατροφή, την εκπαίδευση και την αγωγή τους. Τρίτος βασικός σκοπός είναι η αμοιβαία προστασία των ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς δηλαδή ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας και συγγενών. (Δ.Γ.Τσαούσης,2006)

Πρώτα από όλα είναι αναγκαίο να αναφέρουμε έναν γενικώς αποδεκτό ορισμό του γάμου, αν και στοιχειώδης, σύμφωνα με τους Παπαχριστοπούλου Ν. και Σαμαρτζή

Κ., όπου αναφέρεται ότι ο γάμος αποτελεί μία σταθερή ένωση. Η ένωση αυτή αναπτύσσεται ανάμεσα σε έναν άνδρα και μία γυναίκα, είναι κοινωνικά αναγνωρισμένη από τον περίγυρο και ενδεχομένως επικυρώνεται ποικιλοτρόπως από πολιτικές ή θρησκευτικές αρχές και από δημόσιες εκδηλώσεις . (Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτζή Κ. 2012)

Αν και ένας γενικός ορισμός θα μπορούσε να είναι αρκετός για να κατανοηθεί το θέμα προς διερεύνηση , είναι άξιο αναφοράς να παρουσιάσουμε μία άλλη θέση , περισσότερο συγκεκριμένη, που προέρχεται από την επιστήμη της κοινωνιολογίας. Βασισμένοι στο βιβλίο των Michael Hughes και Carolyn Kroehler «Κοινωνιολογία : βασικές έννοιες», παρουσιάζουμε ότι γάμος είναι η κοινωνικά αναγνωρισμένη ένωση δύο ή περισσότερων προσώπων η οποία χαρακτηρίζεται από την προοπτική μακρόχρονης διατήρησης της. Οι σύζυγοι ανήκουν υποχρεωτικά σε διαφορετικές συγγενικές ομάδες. Ο κανόνας αυτός έχει σημαντικές συνέπειες για την δομή της οικογένειας, καθώς συνεπάγεται ότι η διαίωσιση και μακροημέρευση των συγγενικών ομάδων εξαρτάται απόλυτα από τη σύναψη συζυγικών σχέσεων ανάμεσα στα ανύπαντρα μέλη της ομάδας με μέλη άλλων ομάδων. Η ομάδα συγγένειας έχει συμφέρον να διατηρήσει κάποιο βαθμό ελέγχου για ορισμένα τουλάχιστον από τα μέλη της μετά το γάμο τους (Lee,1977).(MichaelHughes, Carolyn Kroehler,2014)

Άξιο αναφοράς είναι η διάκριση του όρου «γάμος» σε δύο βασικές θέσεις με βάση τις οποίες διαχωρίζονται βασικές έννοιες στις οποίες αναφέρεται αυτή η λέξη. Σύμφωνα με το βιβλίο «Κοινωνία του ανθρώπου: Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία» του Δ.Γ.Τσαούση, αναγνωρίζουμε δύο διαφορετικές έννοιες του όρου. Επομένως ο όρος γάμος έχει δύο σημασίες. Σημαίνει πρώτον την ειδική εκείνη τελετή με την οποία συνιστάται και αναγνωρίζεται μία νόμιμη γενετήσια ένωση που θα οδηγήσει στην δημιουργία μίας οικογένειας. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία «διαβατήρια τελετουργία» , η οποία επικυρώνει συμβολικά – ίσως και κυριολεκτικά με την αλλαγή των ρόλων και της θέσης του ατόμου απέναντι στον κοινωνικό του περίγυρο- το πέρασμα του ατόμου από μία κατάσταση σε μία άλλη. Η διαδρομή αυτή παρατηρείται και από το γεγονός ότι ο έγγαμος άνθρωπος μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κοινωνικά ώριμος». Η τελετουργική έννοια του γάμου ανταποκρίνεται επομένως στην επίσημη θεμελίωση του οικογενειακού θεσμού (Δ.Γ.Τσαούσης, 2006).

Η δεύτερη έννοια του γάμου αναφέρεται όχι στην σύναψη πια αλλά στην ήδη συνεστημένη νόμιμη γενετήσια ένωση. Με την έννοια αυτήν ο γάμος είναι ένας θεσμός και μπορεί να οριστεί ως η κοινωνικά αναγνωρισμένη ένωση δύο ετερόφυλων προσώπων που χαρακτηρίζεται από α) την αμοιβαία πρόθεση μακρόχρονης διατήρησης της , β) την κατά κανόνα συνοίκηση των συζύγων , γ) την ρύθμιση των γενετήσιων σχέσεων μεταξύ των συζύγων και των υπόλοιπων προσώπων εντός και εκτός οικογένειας, δ) την αμοιβαία πρόθεση αναπαραγωγής, ε) την οικονομική συνεργασία των συζύγων και στ) την από κοινού ανάληψη υποχρεώσεων διατροφής, ανατροφής και αποκατάστασης των κοινών τέκνων.(Δ.Γ.Τσαούσης,2006)

Σύμφωνα με την Χριστίνα Νόβα Καλτσούνη , η μελέτη της οικογένειας μέσα την ιστορική αναδρομή μας δείχνει την ανυπαρξία ενός ενιαίου τύπου οικογενειακής ζωής για όλες τις κοινωνίες . Ακόμη και στις περιπτώσεις που με μία πρώτη ματιά διαπιστώνει κανείς ομοιότητες και κανονικότητες στις μορφές οργάνωσης της ιδιωτικής ζωής των ανθρώπων, μία προσεκτικότερη παρατήρηση αποκαλύπτει ουσιαστικές διαφορές, συνδεδεμένες με τις εκάστοτε κοινωνικές-πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν. (Χριστίνα Νοβα Καλτσούνη,2000)

Σημαντική παρατήρηση αποτελεί το γεγονός ότι ο γάμος, τουλάχιστον στην πλειονότητα του, έχει ως βάση την δημιουργία οικογένειας. Η τεκνοποίηση και η δημιουργία απογόνων του ζεύγους, όπως αναφέρεται και στους βασικούς σκοπούς του θεσμού αυτού, πραγματοποιεί την δημιουργία της οικογενειακής ομάδας. Επομένως εύλογο είναι ότι η δημιουργία οικογένειας θεωρείται ο απώτερος σκοπός του γάμου. Σύμφωνα με τους Παπαχριστοπούλου Ν. και Σαμαρτζή Κ. *«η ένωση του ζευγαριού σε γάμο αποτελεί την νομική και επίσημη επικύρωση μιας ιδιωτικής υποθέσεως η οποία, στη βάση της αγάπης και της έλξης την οποία νιώθει ο ένας για τον άλλον, ενώνει έναν άνδρα με μία γυναίκα»*. Αυτή η ένωση αφορά το ζευγάρι, το οποίο μπορεί κανείς να ελπίζει ότι θα αντέξει δια βίου, ζώντας μαζί και δημιουργώντας οικογένεια. Ο συζυγικός δεσμός τον οποίον συνάπτουν μεταξύ τους τα άτομα συνεπάγεται κάποια βασικά χαρακτηριστικά στην από κοινού τους σχέση. Αυτά είναι, πρώτον η πίστη (κατά προτίμηση) μεταξύ τους, δεύτερον η από κοινού ζωή τους σε όλα τα θέματα που τους αφορούν, τρίτον ο από κοινού μερισμός των πόρων είτε πρόκειται για οικονομικούς ή υλικούς , τέταρτον η συνεργασία τους, που συνήθως βιώνεται ως γενετήσια συμπληρωματικότητα των καθηκόντων, και πέμπτον η αμοιβαία συναισθηματική, κοινωνική και οικονομική στήριξη του ενός μέλους για το άλλο. Το

ζευγάρι γίνεται κατανοητό ως έννοια αλληλεγγύης και η οικογένεια ως προπύργιο. (Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτή Κ. 2012)

Αυτή η θέση δίνει την ευκαιρία να τονιστεί ότι η οικογένεια έχει σαν πυρήνα και αφετηριακό της σημείο την ένωση δύο ετερόφυλων προσώπων, με ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ένωσης αυτής να είναι η επιδίωξη ή και η αποδοχή της δυνατότητας τεκνογονίας. Θα μπορούσε κανείς να ονοματίσει αυτό το είδος γάμου ως αναπαραγωγικός γάμος, συσχετίζοντας το όνομα του με τον σκοπό του, που είναι η αναπαραγωγή των ατόμων και η δημιουργία απογόνων. Επικρατούσα στις μέρες μας είναι η θέση ότι αυτού του είδους ο γάμος είναι ως ένα σημείο τουλάχιστον «ιερός». Ωστόσο λαμβάνοντας υπόψη παλαιότερες θέσεις, ο αναπαραγωγικός γάμος δεν ήταν αφ' εαυτού ιερός, η αναγνώριση του όμως και η αγιοποίηση του από τους θρησκευτικούς θεσμούς, όπως και η ηθικοποίηση της σεξουαλικής σχέσης, κυρίως από τις αποκαλυφθείσες θρησκείες, είχαν ως αποτέλεσμα, αν όχι ως στόχο, την ενίσχυση του ήδη ισχυρού του χαρακτήρα ως κοινωνικού δεσμού- όπως συνέβαινε με την μονιμότητα η οποία προσεφέρετέ στα παιδιά τα οποία γεννώνται εντός γάμου. (Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτή Κ. 2012)

Η πλέον προφανής συνταγματική διάταξη για τον θεσμό της οικογένειας, του γάμου, την μητρότητα και την παιδική ηλικία είναι αυτή του άρθρου 21. Στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού προβλέπεται ότι «η οικογένεια ως θεμέλιο συντήρησης και προαγωγής του Έθνους καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό προστασία του Κράτους». (Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτή Κ. 2012)

Εν συνεχεία, το γενετήσιο περιεχόμενο είναι ένα από τα βασικά γνωρίσματα της. Σύμφωνα με τους Αμερικανούς κοινωνιολόγους Κίνγκσλεϋ Ντέηβις και Τζούντιθ Μπλέηκ που εισήγαγαν τον όρο γενετήσια ένωση, δηλαδή «κάθε είδους πρόσκαιρη ή μόνιμη ένωση ετερόφυλων με γενετήσιο περιεχόμενο», χωρίς να εξετάζεται αν η ένωση αυτή έχει ή δεν έχει κοινωνική αναγνώριση και καταξίωση. Τα διάφορα είδη των γενετήσιων ενώσεων ταξινομούνται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: τις νόμιμες, τις σύγγνωστες και τις αθέμιτες. Κάθε μία από τις ενώσεις αυτές μπορεί να περιλαμβάνει ενώσεις μόνιμες, πρόσκαιρες ή παροδικές ανάλογα με την χρονική διάρκεια για την οποία συνάπτονται. Επιπλέον το καθένα από τα εννιά είδη που προκύπτουν με αυτόν τον τρόπο μπορεί να περιβάλλεται ή όχι και από κάποιους εξωτερικούς τύπους που

αναφέρονται στην σύναψη, στη διατήρηση και στη λύση της γενετήσιας ένωσης. Μπορεί δηλαδή να έχουμε τυπικές ή άτυπες γενετήσιες ενώσεις (Δ.Γ. Τσαούση,2006).

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφέρουμε μία επιπρόσθετη θέση που αφορά τον θεσμό του γάμου. Σύμφωνα με τους Παπαχριστοπούλου Ν. και Σαμαρτζή Κ. ο γάμος επικυρώνει μία σταθερή αγχιστεία όχι μεταξύ των ατόμων αλλά μεταξύ των κοινωνικών ομάδων , οικογενειακών ομάδων , με άλλα λόγια «οίκων» και παρατηρείται από την πρώτη σύλληψη- εκεί όπου τον τοποθετεί η ανθρωπολογία μεταξύ δηλαδή των θεμελίων της κοινωνίας. Παρόλα αυτά , αδιαπραγμάτευτο είναι το γεγονός ότι ο γάμος υλοποιείται μέσω της ένωσης δύο ατόμων, όμως ο γενικώς επιτευχθείς στόχος είναι η ειρηνική και φέρουσα πολλαπλά οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά συμφέροντα αγχιστεία μεταξύ δύο ομάδων, τις οποίες καθιστά αλληλέγγυες και οι οποίες στο εξής αλληλοβοηθούνται σύμφωνα με δεσμευτικές διαδικασίες (Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτζή Κ. 2012).

Επιπλέον μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η σύναψη γάμου βασίζεται και σε επιπλέον των προηγούμενων θέσεις. Μία από αυτές είναι η κοινωνιολογική προσέγγιση η οποία εστιάζει στις κοινωνικές δυνάμεις που διαμορφώνουν, κατευθύνουν και επηρεάζουν τις πράξεις των ανθρώπων μέσα στον γάμο και την οικογένεια Αυτές οι κοινωνικές δυνάμεις επίσης, επηρεάζουν την απόφαση των ανθρώπων στην σύναψη γάμου σε συνολική βάση. Η ερμηνεία της συμπεριφοράς ενός ατόμου ή μιας ομάδας, η οποία είναι αποτέλεσμα μάθησης, μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον είναι βασικό θέμα για την επιστήμη της κοινωνιολογίας του γάμου και της οικογένειας.(Χριστίνα Νόβα Καλτσούνη,2000)

Κατανοητό είναι το γεγονός ότι τα άτομα έχουν μάθει με τρόπους εκπαίδευσης και κοινωνικοποίησης το πώς είναι «σωστό» και «λάθος» να φέρονται μέσα στο κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκουν, μέσα στις ομάδες που είναι μέλη ενώ παράλληλα έχουν εκπαιδευτεί και στο πώς να φέρονται ατομικά. Αυτή η διαδικασία κοινωνικοποίησης ξεκινά με την γέννηση του κάθε ατόμου ανάλογα με το κοινωνικό περιβάλλον του ίδιου και της οικογένειας προέλευσης του (οικογένεια προσανατολισμού). Σύμφωνα με τον Δ.Γ.Τσαούση, οικογένεια προσανατολισμού είναι αυτή από την οποία κατάγεται το άτομο και από την οποία παίρνει την θέση του στην κοινωνία, δηλαδή η γονεϊκή οικογένεια. Επιπρόσθετα το άλλο είδος οικογένειας, με βάση την κατηγοριοποίηση των οικογενειών βασισμένες στην καταγωγή, είναι η

Πτυχιακή Εργασία

οικογένεια αναπαραγωγής , δηλαδή η συζυγική οικογένεια που συγκροτεί το άτομο με τον ή την σύζυγο του και που είναι με την σειρά της οικογένεια προσανατολισμού των παιδιών. (Δ.Γ.Τσαούσης, 2006)

Σε κάθε άτομο δημιουργούνται φυσικές προσδοκίες από την κοινωνία για το πώς είναι επιθυμητή ή αναγκαία η συμπεριφορά του σε σχέση με τον γάμο και την οικογενειακή ζωή. Η διαδικασία αυτή είναι η κοινωνικοποίηση του ατόμου που έχει βασικό στόχο την αναπαραγωγή της κοινωνικής κληρονομιάς. Καθιερωμένες από την κοινωνική ομάδα, αυτές οι προσδοκίες διαφέρουν από την μία κοινωνία στην άλλη. Παρέχουν πολιτισμικές «κατευθύνσεις» για το πώς πρέπει να είμαστε ως σύζυγοι και παιδιά, τι είδους σχέσεις πρέπει να έχουμε μεταξύ μας στον γάμο και την οικογένεια.(Χριστίνα Νόβα Καλτσούνη,2000)

Βασιζόμενοι στα παραπάνω ο θεσμός του γάμου έχει ως σκοπό τον προσδιορισμό της συμπεριφοράς των ατόμων μέσα στις κοινωνικές τους σχέσεις και την οργάνωση της κοινωνίας. Η συμπεριφορά των ατόμων σε σχέση με τον γάμο περιορίζεται ωστόσο και από κοινωνικούς κανόνες , όπως οι κανόνες της εξωγαμίας, οι οποίοι απαγορεύουν να παντρευτεί κανείς με μέλος της νόμιμης οικογένειας του, αλλά και αναδεικνύεται με βάση την συμφωνία των ατόμων σε μία τέτοια ένωση. Εν κατακλείδι ο γάμος είναι μία μορφή ανταλλαγής μεταξύ των ανθρώπινων ομάδων.(Α.Μισέλ,1981)

Επιπλέον χρειάζεται να αναφερθεί ότι οι οικογένειες και ο τρόπος που παρουσιάζονται από τα μέση ενημέρωσης και ψυχαγωγίας έχουν αλλάξει. Στο παρελθόν , ο γάμος ήταν η καθοριστικότερη κοινωνική σχέση στην ενήλικη ζωή των Αμερικανών. Όπως εξηγούν ο κοινωνιολόγος Πολ Αμάτο και οι συνάδελφοι του στο βιβλίο τους *Alone Together : How Marriage in America is Changing* ο γάμος συνδεόταν με μία σειρά από τα ακόλουθα σημαντικά γεγονότα της ζωής του ατόμου: α) με την αποχώρηση από το πατρικό του σπίτι, β) με την δημιουργία του δικού του νοικοκυριού, γ) με την απόκτηση οικονομικής ανεξαρτησίας, δ) με την έναρξη συστηματικών σεξουαλικών σχέσεων , ε) με την απόκτηση παιδιών(Amato, Booth, Johnson, Rogers,2007).

Ορμώμενοι από την φράση «ο γάμος και η οικογένεια έχουν αλλάξει σε σχέση με το παρελθόν» είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε ότι ύστερα από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα, η πρώτη σοβαρή και ουσιαστική

μεταρρύθμιση των διατάξεων του Οικογενειακού Δικαίου ήταν αυτή των ετών 1982-1983, με την ψήφιση των νόμων 1250/1982 «για την καθιέρωση του πολιτικού γάμου». (Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτή Κ. 2012)

Επιπλέον χρειάζεται να αναφέρουμε μία ακόμη αλλαγή που έχει πραγματοποιηθεί σε θέματα σχετικά με τον γάμο και αφορά την αποδοχή της νομιμότητας των ενώσεων ομοφυλόφιλων. Η αποδοχή αυτή δεν αποτελεί επανάσταση αλλά την ενεργοποίηση ορισμένων δυνατοτήτων τις οποίες παρείχε δυνητικά ή μέσω του γάμου αγχιστεία μεταξύ ομάδων , χωρίς ωστόσο ποτέ να τις έχει πραγματώσει. Τα πλεονεκτήματα αυτά οδήγησαν στη σκέψη ότι ο πρώτος στόχος του γάμου είναι η τεκνοποίηση , κάτι το οποίο είναι λανθασμένο. Αυτή η θέση έρχεται σε αντίθεση με όσα προαναφέραμε καθώς προηγουμένως παρουσιάσαμε ως βασικό σκοπό του γάμου και της γενετήσιας ένωσης την τεκνοποίηση , την αναπαραγωγή και την δημιουργία απογόνων. Με βάση αυτήν την άποψη, η τεκνοποίηση αποτελεί ένα αποτέλεσμα της γενετήσιας ένωσης μεταξύ των φορέων αγχιστείας όταν αυτοί ανήκουν σε διαφορετικά φύλα, και όχι αυτοσκοπός. Υπάρχουν όμως και άλλα πλεονεκτήματα της ένωσης αυτής που αξίζει να αναφερθούν και τα οποία δεν εξαρτώνται άμεσα από την ετεροφυλοφιλία. Στα πλεονεκτήματα αυτά συγκαταλέγονται τα εξής : οικονομική και συναισθηματική στήριξη μεταξύ των συντρόφων και των οικογενειών τους, από κοινού μερισμός των καθηκόντων , αλληλεγγύη κάθε είδους , δημιουργία ενός σύμπαντος ζωής κ.λπ., χωρίς να υπολογίζουμε, όπως είναι αυτονόητο, το γεγονός ότι η τεκνοποίηση μπορεί να πραγματοποιηθεί με πολύ αποτελεσματικό τρόπο και εκτός γάμου..(Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτή Κ. 2012)

1.2. Ιστορική αναδρομή

Αφού αναφέραμε αρκετές πληροφορίες για το τί είναι ο γάμος θεωρούμε σημαντικό να ανατρέξουμε στο παρελθόν και να παρατηρήσουμε πώς έχει εξελιχθεί ο αναφερόμενος θεσμός στο πέρασμα των χρόνων. Αξιολογώντας έναν βασικό πυλώνα της κοινωνικής δομής, είναι αξιοσημείωτη η παρατήρηση της συμβολής του στην εξελικτική διαδικασία της κοινωνίας.

Σύμφωνα με την Κακλαμανάκη Ρ. στο βιβλίο της «Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία», τα αρχαία χρόνια ο σκοπός της γυναίκας ήταν η φροντίδα των παιδιών και του σπιτιού, δηλαδή τα πλαίσια δράσης της κάλυπταν το σπίτι με τις δουλειές του νοικοκυριού και το χωράφι με τις αγροτικές εργασίες ανάλογα την κοινωνική τάξη της. Η γυναίκα “άνηκε” στην οικογενειακή στέγη, υπό την εξουσία του συζύγου της, με αυτό να συνεπάγεται ότι δεν είχε το δικαίωμα να συμμετέχει στα κοινωνικά δρώμενα και να διεκδικεί πράγματα για την προσωπική εξέλιξή της. Η μόνη ιδιότητα που της αναγνωριζόταν ήταν της μητέρας και της συζύγου. Ακόμη και με αυτές τις ιδιότητες είχε κατώτερη θέση και εξουσιαζόταν από τον σύζυγο ή τον πρωτότοκο γιο (σε περίπτωση που είχε αποβιώσει ο σύζυγος). Η μόνη περίπτωση που η γυναίκα μπορούσε να αισθανθεί λίγο πιο ανώτερη στην οικογενειακή δομή ήταν στις σχέσεις της με άλλες γυναίκες, τις κόρες (Κακλαμανάκη, 1984).

Από τα προαναφερθέντα καθίσταται σαφές ότι η φυλετική ανισότητα που υπήρχε πήγαζε από τους περιορισμούς που είχαν επιβληθεί στη γυναίκα τόσο σε οικογενειακό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο συγκριτικά με τις ελευθερίες του άντρα. Η θέση του άντρα στην κοινωνία ήταν καθοριστική και αναγκαία καθώς εκείνος συμμετείχε στις εξελίξεις του δημόσιου βίου. Όντας άντρας σε εκείνη την εποχή σήμαινε ότι μπορούσες να πράττεις όπως επιθυμείς και να χαίρεσαι τις ηθικές και τις ερωτικές ελευθερίες, αφού οι περιορισμοί της μονογαμίας και του καθεστώτος μόνιμης χηρείας απευθύνονταν μόνο στη γυναίκα. Στη πλειοψηφία των περιπτώσεων η γυναίκα συναντάται να μην έχει κανένα δικαίωμα σχετικό με τον δημόσιο ή τον ιδιωτικό βίο. Όσον αφορά τη σχέση του ζευγαριού στην αρχαιότητα ίσχυε η αρχή της μονογαμίας όμως όπως μπορεί να γίνει αντιληπτό ο άντρας μπορούσε να χαρακτηριστεί πολυγαμικό ον και να πράττει ανάλογα (Κακλαμανάκη, 1984).

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η αρχή της μονογαμίας είχε καθιερωθεί με απώτερο σκοπό τη διαφύλαξη της γνησιότητας των παιδιών που θα

πρόκυπταν στην οικογένεια. Αυτός ήταν και ένας επιπλέον λόγος που απαγορευόταν επίσημα και ανεπίσημα η πολυγαμία για τη γυναίκα, η οποία όφειλε να χαρίσει γνήσια παιδιά στον σύζυγό της. Απόρροια της παραπάνω πραγματικότητας της τότε κοινωνίας ήταν η γυναίκα να χάνει το ενδιαφέρον της για τη ζωή της, αφού δεν είχε πρόσβαση στις πηγές εμπλουτισμού της προσωπικής ανέλιξής της, δηλαδή στις κοινωνικές παροχές και εκδηλώσεις. Με άλλα λόγια, εξαιτίας των πολυδιάστατων οικονομικών και ψυχολογικών καταπιέσεων που δεχόταν η γυναίκα, άθελά της μετατρέποταν σε ένα άβουλο και νευρικό άτομο. Ο άντρας με τη σειρά του δεν έβρισκε το κατάλληλο ερωτικό κλίμα που επιθυμούσε και προτιμούσε να στραφεί σε άλλες γυναίκες. Αυτά συνέβαλλαν στην ενίσχυση του φαινομένου της πορνείας (Κακλαμανάκη, 1984).

Η πορνεία για τις γυναίκες της εποχής ήταν και ένας τρόπος διαφυγής από τους στενούς κλοιούς ζωής τους, έβρισκαν στην πορνεία την ελευθερία που τόσο ήθελαν να έχουν. Υπήρχαν ευκατάστατες πόρνες αλλά και φτωχές, οι δεύτερες οδηγούνταν συχνά στον εξευτελισμό. Με την πάροδο του χρόνου και την μετάβαση σε έναν νέο τρόπο ζωής που προέκυψε από την αστικοποίηση προέκυψε νέα αντίληψη σχετικά με τον θεσμό της οικογένειας. Πιο αναλυτικά, οι ρόλοι των δύο φύλων δεν είναι πια διακριτοί και καθορισμένοι ενώ και η γυναίκα δύναται να έχει οικονομική ανεξαρτησία και με πιο σημαντικό να υπάρχει ισότητα στην κατανομή των ιδιοτήτων. Σήμερα δύο άνθρωποι συνάπτουν γάμο επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να συμμετάσχουν σε αυτό το θεσμό. Παρά τις σπουδαίες αλλαγές που σημειώθηκαν στην σημερινή κοινωνία δεν έχει πραγματοποιηθεί η εξάλειψη του πατριαρχικού προτύπου σε κάθε ελληνική οικογένεια και ακόμη συναντάται το παραδοσιακό μοντέλο σε μεγαλύτερο ή σε μικρότερο βαθμό (Κακλαμανάκη, 1984).

1.3. Τα είδη του γάμου

Παρατηρώντας την εξελικτική πορεία του οικογενειακού θεσμού ως σύνολο-ομάδα είναι αναγκαίο να αναφέρουμε ότι η έννοια του «γάμου», αναγνωρίζει στα δύο άτομα μία νόμιμη ένωση με τελετουργική διαδικασία και χωρίζεται σε δύο βασικές κατηγοριοποιήσεις, θρησκευτικός ή πολιτικός γάμος, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους. Από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια μέχρι και το 1982, ο μόνος νόμιμος τύπος γάμου στη χώρα μας ήταν ο ορθόδοξος. Ο ορθόδοξος γάμος είναι ένα από τα Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας, το οποίο τελείται με ιερολογία επισκόπου ή πρεσβυτέρου και με το οποίο η Εκκλησία ευλογεί την εκούσια συζυγική ένωση δύο ετερόφυλων προσώπων, ενός άνδρα και μίας γυναίκας. (Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005)

Πιο συγκεκριμένα η έννοια του γάμου είναι δυνατό να χρωματίζεται από το στοιχείο της θρησκευτικότητας (θρησκευτικός γάμος), καθώς τελείται σύμφωνα με τους κανόνες του δόγματος των ερχομένων σε γάμο ενώ στον αντίποδα βρίσκεται ο πολιτικός γάμος που διενεργείται από αντιπροσώπους της δημοτικής αρχής. (Μοροχωβίτης 2011) Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ο θρησκευτικός γάμος, είναι εδραιωμένος κοινωνικά και νομικά σε μία βαθιά ιστορική αναδρομή. Η αφετηρία του ορθόδοξου γάμου ανατρέχει στην ευλογία που έδωσε ο Θεός στους Πρωτόπλαστους. Δύο είναι τα χαρακτηριστικά αποσπάσματα της Γενέσεως: 1. «*Άρρεν και Θήλυ εποίησεν αυτούς και ευλόησεν αυτούς ο Θεός λέγων αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε την γην και κατακυριεύσατε αυτής*» και 2. «*Ένεκεν τούτου καταλείψει ανθρωπός τον πατέρα αυτού και την μητέρα προσκολληθήσεται προς γυναίκα αυτού έσονται οι δύο εις σάρκαν μίαν*» (Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005)

Επιπρόσθετα είναι άξιο αναφοράς, σύμφωνα με τον Χρήστο Κ. Ζαμπούνη, ότι η τέλεση θρησκευτικού γάμου προϋποθέτει κάποια υποχρεωτικά χαρακτηριστικά. Αυτά αφορούν κάποια προκαθορισμένη διαφορά ηλικίας μεταξύ των μελλοντύμων, τηρώντας ταυτόχρονα και τον κανόνα νόμιμης ηλικίας του ατόμου που επρόκειτο να παντρευτεί. Επιπλέον μη παραλειπόμενο στοιχείο είναι η υπόσταση ιεροσύνης του τελετουργού της ιερολογίας ενώ αναγκαστικό χαρακτήρα έχει το στοιχείο τα άτομα να φέρουν ικανότητα προς δικαιοπραξία. Στον αντίποδα χρειάζεται να αναφέρουμε τις αρνητικές προϋποθέσεις για την σύναψη ορθόδοξου θρησκευτικού γάμου, οι οποίες είναι: πρώτον το κώλυμα της ετεροθρησκείας, δεύτερον η προϋπαρξη άλλου γάμου που δεν έχει λυθεί αμετάκλητα καθώς και η προϋπαρξη έγκυρου τρίτου γάμου, τρίτον

Πτυχιακή Εργασία

η εξ αίματος συγγένεια και η εξ αγχιστείας συγγένεια, τέταρτον η ύπαρξη καταχρηστικής ή οιονεί αγχιστείας, πέμπτον η εξώγαμη συγγένεια και η εκ βαπτίσεως πνευματικής συγγένεια, και τελευταίο η ιδιότητα του μοναχού ή του κληρικού ενός από τους μελλοννυμφους.(Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005)

Επιπλέον στα πλαίσια του θρησκευτικού γάμου, είναι αναγκαίο να τονίσουμε ότι υπάρχει και ο «λευκός γάμος». Κατά το ορθόδοξο Κανονικό Δίκαιο δεν απαιτείται σαρκική συνεύρεση των δύο συζύγων. Ο λευκός γάμος τελείται όταν δεν περιλαμβάνει στην πράξη και γενετήσιες σχέσεις των συζύγων, λόγω γήρατος , ασθένειας, κλπ. Κατηγορία του θρησκευτικού γάμου είναι και ο «καθολικός γάμος» που προβλέπει μία περίοδο πνευματικής προετοιμασίας για το ζευγάρι. (Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005)

Ένα άλλο θεσπισμένο νομικά, στην νεωτερική ελληνική εποχή ,είδος γάμου είναι ο πολιτικός γάμος. Μία από τις πρώτες νομοθετικές πράξεις της κυβερνήσεως του Ανδρέα Παπανδρέου , τον Ιούλιο του 1982, ήταν η ψήφιση νόμου που καθιέρωνε την τέλεση του πολιτικού γάμου, σε μία χώρα όπου η θρησκεία παίζει πρωτεύοντα ρόλο στον κοινωνικό βίο. Αυτός είναι ο λόγος που η πρωτοβουλία εκείνη ήταν ριζοσπαστική και προκάλεσε έντονες αντιδράσεις. Ίσως και αυτός να είναι ένας από τους λόγους που η κυβέρνηση δεν προχώρησε σε υποχρεωτική τέλεση πολιτικού γάμου, όπως συμβαίνει σε αρκετές δυτικές χώρες. (Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005)

Βασικό επιχείρημα που είχε καθοριστική θέση στην ψήφιση του πολιτικού γάμου που προβάλλεται κατά κόρον αφορά την παραβίαση της συνειδήσεως των απίστων. Βασικό ερώτημα ήταν το εξής : «Πως υποχρεούμε – λέγουν οι υπέρμαχοι του πολιτικού γάμου- δύο πρόσωπα άθεα να υποστούν παρά την συνείδηση τους , την ιερολογία του θρησκευτικού γάμου;» (Επιφάνιου Ι. Θεοδωροπούλου,1992)

Ο πολιτικός γάμος στην Ελλάδα τελείται καθολικά στο δημαρχείο με κατ' εξαίρεση την τέλεση του σε νοσοκομείο ή σωφρονιστικά ιδρύματα έπειτα από εισαγγελική άδεια. Η άδεια γάμου εκδίδεται εντός οκτώ ημερολογιακών ημερών και για την κατάθεση και παραλαβή των δικαιολογητικών απαιτείται υποχρεωτική φυσική παρουσία του ενδιαφερομένου. (Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005) Ο πολιτικός γάμος τελείται στο Δημοτικό ή Κοινοτικό κατάστημα σε καθορισμένη κατάλληλη αίθουσα τελετών , ή και σε αίθουσα έξω από το κατάστημα του Δήμου ή της Κοινότητας.(Παπαχριστοπούλου Ν, Σαμαρτή Κ. 2012)

Μη παραλείποντας θα αναφέραμε ότι εκατοντάδες είναι οι γάμοι που τελούνται κάθε χρόνο σε όλη τη χώρα, ενώνοντας με αιωνία ιερά δεσμά άντρες και γυναίκες από την Ελλάδα με αλλοδαπούς ή αλλοδαπές, αποκαλούμενοι και ως «μεικτοί γάμοι». Από τη μία η αύξηση των οικονομικών μεταναστών αλλά και το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, έχει κάνει την ένωση διαφορετικών πολιτισμών μέσω του γάμου να αποτελεί το δέκα τοις εκατό των γαμήλιων τελετών που τελούνται κάθε χρόνο να αφορούν «μεικτά ζευγάρια». Κατά το Ελληνικό Δίκαιο δεν απαγορεύεται ο γάμος μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών. Για τους μεν Έλληνες, αρμόδιες να εκδώσουν άδεια γάμου είναι οι Ελληνικές Αρχές, για τους δε αλλοδαπούς αρμόδιες είναι οι Αρχές της χώρας τους. Ο ελληνικός νόμος προβλέπει χωριστή άδεια γάμου για κάθε μελλοννυφο είτε είναι Έλληνας, είτε είναι αλλοδαπός. Για να τελεσθεί γάμος, είτε πολιτικός είτε θρησκευτικός απαιτείται άδεια από τον Δήμαρχο ή τον Πρόεδρο της Κοινότητας της τελευταίας κατοικίας του μελλοννυφου, βάσει του Α.Κ.1368. (Χρήστος Κ. Ζαμπούνης, 2005)

Αφού αναφέραμε τον πολιτικό και τον θρησκευτικό γάμο ως οι μόνες νόμιμες ενώσεις δύο προσώπων, αξίζει να παρατηρήσουμε ότι στην σημερινή εποχή έχουν νομικά θεσπιστεί τρία μορφώματα συμβίωσης, από τα οποία μας ενδιαφέρει να αναλύσουμε το «Σύμφωνο Συμβίωσης». Αρχικά ως σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης ορίζεται η απλή, χωρίς ιεραρχικό μυστήριο, συμβολαιογραφική πράξη μεταξύ δύο ατόμων, ανεξαρτήτου φύλου, που επιθυμούν να διάγουν κοινό βίο (άρθρο 1).(Κώρης Κ. Λούκας,2018)

Σήμερα η ελληνική έννομη τάξη, σεβόμενη την ελευθερία αυτορρύθμισης του ετερόφυλου ζεύγους φαίνεται να γνωρίζει τρεις μορφές οικογένειας : τον γάμο των ΑΚ 1350 (αν οι σύντροφοι επιζήτησαν μείζονα δέσμευση) , το σύμφωνο συμβίωσης του ν. 3719/2008 (αν επιδίωξαν μία ηπιότερη μορφή δέσμευσης) και την «ελεύθερη ένωση» (ως υποπεριοχή του λεγόμενοι «χώρου ελεύθερου δικαίου», αν αρνούνται όλως διόλου κάθε δέσμευση). (Κωνσταντίνος Ν. Χριστοδούλου)

Η Ελεύθερη Ένωση είναι η μη πρόθεση των ατόμων να δεσμευτούν συνολικά για ολόκληρο το φάσμα της συμβίωσης τους αλλά να αποκτήσουν κάποιες επιμέρους συμφωνίες για μεμονωμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Στο ίδιο πλαίσιο μπορούν οπωσδήποτε να συμβιώνουν και τα ομόφυλα ζευγάρια . Το Σύμφωνο Συμβίωσης είναι μία πιο ευρύτατη μορφή συμβίωσης και έγκειται στο γενικό δίκαιο συμβίωσης. Ο

Πτυχιακή Εργασία

Γάμος είναι η ακόμη πιο ειδική περίπτωση συμβίωσης, όπου τα μέρη επιθυμούν να προσδώσουν σ' αυτήν δυσδιαλυτότερο χαρακτήρα και να υποβληθούν αναγκαστικού δικαίου ρυθμίσεις. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Ν. Χριστοδούλου από την σκοπιά του ενοχικού δικαίου το σύμφωνο συμβίωσης αποτελεί μία τυπική, επώνυμη , υποσχετική , ενοχική σύμβαση (κατ' αρχήν) αορίστου χρόνου , ενέχουσα στοιχεία εταιρείας , καταγγελλόμενη ως εκ τούτου ελευθέρως με μονομερή ληψιδεή συμβολαιογραφική δήλωση (άρθρο 4 , παρ. 1β ν.3719/2008), υποβλητέα εν τέλει στη βάση της υπαγωγής της στο ενοχικό δίκαιο των συμβάσεων. Ήδη από τον μικτό χαρακτήρα του το σύμφωνο και κατ' επέκταση η έννομη ρύθμιση της συμβίωσης υπόκειται στην ιδιωτική αυτονομία των συντρόφων . όχι μόνον ο ν. 3719/2008 επιβεβαιώνει πλείστες φορές ρητώς την ελευθερία των συμβίων να διαμορφώνουν κατά το δοκούν το ειδικότερο περιεχόμενο του συμφώνου συμβίωσης (βλ. π.χ. άρθρ. 5 , 6 ,7) αλλά το ίδιο υπαγορεύει και η ΑΚ 361 , που ισχύει σε κάθε υποσχετική σύμβαση , όπως είναι το σύμφωνο συμβίωσης.(Κωνσταντίνος Ν. Χριστοδούλου)

1.4. Τύποι οικογένειας

Από τα παραπάνω δεδομένα έγινε αντιληπτό ότι ο γάμος στο πλαίσιο των κοινωνικών θεσμών αποτελεί έναν εναρκτήριο σταθμό στην δημιουργία της οικογένειας. Για αυτό τον λόγο είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τους τύπους της οικογένειας που διαμορφώνονται έπειτα από την σύναψη του γάμου. Πρώτα από όλα χρειάζεται να αναφερθεί ότι η οικογένεια είναι «η ανθρώπινη ομάδα της οποίας τα μέλη συνδέονται με γάμο ή συγγένεια». Η ομάδα αυτή αναγνωρίζεται από το δίκαιο και ρυθμίζεται με βάση τις διατάξεις του. Σύμφωνα με το άρθρο 21 & 1 του Συντάγματος η οικογένεια τελεί υπό την προστασία του κράτους και στηρίζεται είτε στο γάμο ή η στη χωρίς γάμο συμβίωση, η οποία δημιουργείται από την ελεύθερη ένωση (Βάρκα,Αδάμη.Α.2009). Υπάρχουν αρκετοί τύποι οικογένειας και για την βέλτιστη μελέτη τους είναι χρήσιμη η κατάταξή τους σε δύο κατηγορίες: τις μονογαμικές και τις πολυγαμικές οικογένειες. Οι πρώτες διαθέτουν ως θεμελιώδης βάση το ζεύγος των συζύγων και οι δεύτερες την πυρηνική οικογένεια ή οικογενειακές μονάδες ανάλογες με αυτή, αντίστοιχα (Ανδρεαδάκη&Βλαχονάτσιου,2010).

Πρώτα από όλα χρειάζεται να παρατηρηθεί ότι η οικογένεια διακρίνεται ανάλογα με την σύνθεση της και με βάση αυτό κάθε άτομο ανήκει σε δύο οικογένειες. Η πρώτη κατηγορία είναι η «οικογένεια προσανατολισμού» ή γονική οικογένεια, από την οποία κατάγεται το άτομο και από την οποία λαμβάνει την κοινωνική του θέση. Η δεύτερη κατηγορία είναι η «οικογένεια αναπαραγωγής» ή η συζυγική οικογένεια, που δημιουργεί οι σύντροφοι με τον γάμο και πρόκειται να γίνει οικογένεια προσανατολισμού για τα παιδιά τους (Δ.Γ.Τσαούση,2006).

Ο παράγοντας της σύνθεσης διακρίνει την οικογένεια στους σύγχρονους τύπους οικογενειακής ζωής οι οποίοι περιλαμβάνουν: α) την παραδοσιακή πυρηνική οικογένεια, που δημιουργείται με γάμο και περιλαμβάνει γονείς και παιδιά, β) την εκτεταμένη οικογένεια που αποτελείται όχι μόνο από τους γονείς και τα παιδιά αλλά και από άλλα συγγενικά πρόσωπα, γ) τις μικτές ή ανασυσταμένες οικογένειες που προκύπτουν μετά από διαζύγιο ή περιπτώσεις χηρείας δ) τις μονογονεϊκές οικογένειες που προκύπτουν από διαζύγιο ή χηρεία είτε πρόκειται για ανύπαντρες μητέρες (Ανδρεαδάκη&Βλαχονάτσιου,2010).

Στην περίπτωση της «πυρηνικής οικογένειας», κυρίαρχες σχέσεις είναι αυτές μεταξύ των συζύγων και των απογόνων τους, ενώ σε δευτερεύουσα θέση είναι οι συγγενείς εξ' αίματος, ο ρόλος των οποίων είναι περιφερειακός (Hughes M.&Kroehler C. 2014). Σύμφωνα με την Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, αυτός ο τύπος οικογένειας επικρατεί στις δυτικές κοινωνίες τους τελευταίους τρεις αιώνες καθώς αντιπροσωπεύει τις αξίες τους, όπως είναι ο ατομισμός και η ισότητα, και διασφαλίζει την συνέχιση της οικογένειας. Οι γονείς απολαμβάνουν σχετική αυτονομία, ευελιξία και επιλογές. Σε περιπτώσεις καλής λειτουργικότητας αυτού του τύπου οικογένειας υπάρχουν καλά αποτελέσματα ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που επιφέρει χαλαρότητα συζυγικών δεσμών (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000)

Επιπλέον υπάρχει η «εκτεταμένη οικογένεια», μέλη της οποίας είναι οι γονείς τα παιδιά και οι ενήλικοι συγγενείς (παππούδες, γιαγιάδες, θείοι, θείες κλπ.). Σε αυτήν την περίπτωση κυρίαρχο ρόλο έχουν οι συγγενικές σχέσεις ανάμεσα σε άτομα με κοινή καταγωγή ενώ το συζυγικό ζευγάρι έχει δευτερεύοντα ρόλο. Χαρακτηριστικό είναι τα μέλη της εκτεταμένης οικογένειας να διαμένουν στην ίδια οικεία και να έχουν ρόλους «αλληλοβοήθειας»(Hughes M.&Kroehler C. 2014). Αυτός ο τύπος οικογένειας αποτελούσε μία «αυτόνομη οικονομική ομάδα» καθώς όλα τα μέλη είχαν υποχρέωση να μεριμνήσουν για τις ανάγκες του συνόλου όπως η τροφή, η ένδυση, η στέγαση, η φροντίδα των μικρότερων παιδιών και διάφορες εργασίες που εξασφάλιζαν τον βιοπορισμό της ομάδας. Είναι άξιο παρατήρησης ότι η εκτεταμένη οικογένεια έχει θετικό ρόλο αναφορικά με το «νοικοκυριό» και την βοήθεια των γονέων στις καθημερινές οικογενειακές υποχρεώσεις, όμως έχει αρνητικό ρόλο σχετικά με την χαλαρότητα του γονικού ελέγχου και της επιρροής προς τα παιδιά (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000).

Η μεικτή ή ανασυσταμένη οικογένεια αναφέρεται στην οικογένεια που δημιουργείται από τον δεύτερο γάμο του ενός ή και των δύο συζύγων έπειτα από ένα διαζύγιο ή σε περίπτωση χηρείας. Αυτές ονομάζονται επιπλέον ως «μεικτές οικογένειες», «διπυρηνικές» ή «επανασυσταθείσες» και βασικά χαρακτηριστικά για την ομαλή λειτουργία τους είναι η οικοδόμηση λειτουργικών σχέσεων με τα παιδιά του πρώτου γάμου και η μη διάσπαση των σχέσεων μεταξύ των μελών (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000). Με άλλα λόγια, αυτή η οικογένεια υφίσταται από την ένωση ενός ζευγαριού και συμπληρώνεται από την ενσωμάτωση στη νέα μορφή οικογενειακού βίου των παιδιών από τους γάμους που προηγήθηκαν. Τα παιδιά ανήκουν πλέον σε δύο

οικογένειες, τη βιολογική που είναι όμως διαλυμένη και την πραγματική στην οποία ζουν καθημερινά. Αξίζει να αναφερθεί ότι αυτή η νέα οικογενειακή συνθήκη παρουσιάζει δυσκολίες επειδή η πάροδος της ανασυγκρότησης αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο για τα μέλη και απαιτεί προσπάθεια, χρόνο και υπομονή (Ανδρεαδάκη&Βλαχονάτσιου,2010).

Σε αυτό το σημείο θα αποτελούσε παράλειψη αν δεν αναφέραμε την «μονογονεϊκή οικογένεια», η οποία προέρχεται από α) γάμους που λύθηκαν με τον θάνατο του ενός εκ των δύο γονέων ή με διαζύγιο, β) γάμους που δεν λύθηκαν τυπικά αλλά οι σύντροφοι έχουν χωρίσει και γ) από γονείς εξώγαμων παιδιών (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000). Σήμερα με τον όρο «μονογονεϊκή οικογένεια» εννοείται η συνθήκη στην οποία ενδέχεται πατέρες ή μητέρες να μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους, λόγω απουσίας του ενός αντίστοιχα, ανύπαντρες μητέρες ή πατέρες, καθώς και ανθρώπους και των δύο φύλων που αποφασίζουν να υιοθετήσουν και να αναθρέψουν μόνοι τους ένα παιδί. Η τελευταία εκδοχή βέβαια πραγματοποιείται περισσότερο σε άλλες χώρες της Ευρώπης, καθώς οι πολύπλοκες διαδικασίες στην Ελλάδα καθιστούν δύσκολη την υλοποίησή της (Ανδρεαδάκη&Βλαχονάτσιου,2010). Η μονογονεϊκή οικογένεια διακρίνεται σε μητρογραμμική, όταν μόνος γονέας είναι η μητέρα, και σε πατρογραμμική, όταν μόνος γονέας είναι ο πατέρας (Δ.Γ.Τσαούσης,2006). Αυτός ο τύπος οικογένειας συνήθως επιβαρύνει τα μέλη του με κοινωνικά, οικονομικά και ψυχολογικά ζητήματα, όμως παρατηρείται ότι επιφέρει πλεονεκτήματα στον γονέα όπως είναι η αποφυγή συζυγικών καυγάδων-συγκρούσεων και η σύσφιξη της σχέσης γονέα-παιδιού (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000).

Ένας άλλος τύπος που ακροβατεί ανάμεσα στην μονογονεϊκή και την εκτεταμένη οικογένεια, είναι η «χωλή οικογένεια», κατά την οποία επικρατεί η μακρά απουσία του ενός γονέα/συζύγου. Αξιοσημείωτο είναι ότι η συναισθηματική σχέση και η λειτουργία της οικογένειας παραμένει και αφορά συνήθως οικογένειας όπου ο ένας γονέας εργάζεται ως ναυτικός ή έμπορος (Δ.Γ.Τσαούσης,2006). Ωστόσο είναι αξιοσημείωτο ότι υπάρχουν οικογένειες με περισσότερους από δύο γονείς και ονομάζονται «κοινόβια» ή «ομαδικές» οικογένειες, όπου οι υποχρεώσεις των μελών απευθύνονται στην ομάδα ως σύνολο. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί ο δεσμός μεταξύ πολλών συντρόφων, δηλαδή ο «πολύπλευρος γάμος» (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000).

Είναι εξίσου σημαντικό να αναφερθεί ο τύπος της «ανεξάρτητης συζυγικής οικογένειας» που διακρίνει τις οικογένειες της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας. Σύμφωνα με τον T.B.BOTTOMORE, χαρακτηριστικά αυτού του τύπου είναι η συντροφικότητα που διέπει την σχέση συντρόφων, αλλά και την σχέση γονέων-παιδιών καθώς και η αλληλεγγύη μεταξύ συντρόφων, η οποία επηρεάζεται από την σεξουαλική έλξη. Η επικράτηση της συζυγικής ανεξάρτητης οικογένειας οφείλεται σε δύο γεγονότα. Πρώτον, εξυπηρετεί τα χαρακτηριστικά αυτής της κοινωνίας όπως είναι ο ατομικισμός σε σχέση με την ιδιοκτησία, το δίκαιο, την ευτυχία, τις επιδιώξεις και τις κοινωνικές αντιλήψεις. Δεύτερον, επηρεάστηκε από την γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα όπως και από την ενίσχυση της κρατικής μέριμνας για θέματα προστασίας του ατόμου (T.B.BOTTOMORE,1993).

Επιπρόσθετα το κριτήριο της καταγωγής δίνει στις οικογένεια ονομασίες όπως γένη, σόγια, φάρα, ρίζα κλπ. και διαχωρίζει την συγγένεια σε τρεις τύπους . Πρώτον, η «πατρογραμμική συγγένεια» ορίζεται με βάση τον πατέρα , κατά την οποία η κοινωνία αναγνωρίζει ότι τα κληρονομικά δικαιώματα μεταβιβάζονται με βάση την πατρική γραμμή. Δεύτερον, όταν η συγγένεια ορίζεται με βάση την μητέρα ονομάζεται «μητρογραμμική συγγένεια» και η κληρονομική μεταβίβαση γίνεται σύμφωνα με την μητρική γραμμή. Τρίτον, όταν η συγγένεια ορίζεται και από τους δύο γονείς ισότιμα, ονομάζεται «διπλογραμμικό σύστημα συγγένειας» (Hughes M.&Kroehler C. 2014). Σύμφωνα με τον Δ.Γ. Τσαούση, όταν η καταγωγή ορίζεται και από τους δύο γονείς, τότε διακρίνονται δύο υποκατηγορίες. Η πρώτη αφορά το «σύστημα αμφίπλευρης συγγένειας» κατά το οποίο παράγονται ίδια αποτελέσματα και από τις δύο μεριές, ενώ η δεύτερη αφορά την «παράλληλη συγγένεια», κατά την οποία το κάθε είδος συγγένειας παράγει τα δικά του αποτελέσματα (Δ.Γ.Τσαούσης,1991).

Επίσης , η οικογένεια διακρίνεται ανάλογα με τον τόπο διαμονής σε «πατροτοπική διαμονή», όταν το ζευγάρι εγκαθίσταται στο πατρικό σπίτι του γαμπρού , σε «μητροτοπική διαμονή» όταν διαμένει στο πατρικό σπίτι της νύφης και σε «νεοτοπική διαμονή» κατά το οποίο το ζευγάρι επιλέγει ένα νέο -ανεξάρτητο από τους γονείς τους- τόπο διαμονής. Η εξουσία αποτελεί επίσης παράγοντα διάκρισης σε σχέση με την επιρροή των γονέων στα παιδιά, όπως είναι το σύστημα της «πατριαρχικής εξουσίας» που προσανατολίζει την αρχηγία της οικογένειας στον πατέρα (ή των πρεσβύτερο άντρα). Στον αντίποδα, το σύστημα της «μητριαρχικής οικογένειας» αποδίδει τον ρόλο του κυρίαρχου στην μητέρα και συχνότερα παρατηρείται σε

Πτυχειακή Εργασία

οικογένειες που ο πατέρας έχει πεθάνει ή έχει εγκαταλείψει την οικογένεια. Επιπρόσθετα η «ισότιμη εξουσία» κατευθύνει την άσκηση εξουσίας και στους δύο γονείς με την ίδια αξία (Hughes M.&Kroehler C. 2014).

Τέλος, είναι πολύτιμο να παραθέσουμε τις ανάδοχες και θετές οικογένειες, όπου και στις δύο περιπτώσεις η φροντίδα των παιδιών παρέχεται από μη βιολογικούς γονείς. Η ανάδοχη οικογένεια έχει το χαρακτηριστικό της προσωρινότητας καθώς μία ήδη συντεθειμένη οικογένεια αναλαμβάνει να φροντίσει παιδιά, τα οποία για διάφορους λόγους βρίσκονται σε κίνδυνο εκείνη τη δεδομένη περίοδο της ζωής του. Στόχος είναι τα παιδιά να παραμείνουν ασφαλή έως ότου μπορέσουν να επιστρέψουν στην βιολογική τους οικογένεια.. Επιπλέον, η θετή οικογένεια είναι αυτή που διαμορφώνεται μέσω της υιοθεσίας , χαρακτηρίζεται από μονιμότητα και κατοχυρώνεται νομικά όπως την βιολογική οικογένεια (Καλτσούνη-Νόβα Χ.2000). . Η συγγένεια που διέπει αυτή τη θετή οικογένεια είναι η «πλασματική», όπου μία σχέση αναπληρώνει μία άλλη που δεν υπάρχει, δηλαδή τη γονική, ενώ η συγγένεια που την ανάδοχη οικογένεια είναι η «ψευδοσυγγένεια» , καθώς μιμείται την βιολογική σχέση (Δ.Γ.Τσαούσης,1991).

1.5. Συζυγικοί ρόλοι

Σε αυτό το σημείο, ενδιαφέρον μελέτης είναι ο τρόπος με τον οποίο έχουν ανατεθεί οι ρόλοι στους συζύγους μιας οικογενειακής ομάδας. Είναι σημαντικό ότι οι ρόλοι αυτοί συχνά προκαθορίζονται από το φύλο του κάθε μέλους καθώς ο άντρας-σύζυγος έχει άλλες υποχρεώσεις και δικαιώματα από την γυναίκα-σύζυγο. Αυτό οφείλεται στον «ρόλο του φύλου», δηλαδή στο «σύνολο των συμπεριφορών που σχετίζονται με τις γυναίκες ή τους άντρες και αποτελούν αντικείμενο μάθησης». Οι ρόλοι του φύλου υπάρχουν σε όλους του πολιτισμούς, αλλά οι συμπεριφορές διαφέρουν σε κάθε κοινωνία (Matsumoto D,2019)

Σύμφωνα με τα παραπάνω είναι εύλογο ότι οι αναμενόμενοι ρόλοι του φύλου διαμορφώνονται ανάλογα με τον εκάστοτε πολιτισμό στον οποίο έχουν κοινωνικοποιηθεί τα άτομα καθώς βασικό γνώρισμα των ρόλων είναι ότι μεταφέρονται ανά γενιές μέσω της μάθησης και κοινωνικής εκπαίδευσης των παιδιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καθορίζονται οι «φυσιολογικοί ρόλοι» από το πολιτισμό καθώς κάθε άτομο που συμπεριφέρεται σύμφωνα με αυτούς κατατάσσεται στους «απολύτως φυσιολογικούς ανθρώπους», ενώ άτομα που παρεκκλίνουν από το προκαθορισμένο τρόπο συμπεριφοράς να χαρακτηρίζονται τουλάχιστον ως «μη φυσιολογικοί» (Button J.1994)

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να αναφερθεί το «στερεότυπο του ρόλου του φύλου», που ορίζεται ως «σταθερή και συχνά υπεραπλουστευμένη πεποίθηση που έχουν σχηματίσει τα άτομα για το τι είναι συνηθισμένο και πρόπον για άτομα που ανήκουν στο ίδιο φύλο» (Matsumoto D,2019). Στην ελληνική κοινωνία έχουν αποδοθεί στερεότυπα του ρόλου του φύλου, σύμφωνα με τα οποία οι άντρες χαρακτηρίζονται ως «κυρίαρχοι» σε επίπεδα κοινωνικής θέσης, οικονομικής δύναμης, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής και με βάση αυτά κατέχουν οι ίδιοι προνόμια και εξουσία στην δομή της οικογενειακής ζωής περισσότερο από ότι οι γυναίκες, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «νοικοκυρές». Αυτός ο χαρακτηρισμός αποδίδει στις γυναίκες ρόλους στην οικογένεια οι οποίοι σχετίζονται κυρίως με τα παιδιά καθώς «διακηρύσσονται» υπεύθυνες για την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών όπως και για την εκπαίδευση και ενασχόληση τους με δραστηριότητες (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ, Περουλάκη Ε,2014).

Στην συνέχεια χρειάζεται να αναφερθεί ότι η μητέρα έχει αναλάβει κυρίως ρόλους παιδαγωγού ως μέλος της οικογενειακής ζωής με αποτέλεσμα οι υποχρεώσεις της να απευθύνονται στην ανατροφή του παιδιού. Παρόλα αυτά, ο άντρας-σύζυγος αναλαμβάνει επίσης τον γονικό ρόλο ως πατέρας καθώς φαίνεται ως ο υπεύθυνος για να μεταδώσει τις αντιλήψεις και τις αξίες στα παιδιά του δίχως να αναλαμβάνει ρόλους φροντίδας του νοικοκυριού και των παιδιών. Το στερεότυπο που επικρατεί θέτει την γυναίκα ως την καταλληλότερη να αναλάβει τις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών ενώ ταυτόχρονα δεν αναγνωρίζει την αξία της επιτέλεσης αυτών των εργασιών (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ, Περουλάκη Ε,2014). Αξιοσημείωτο είναι όμως ότι, όταν ο ρόλος αυτός μοιράζεται και στους δύο γονείς, παρατηρούνται μεγαλύτερα πλεονεκτήματα καθώς το παιδί αποκτάει μία επιπλέον σχέση γονέα-παιδιού (εκτός από αυτήν με την μητέρα) και ανατρέφεται ποιοτικότερα και πολύπλευρα (Κωνσταντινίδου Π,2009).

Επίσης υπάρχει η ανάγκη να παρατηρηθεί ότι ο άντρας συχνά είναι το υπεύθυνο μέλος της οικογένειας για να καλύψει τα οικονομικά έξοδα και να προσφέρει έσοδα στην ομάδα μέσω της εργασίας του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι γυναίκες να έχουν ελάχιστη ή και καθόλου επαγγελματική ζωή και να έχουν μειωμένα έσοδα, γεγονός που περιορίζει την οικονομική ανεξαρτησία τους (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ, Περουλάκη Ε,2014). Παρόλα αυτά παρατηρείται ότι η γυναίκα έχει εισέλθει στην αγορά εργασίας και έχει επικρατήσει ο ρόλος της γυναίκας ως οικονομικός φροντιστής της οικογένειας. Αυτά τα νέα δεδομένα έχουν θετική επιρροή στον άντρα-φροντιστή καθώς ελαχιστοποιείται η αποκλειστική ευθύνη του για οικονομική στήριξη της οικογένειας του (Κωνσταντινίδου Π,2009).

Η εισαγωγή της γυναίκας στην αγορά εργασίας, όπως επίσης και η μεταβολή της κοινωνικής θέσης της και του ρόλου της ως μητέρα-σύζυγος έχει επιφέρει μεταβολές στην σύσταση της οικογενειακής δομής. Η νέα πραγματικότητα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια έχει διαμορφώσει τους ρόλους των δύο φύλων. Ένας από αυτούς είναι ο ρόλος του «φροντιστή», σύμφωνα με τον οποίο το άτομο που τον αναλαμβάνει είναι υπεύθυνο για την σωματική φροντίδα όλων των μελών της οικογένειας, για την επιτέλεση των αναγκαίων εργασιών του νοικοκυριού όπως και για την φροντίδα των παιδιών σε συναισθηματικό, νοητικό και κοινωνικό επίπεδο. Ένας άλλος ρόλος είναι της διαπαιδαγώγησης και εκπαίδευσης των παιδιών καθώς αυτός που τον αναλαμβάνει είναι υπεύθυνος για την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων των

παιδιών και για την ενασχόληση τους με διάφορες δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο τους. Τέλος, ο ρόλος του «κουβαλητή» αφορά το άτομο που έχει την ευθύνη να καλύψει τις ανάγκες των μελών της οικογένειας με οικονομικές παροχές αλλά και να διατηρήσει ή να δημιουργήσει τις σχέσεις της οικογενειακής ομάδας με την ευρύτερη κοινωνία (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ, Περουλάκη Ε,2014).

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η μητέρα έχει συνήθως τον βασικό ρόλο στην ανάπτυξη και ανατροφή του παιδιού καθώς θεωρείται η υπεύθυνη για να το εκπαιδεύσει μέχρι την στιγμή της ενηλικίωσης του. Επίσης συχνά υιοθετεί τον ρόλο του φροντιστή καθώς καταναλώνει αρκετό χρόνο στην επιτέλεση των οικιακών εργασιών και στην φροντίδα των υπολοίπων μελών της οικογένειας. Επιπρόσθετα ο πατέρας αναλαμβάνει τον ρόλο γονέα αλλά είναι κυρίως υπεύθυνος για την προστασία των μελών της οικογένειας και πολύ περισσότερο των παιδιών του. Επίσης συχνά έχει τον ρόλο να κληροδοτήσει στα παιδιά του τις κοινωνικές αξίες αλλά και να αποτελέσει πρότυπο σε σχέση με χαρακτηριστικά γνωρίσματα όπως είναι η υπευθυνότητα, η πειθαρχία, η εξουσία και η αυστηρότητα (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ, Περουλάκη Ε,2014).

Τέλος , θα αποτελούσε παράλειψη αν δεν αναφέρονταν οι ρόλοι που υιοθετούνται και από τους δύο συζύγους ανεξάρτητα με το φύλο τους. Πρώτος είναι ο «οικονομικός ρόλος» που σχετίζεται με την οικονομική συμβολή της οικογένειας αλλά και με την διαχείριση των οικονομικών ζητημάτων. Δεύτερος είναι ο «ρόλος του φροντιστή» που αφορά την οικιακές εργασίες, την φροντίδα των παιδιών, την διεκπεραίωση εξωτερικών εργασιών όπως και το διάβασμα των παιδιών. Τελευταίος ρόλος είναι ο «εκφραστικός» που αφορά την μετάδοση της κοινωνικής κληρονομιάς, την διατήρηση της σχέσης της οικογένειας με τους συγγενείς, την στήριξη όλων των μελών σε συναισθηματικό επίπεδο και την διατήρηση των καλών σχέσεων εντός της οικογενειακής ομάδας (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ, Περουλάκη Ε,2014).

1.6. Νομικό πλαίσιο

Ο γάμος όπως έχει προαναφερθεί αποτελεί την σφραγίδα της επισημοποίησης της σχέσης δύο ατόμων με ίσα δικαιώματα. Η γυναίκα εξακολουθεί να έχει το επώνυμο της πατρικής οικογένειας και έχει το δικαίωμα να αποφασίσει για το επώνυμο των παιδιών που θα γεννηθούν μετέπειτα του γάμου. Επιπρόσθετα, οι δύο σύζυγοι έχουν ίσα δικαιώματα όσον αφορά τη κηδεμονία των παιδιών (Παπαταξιάρχη,2012). Διαπιστώνεται λοιπόν η ύπαρξη της κρατικής διασφάλισης και αναγνώρισης της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων στο πλαίσιο του γάμου. Ο γαμήλιος όρκος εκφράζεται με τη μορφή ενός συμβολαίου το οποίο δύναται να λύσει είτε ο ένας είτε ο άλλος νεόνυμφος εφόσον το επιθυμεί. Όπως γίνεται αντιληπτό, η κοινωνία πλέον αντιλαμβάνεται με διαφορετικό τρόπο το θεσμό του γάμου και προσδίδει σε αυτόν διαφορετική σημασία. Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι το κράτος αντιμετωπίζει με αντικειμενικότερο τρόπο το θεσμό του γάμου αλλά και την κοινωνική πραγματικότητα. Δεδομένου ότι στη συνείδηση των πολιτών το τί είναι νόμιμο και ηθικό κοινωνικά είναι άρρηκτα συνδεδεμένο, δημιουργείται μια αλλαγή στην αντίληψή τους σχετικά με το γάμο. Η αλλαγή αυτή επιβεβαιώνεται στην πράξη με την αύξηση των διαζυγίων από τη δεκαετία του 1980 έως και σήμερα (Νόβα-Καλτσούνη,2004).

Η γαμήλια τελετή εξακολουθεί να βρίσκεται στις προτεραιότητες των Ελλήνων πολιτών και η αξία της παραμένει αμείωτη. Ωστόσο υπήρξαν αρκετές αλλαγές που καθιστούν αξιοπρόσεχτη την διαχρονικότητα αυτού του θεσμού και την σημασία του για τα ίδια τα άτομα. Οι αλλαγές αυτές είναι οι ακόλουθες: ο γάμος πλέον δεν συνδέεται με οικονομικά προνόμια όπως παλαιότερα. Επίσης, στις μέρες μας υπάρχουν καινοτόμες μορφές συμβίωσης προερχόμενες από το δυτικό πολιτισμό (Καντσά, 2007). Μάλιστα, η θέσπιση νόμου που περιλαμβάνει το κομμάτι της ερωτικής σχέσης στο γάμο κέρδισε τη συμπάθεια του νεανικού πληθυσμού, καθώς ενισχύεται το κύρος της κοινωνικής θέσης τους, υπάρχουν κρατικές παροχές και τέλος ο γάμος πιστεύεται ότι αποτελεί έναν δίαυλο μέσω του οποίου τα άτομα φθάνουν στην πληρότητα και την αρμονία με τον εαυτό τους (Παπαταξιάρχη,2012). Λαμβάνοντας υπόψη τα δημογραφικά στοιχεία, από τα οποία μπορεί κανείς να συμπεράνει την κουλτούρα της εκάστοτε κοινωνίας και τα κυρίαρχα μοντέλα συμπεριφοράς, η συχνότητα σύναψης γάμων στην χώρα μας μειώνεται, ενώ η διαδικασία διάλυσης γάμων αυξάνεται. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι μεγάλο ποσοστό των ατόμων πλέον δεν διατηρεί «παντοτινές» σχέσεις (Μαράτου-Αλιμπράτη, 2010).

Παρά τις διατηρητέους γραφτούς και άγραφους νόμους σχετικά με το γάμο, υπάρχουν και εκσυγχρονισμένοι νόμοι. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί η νομοθετική τροποποίηση που αφορά την ομοφυλοφιλική κοινότητα. Αρχικά, στη νομοθετική διάταξη υποστηριζόταν ότι προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο γάμος ήταν απαραίτητο τα άτομα να ήταν διαφορετικού φύλου. Χαρακτηριστικά, στο σχετικό άρθρο υπήρχε η πρόταση *«προς σύναψη γάμου απαιτείται να έχει ο μεν ανήρ το δέκατο όγδοο έτος, η δε γυνή το δέκατο τέταρτο...»*. Εύλογα αντιλαμβάνεται κανείς ότι στην Ελληνική κοινωνία κυριαρχούσαν οι πατροπαράδοτες νόρμες και αντιλήψεις. Ένας τέτοιος γάμος ήταν νομικά ορθός εφόσον είχε “ιερολογηθεί” όπως αναφερόταν στις αρχές της Ορθόδοξης εκκλησίας. Το παραπάνω συνέβαινε έως ότου θεσπιστεί ο πολιτικός γάμος. Συγκεκριμένα, καταργήθηκε η ρητή διευκρίνιση του φυλετικού διαχωρισμού ως κριτηρίου της γαμήλιας τελετής, καθώς από το Σύνταγμα προασπίζεται η διάκριση ανάμεσα στα δύο φύλα. Πιο αναλυτικά, ο γάμος ομοφυλόφιλων ατόμων θεωρείται νόμιμος λόγω του ότι ο νόμος δεν αναφέρεται στα διαφορετικά φύλλα των μελλοννυμφων. Η παραπάνω τοποθέτηση ισχυροποιείται από το γεγονός του ότι ο νομοθέτης απέσυρε τους όρους άνδρας και γυναίκα στο συγκεκριμένο άρθρο (Ευαγγελίδου-Τσικριά, 2009).

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : Οι παράγοντες που επηρεάζουν την σύναψη γάμου

Στο κεφάλαιο αυτό θεωρούμε σημαντικό να αναδείξουμε τους παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στην απόφαση των νέων ατόμων να προχωρήσουν στο βήμα της γαμήλιας ένωσης. Με άλλα λόγια, τα σημεία που ακολουθούν αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για το αν ένα άτομο θα επιλέξει να γίνει έγγαμο ή άγαμο.

2.1. Πολιτισμικό πλαίσιο

Αρχικά, θεωρείται σημαντική η αναγνώριση του πολιτισμικού πλαισίου ή της πολιτισμικής ταυτότητας ως παράγοντα που επηρεάζει τον θεσμό του γάμου. Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία η παράθεση του ορισμού του πολιτισμού ή της κουλτούρας και κατά επέκταση της πολιτισμικής ταυτότητας για την κατανόηση του θέματος.

Ο Heuriot, επισήμανε τη σημασία του πολιτισμού προσδίδοντας σε αυτόν τον ακόλουθο ορισμό: Επί του πρακτέου, η έννοια του πολιτισμού ορίζεται ως το σύνολο των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων μιας κοινωνίας που την διακρίνει από κάποια άλλη, δίνει τη φυσιογνωμία και ταυτότητά της. Η ταυτότητα στην πολιτισμική διάσταση θα μελετηθεί μέσα σε ένα πιο ευρείας κλίμακας φάσμα εννοιών, όπως η παιδεία, η γλώσσα, οι κοινωνικές αξίες, τα ήθη-έθιμα, οι δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο κ.ά., που σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό απαρτίζουν τα πολιτισμικά στοιχεία. Η έννοια της κουλτούρας υπάρχει στα διάφορα επίπεδα: του ατόμου, μιας ομάδας ή τάξης και γενικότερα ολόκληρης της κοινωνίας, αλληλοσυνδεόμενα μεταξύ τους (Κασιμάτη, 1983). Επομένως, σύμφωνα με τον Έλιοτ, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι: «Η κουλτούρα ενός ατόμου εξαρτάται από την κουλτούρα μιας ομάδας ή τάξης και η κουλτούρα μιας ομάδας από την κουλτούρα ολόκληρης της κοινωνίας στην οποία η ομάδα αυτή ανήκει.» (Eliot, T.S., 1954)

Πιο αναλυτικά, η πολιτισμική ταυτότητα κάθε ατόμου αναπλάθεται βάσει των δύο συνόλων στοιχείων που περιγράφονται παρακάτω. Το πρώτο πηγάζει από τα στοιχεία που προκύπτουν από το γεγονός ότι ανήκει κανείς σε μια ομάδα και το δεύτερο πηγάζει από τα στοιχεία που συνιστούν τις ατομικές ιδιότητες. Τα άτομα συγκροτούν την πολιτισμική τους ταυτότητα έχοντας ως γνώμονα συγκεκριμένα σταθμά, όπως το

Πτυχιακή Εργασία

φύλο αλλά και δεδομένα που συνεχώς μεταβάλλονται, όπως για παράδειγμα οι επιλογές που κάνει. Με άλλα λόγια, τη πολιτισμική ταυτότητα του ατόμου χαρακτηρίζεται από τα γνωρίσματα της ομάδας στην οποία ανήκει αλλά και από τις ιδιαιτερότητες του (Αναστασοπούλου, 2015).

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης κατέστησε ορατή σε όλους μας την ομοιομορφία στα άτομα σχετικά με τον τρόπο που επιλέγουν να ζουν. Η εν λόγω ομοιομορφία ενισχύθηκε σημαντικά από την ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας και της επικοινωνίας και από την ανάπτυξη της ανταλλαγής στοιχείων μεταξύ των χωρών. Ανεξάρτητα όμως από αυτό το φαινόμενο που παρατηρείται στη κοινωνία, υπάρχει έντονο το αίσθημα της ιδιαιτερότητας στα άτομα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του αισθήματος ιδιαιτερότητας αποτελούν και οι διεθνικές οικογένειες όπου οι δύο σύζυγοι επωμίζονται μεν πολιτισμικά στοιχεία ο ένας από τον άλλο, αγωνίζονται δε να διατηρήσουν και τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα (Κηποπούλου, Κυριακοπούλου, Λιβάνη, Μαρκάκη & Σέμπρου, 2006).

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι η κουλτούρα ή η ταυτότητα αποτελεί μια διαδικασία διαπραγμάτευσης για το ίδιο το άτομο. Γενικότερα, παρατηρείται ότι κάθε κουλτούρα διακρίνεται από τα δικά της χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Όσον αφορά την διεθνική προσέγγιση της συγκεκριμένης έννοιας, γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι οι διάφορες κουλτούρες ανά τον κόσμο αναπτύσσουν μια δυναμική σχέση αλληλεξάρτησης, δεν είναι ανεξάρτητες η μία από την άλλη. Εν κατακλείδι, συμπεραίνεται ότι μια κουλτούρα προέρχεται από την αδιάκοπη διαδικασία συσχετισμού δυνάμεων στο διαπολιτισμικό και στο εσωτερικό πεδίο αντίστοιχα (Βρύζας, 2003).

Το πολιτισμικό πλαίσιο λοιπόν της κοινωνίας έχει αλληλένδετη σχέση με το ίδιο το άτομο και επομένως το άτομο επηρεάζεται σημαντικά από τα στοιχεία του πολιτισμού που πλαισιώνουν το περιβάλλον όπου ζει. Παρακάτω επιβεβαιώνεται το κύρος του πολιτισμικού πλαισίου όσον αφορά τις αποφάσεις των ατόμων και τον απώτερο σκοπό τους που είναι η εναρμόνιση των επιλογών τους με την κουλτούρα της κοινωνίας τους.

Στις μέρες μας ο γάμος δεν αποτελεί αναγκαίο επακόλουθο. Οι παράγοντες που συνέβαλλαν στην εμφάνιση αυτής της νέας κοινωνικής αντίληψης είναι η σεξουαλική απελευθέρωση, οι περισσότερες εναλλασσόμενες σχέσεις, η εξωτερίκευση

της σεξουαλικής απελευθέρωσης, η οικονομική δαπάνη που απαιτείται για τη γαμήλια τελετή καθώς και η αλλαγή της προκατάληψης που αναφέρει ότι η ανεπίσημη συμβίωση συγγενεύει με τον κοινωνικό αποκλεισμό. Πλέον, η ανεπίσημη συμβίωση αναγνωρίζεται ως προσωπική επιλογή (Κυριακίδης, 2002).

Στο σημείο αυτό τονίζεται το θέμα της σεξουαλικότητας και ειδικότερα των μη ετερόφυλων σχέσεων που ενυπάρχουν στην κοινωνία μας. Συγκεκριμένα, για την καλύτερη κατανόηση του θέματος παρατίθεται ο όρος της «σεξουαλικής ιδιότητας του πολίτη», την οποία εισήγαγε ο Jeffrey Weeks. Η σεξουαλική ιδιότητα του πολίτη ορίζεται ως *«Ο έλεγχος (ή μη) πάνω στο σώμα κάποιου, τα συναισθήματα, οι σχέσεις: η πρόσβαση (ή μη) στις αναπαραστάσεις, στις σχέσεις, στους δημόσιους χώρους όπως επίσης και οι κοινωνικά γειωμένες επιλογές (ή όχι) για τις ταυτότητες και τις έμφυλες εμπειρίες»* (J.Weeks 1998).

Από τα προαναφερόμενα, διαπιστώνεται ότι σύμφωνα με τους Bell David & John Binnie το θέμα της σεξουαλικότητας του πολίτη ενισχύει το ενδιαφέρον των ατόμων και προς άλλες παραμέτρους όπως είναι αυτές που σχετίζονται με το σώμα, την οικογένεια, τον ερωτισμό, τις σχέσεις οικειότητας, την επιθυμία και την απόλαυση. Τα σημεία αυτά συνιστούν τις ταυτότητες των ατόμων και σχετίζονται άμεσα με την σεξουαλικότητά τους. Συμπληρωματικά, αξίζει η παράθεση του εξής παραδείγματος: οι επικρατούσες πεποιθήσεις της κοινωνίας για την έννοια της οικογένειας (η οποία συνδέεται άμεσα με την έννοια της ιδιότητας του πολίτη), πηγάζουν από -σεξουαλικής διαστάσεως- κατασκευές, οι οποίες θέτουν τα όρια για το ποιοι είναι οι κοινωνικά αποδεκτοί τρόποι φροντίδας και συμβίωσης ανάμεσα στα μέλη της (J.Weeks 1998).

Η συσχέτιση της ιδιότητας του πολίτη με την ταυτότητα και την σεξουαλικότητα «γεννά» αμφιβολίες για το κύρος των δικαιωμάτων των σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων της κοινωνίας καθώς και για την δυναμική της συμμετοχής τους στους πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς. Η παραπάνω ανησυχία δικαιολογείται από το γεγονός του ότι η σημασιολογική έννοια της ιδιότητας του πολίτη είναι συνυφασμένη με την θεσμοποιημένη ετεροφυλοφιλία και τα ανδρικά προνόμια. Αυτό συνεπάγεται μια ανεπαρκής πολιτική υποστήριξη και μια περιορισμένη συμμετοχή στο κοινωνικό κράτος για τα μη ετερόφυλα άτομα (Bell David & John Binnie 2000).

2.2. Θρησκεία

Παρατηρήσαμε ότι ο πολιτισμός είναι ένας βασικός παράγοντας που επηρεάζει τις αντιλήψεις των ατόμων σε σχέση με τον θεσμό του γάμου, καθώς τον καθορίζει ή και τον προσαρμόζει ανάλογα με την παρούσα κατάσταση του πολιτισμού. Παράλληλα στο πολιτισμικό πλαίσιο, η θρησκεία είναι πιθανό να επηρεάσει εξίσου τον θεσμό του γάμου. Στο παρόν σημείο της πτυχιακής εργασίας, πρωτεύουσα σημασία έχει να αναγνωρίσουμε την θρησκεία ως παράγοντα επιρροής στην απόφαση των ατόμων να συνάψουν γάμο. Η θρησκεία αποτελεί έναν από τους κύριους καθημερινούς θεσμούς στην ζωή ενός ατόμου, έως και στο σημείο της απόλυτης ολοκλήρωσης τους.

Πρώτα από όλα είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι μέχρι τον Ιούλιο του 1982, που θεσπίστηκε με νομοθετικές πράξεις η τέλεση του πολιτικού γάμου, ο θρησκευτικός γάμος ήταν η μοναδική οδός για την ένωση ενός ζευγαριού καθώς αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί μία σταδιοδρομία στην ζωή του κάθε ανθρώπου. Η σταδιοδρομία αυτή αφορά μία από τις τρεις σταδιοδρομίες στην ζωή του ατόμου ενώ οι άλλες δύο αποτελούν επακόλουθα του, ενώ και οι τρεις χρωματίζονται από την ιεροσύνη και αφορούν την θρησκευτική ζωή του ανθρώπου (Charles Hugo Doyle, 2010). Επομένως ο γάμος προερχόμενος από θρησκευτική ένωση αποτελεί την βασική σταδιοδρομία στην ζωή του ανθρώπου, εννοώντας το πέρασμα του ατόμου από μία κατάσταση σε μία άλλη. Αξιόλογο είναι να παραθέσουμε την άποψη του Taylor σύμφωνα με τον οποίο «ο γάμος είναι η μητέρα του κόσμου και διατηρεί βασιλεία και γεμίζει πολιτείες εκκλησίες και αυτούς τους ουρανούς» (Charles Hugo Doyle, 2010).

Ο γάμος, που βασίζεται στην ιερότητα και στο θρησκευτικό στοιχείο, μπορεί να παρατηρηθεί από την ευλογία που έδωσε ο Θεός στον Πρωτόπλαστον όπως διαφαίνεται και σε χωρία της Αγίας Γραφής που θα παραθέσουμε στην συνέχεια. Ο γάμος ως ιερό μυστήριο είναι εδραιωμένος έτσι ώστε να χαρακτηρίσει κανείς την ένωση αυτή ως ένα σκοπό που μετέδωσε ο Θεός στους ανθρώπους από την αρχή της δημιουργίας τους. Ο Ίδιος δημιούργησε τον άντρα και την γυναίκα χωριστά τον καθένα και στην συνέχεια τους οδήγησε σε μία ένωση.

Ιδού το σχετικό χωρίο από την Αγία Γραφή: «Και εποίησεν ο Θεός τον άνθρωπον, κατ'εικόνα Θεού εποίησεν αυτόν, αρρεν και θυλήεποίησεν αυτούς. Και ευλόγησε αυτούς ο Θεός, λέγων, αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε την γη» (Γεν.Ι.27,28) Κατανοητό είναι το γεγονός ότι ο Θεός ευλογεί τους ανθρώπους να εκπληρώσουν τον

σκοπό του που είναι η αναπαραγωγή του είδος μέσα από την ιερή ένωση του γάμου. Επόμενο είναι το γεγονός ότι ο Αδάμ και η Εύα δημιουργήθηκαν για να υποστηρίξουν μια συζυγική ζωή. Σύμφωνα με τον Charles Hugo Doyle , Ο Αδάμ διεκήρυξε την αρχή που επρόκειτο να γίνει ο οδηγτικός κανόνας για όλους τους απογόνους , σύμφωνα με το απόσπασμα της Αγίας Γραφής : *«Ένεκεν τούτου καταλείπει ο άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα και προκολληθήσεται προς τη γυναίκα αυτού και έσονται οι δύο εις σάρκα μία»* (Γεν.2,24) Από αυτό φαίνεται ότι ανεξάρτητα από την δομή κάθε οικογένειας από την δημιουργία των ανθρώπων , κοινός σκοπός είναι τα τέκνα , που δημιουργήθηκαν από την ένωση του άντρα-πατέρα και της γυναίκας- μητέρας , να ακολουθήσουν το ίδιο μονοπάτι , να ανεξαρτητοποιηθούν από την οικογένειας προέλευσης και να οδηγηθούν στην δημιουργία μιας δικής τους ένωσης μέσω του γάμου.

Σύμφωνα με τα λόγια της Αγίας Γραφής , όπως τα παραθέσαμε παραπάνω, ο γάμος αποτελεί μία ειδική ένωση η οποία προέρχεται από την εντολή του Θεού και επομένως χρειάζεται την ευλογία του για να αναπτυχθεί και μία προνομιακή μεταχείριση (Charles Hugo Doyle,2010). Το σχετικό χωρίο που υποστηρίζει αυτήν την θέση είναι το εξής : *«και ευλόγησε αυτούς ο Θεός, λέγων, αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε την γή»* (Γεν.1,28) Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς οι απόγονοι των Πρωτόπλαστων αναγνώρισαν την ιερότητα του γάμου και την ευλογία του Θεού και αυτό είναι εμφανές από τους θρησκευτικούς γάμους που έχουν τελεστεί από το 1982, που νομιμοποιήθηκε ο πολιτικός γάμος, έως και σήμερα.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι ο Θεός ,θεωρώντας τον γάμο ως η αρχή της δημιουργίας της ανθρώπινης κοινότητας, δημιούργησε περιορισμούς ώστε αυτό το μυστήριο να έχει κάποιες βασικές αξίες. Αυτοί οι περιορισμοί -ή έστω και απαγορεύσεις- εμφανίζονται στις «Δέκα Εντολές». Σύμφωνα με τον Charles Hugo Doyle αυτές οι εντολές έχουν ως σκοπό να αναγνωρίσουν οι άνθρωποι την ιερότητα του γάμου τόσο ώστε να προσαρμόσουν τις επιθυμίες και τις ορμές βασιζόμενοι σε αυτόν .Οι εντολές αυτές προφυλάσσουν τον ιερό θεσμό από την βεβήλωση και είναι οι εξής : *«Ου μοιχεύσεις»*, *«Ουκ επιθυμήσεις τη γυναίκα του πλησίον σου»* και *«Ουκ επιθυμήσεις την οικία του πλησίον σου»*. (Charles Hugo Doyle,2010)

Φαίνεται λοιπόν ότι οι εντολές έχουν περιοριστικό χαρακτήρα για τα άτομα ενώ δεν είναι απλά προτροπές για ασφαλή κοινό βίο ή συμβουλές, αλλά αφορούν

απαγορευτικούς κανόνες μεταξύ των νυμφευμένων ζευγαριών και όχι ανάμεσα στο ζευγάρι. Θα ήταν αναγκαίο να αναφέρουμε ότι οι εντολές, αν και αφορούν την συμπεριφορά των ατόμων μεταξύ τους, αναφέρονται πιο πολύ σε μία συμφωνία ανάμεσα στον Θεό και τους ανθρώπους, η οποία θα μπορούσε να έχει την μορφή: ευλογία του Θεού από τον Ίδιο με ταυτόχρονη τήρηση των κανόνων του από τους ανθρώπους. Σύμφωνα με τον Charles Hugo Doyle ο γάμος είχε θεωρηθεί από το Θεό σαν ένα πολύ ειδικό και ιερό συμβόλαιο μεταξύ του Ίδιου και των ανθρώπων ενώ παράλληλα αποτελεί και ένα συμβόλαιο μεταξύ των νυμφευμένων όπου δύο άνθρωποι υπόσχονται να είναι πιστοί ο ένας στον άλλον, να βοηθούν ο ένας τον άλλον και ποτέ να μην εγκαταλείψει ο ένας τον άλλον. (Charles Hugo Doyle,2010)

Από τα παραπάνω θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι ο γάμος αφορά άμεσα τρία άτομα, τον Θεό, τον άνδρα και την γυναίκα, καθώς πρόκειται για μία συμφωνία όπου τα τρία μέρη συναινούν. Η ιερότητα του γάμου φαίνεται έντονα και από το τριαδικό αυτό σχήμα καθώς, σύμφωνα με τον Charles Hugo Doyle, το ίδιο τριαδικό σχήμα εμφανίζεται και στην χριστιανική θρησκεία ως βασική αρχή της. Ο τριαδικός Θεός αποτελείται από τα Τρία Θεία Πρόσωπα, τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα. Στον γάμο που είναι μία άγια ένωση ανάμεσα σε έναν άνδρα και μία γυναίκα ο Θεός είναι πάντα ο τρίτος σύντροφος και η ένωση των τριών είναι το θεμέλιο για τους μοναδικούς σκοπούς του Δημιουργού. (Charles Hugo Doyle,2010)

Επίσης για την κατανόηση του θέματος είναι χρήσιμο να αναφέρουμε σχετικό χωρίο που έγραψε ο Άγιος Ιγνάτιος, ο θεοφόρος το δεύτερο αιώνα και είπε: *«Πρέπει δε τοις γαμούσι και ταις γαμούσαις μετά γνώμης του επισκόπου την ένωσιν ποιείσθαι, ίνα ο η γάμος η, κατά Κύριον και, μη κατ' επιθυμίαν»* (CharlesHugoDoyle,2010). Σύμφωνα με αυτό, ο άντρας που επρόκειτο να νυμφευθεί και η γυναίκα που επρόκειτο να νυμφευθεί πρέπει να συνάψουν τον γάμο με την συμφωνία του επισκόπου, γιατί ο γάμος πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εντολές του Κυρίου και όχι όπως επιθυμούν τα άτομα. Από αυτό αναγνωρίσιμο είναι ότι ο γάμος είναι ένας σκοπός στην ζωή του ανθρώπου ο οποίος πραγματοποιείται με βάση τις εντολές του Θεού, ενώ όπως είπαμε προηγουμένως ο γάμος είναι ένας σκοπός προς εκπλήρωση που ο Θεός εμφύτευσε στους ανθρώπους. Επομένως δεν θα ήταν άτοπο να λέγαμε ότι ο γάμος είναι μία ένωση που πραγματοποιείται από το Θεό και για το Θεό.

2.3.Οικογένεια

Η θρησκεία έχει παίξει καθοριστικό παράγοντα στην απόφαση των ατόμων να συνάψουν γάμο καθώς έχει προκαλέσει και την δημιουργία συγκεκριμένων παραδοχών για την οικογένεια που πρόκειται να δημιουργηθεί. Η οικογένεια αποτελεί μία ομάδα η οποία ασκεί επιρροή στα μέλη της και η οποία είναι επηρεασμένη από άλλους παράγοντες όπως το πολιτισμικό πλαίσιο και η θρησκεία. Για αυτό τον λόγο είναι σημαντικό να διερευνηθεί ο οικογενειακός παράγοντας, που επηρεάζει την απόφαση των ατόμων να συνάψουν γάμο. Τα άτομα επιλέγουν τον γάμο μέσα από διάφορες διαδικασίες αποκλεισμού ή επιλογής του γάμου ως θεσμού αλλά και του ατόμου-μέλλοντα/μέλλουσας συζύγου.

Αρχικά είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι τα άτομα κατατάσσονται σε δύο οικογενειακές ομάδες με βάση την καταγωγή. Σύμφωνα με τον Τσαούση Δ.Γ. υπάρχει η «οικογένεια προσανατολισμού», από την οποία κατάγεται το άτομο και στην οποία έχει θέση ως τέκνο των γονέων του. Από αυτήν την κατηγορία παίρνει την θέση του στην κοινωνία ενώ θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε και γονεϊκή οικογένεια . Με μία μεταβατική διαδικασία, που είναι ο γάμος, το άτομο ξεκινά να ανήκει και σε μία άλλη κατηγορία οικογένειας που ονομάζεται «οικογένεια αναπαραγωγής». Θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε και συζυγική οικογένεια καθώς αυτή δημιουργείται έπειτα από την ένωση δύο ατόμων-συζύγων. Αυτή η μορφή οικογένειας θα αποτελέσει στην συνέχεια οικογένεια προσανατολισμού για τα τέκνα των συζύγων (Τσαούσης Δ.Γ., 2006).

Κατανοούμε λοιπόν ότι το άτομο επηρεάζεται από την οικογένεια προσανατολισμού που ανήκει στο να αποφασίσει να δημιουργήσει μια οικογένεια αναπαραγωγής. Η συμπεριφορά του κάθε ατόμου προέρχεται από μία διαδικασία μάθησης και κατ' επέκταση κοινωνικοποίησης, η οποία ξεκινά από την γέννηση του. Μέσω αυτής , δημιουργούνται στο άτομο βασικές αρχές για το τι θεωρεί φυσικό και προσδοκώμενο σε σχέση με τον γάμο και την ζωή μέσα στην οικογένεια. Οι προσδοκίες αυτές δίνουν κατευθύνσεις στο άτομο για το αν και πότε θα οδηγηθεί στην απόφαση για σύναψη γάμου, για την συμπεριφορά του μέσα στην οικογένεια προσανατολισμού – ως τέκνο- και στην οικογένεια αναπαραγωγής – ως σύζυγος και γονέας-, και για το τι είδους σχέσεις πρέπει να υπάρχουν ανάμεσα στα άτομα που ανήκουν σε ένα οικογενειακό σύνολο (Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, 2000).

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να αναφερθεί ότι οι κανόνες επιλογής συζύγων είναι δύο ειδών και διακρίνονται ανάλογα σε αυτούς που αφορούν το κοινωνικό σύνολο και σε εκείνους που αφορούν την επιλογή προσώπου. Σε κάθε περίπτωση η επιλογή μπορεί να κατευθύνεται μέσω της απόκλισης, της επιβολής και της δυνατής επιλογής. (Τσαούσης Δ.Γ., 2006)

Όλες οι κοινωνίες θέτουν κανόνες που αφορούν τον πληθυσμό από τον οποίο το άτομο μπορεί να επιλέξει τον σύντροφο του. Ωστόσο, τις πλείστες των περιπτώσεων, ιδιαίτερα όταν ο γάμος έχει συνέπειες σε μεγάλο μέρος του κοινωνικού συνόλου, οι συγγενείς δεν ενδιαφέρονται απλώς να τηρηθούν οι απαγορευτικοί κανόνες σύναψης γάμου, οι οποίοι συνήθως είναι αυτονόητοι σε συγκεκριμένες ομάδες, αλλά περισσότερο ενδιαφέρονται για την καταλληλότητα του/της επιλεγμένου-ης συζύγου. Υπάρχουν δύο είδη σχετικών κανόνων που διέπουν το γάμο και αφορούν τον ορισμό του/της «κατάλληλου/ης» συζύγου: ο κανόνας της ενδογαμίας και ο κανόνας της εξωγαμίας (Michael Hughes & Carolyn Kroehler, 2014).

Η «ενδογαμία» αναφέρεται στους γάμους που συνάπτονται υποχρεωτικά μόνο ανάμεσα σε άτομα που ανήκουν σε ίδια ομάδα. Αυτή η τάση έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και ο όρος ομάδα μπορεί να αφορά την κοινωνική τάξη, την φυλή, την εθνοτική ομάδα ή και την θρησκεία. Στον αντίποδα, η «εξωγαμία» υποχρεώνει τα άτομα να συνάπτουν γάμους με άτομα που ανήκουν σε οποιαδήποτε άλλη ομάδα εκτός από την δική τους. Επίσης σύμφωνα με τον Raghavan, ενίοτε οι κανόνες αυτοί αλλάζουν ταχύτατα όπως συνέβη στην περίπτωση του Ιράκ, όπου οι γάμοι ανάμεσα σε σουνίες και σίτες μετατράπηκαν από σύμβολα μία ανεκτικής κοινωνίας σε πηγή συγκρούσεων, μίσους και διάλυσης των οικογενειακών σχέσεων. Είναι εξίσου αναγκαίο να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τους Oslon και De Fraim οι κανόνες που αφορούν την εξωγαμία περιορίζουν τον βαθμό συγγένειας μεταξύ των ατόμων, ενώ σταθερό σημείο περιορισμού αφορά την αιμομιξία. Αναφορικά η αιμομιξία είναι οι γενετήσιες σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σε άτομα που έχουν στενή συγγένεια αίματος. (Michael Hughes & Carolyn Kroehler, 2014).

Η αιμομιξία γενικότερα δεν είναι απλώς ένας περιοριστικός κανόνας στις κοινωνίες ανά τον κόσμο, αλλά πολύ περισσότερο προκαλεί στα άτομα συναισθήματα αποστροφής και απέχθειας για τα άτομα που οδηγούνται σε απόφαση σύναψης γάμου ενώ έχουν στενούς δεσμούς αίματος. Σύμφωνα με τους Michael Hughes και Carolyn

Kroehler ,οι κοινωνικοί επιστήμονες είχαν κάποτε ταχθεί με την άποψη, σύμφωνα με την οποία η αποστροφή αιμομικτικών σχέσεων ήταν ένας καθολικός απαγορευτικός κανόνας που έγκειται στο επίπεδο της ηθικής ,σε όλο τον κόσμο. Αν και αναγνωρίζονται ποικιλόμορφοι κανόνες ηθικής συμπεριφοράς σε όλες τις κοινωνίες του κόσμου, η αιμομικτική απαγορευμένη σχέση πρόκειται για τον μόνο κοινό κανόνα ηθικής σε όλες τις κοινωνίες. Στον αντίποδα είναι αξιοσημείωτη η παρατήρηση του κοινωνιολόγου Rachel Middleton (1962), ο οποίος ανακάλυψε εξαιρέσεις στον καθολικό κανόνα που θεωρούσαν οι άλλοι κοινωνικοί επιστήμονες. Πιο συγκεκριμένα ανακάλυψε ότι οι ετεροφυλοφιλικόι γάμοι ανάμεσα σε αδέρφια όχι μόνο επιτρεπόταν αλλά ήταν και κάτι το συνηθισμένο στην Αίγυπτο. Ο ίδιος εξήγησε αυτό το γεγονός και θεώρησε ότι οι γάμοι αυτοί είχαν βασικό σκοπό προς εκπλήρωση, ο οποίος είναι να διατηρηθεί η εξουσία και η περιουσία της οικογένειας μέσα στον ίδιο κύκλο της. Επιπλέον αποτρέπει την διάσπαση των περιουσιακών στοιχείων από την κληρονομική διαδικασία. Ανάλογες διευθετήσεις παρατηρήθηκαν σε βασιλικές οικογένειες της Χαβάης, των Ίνκας στο Περού και της Δαχομέης στη Δυτική Αφρική.(Hughes,Kroehler,2014)

Είναι επίσης αξιοσημείωτη η παράθεση της αιμομιξίας ως οικογενειακό παράγοντα, δηλαδή η απαγόρευση αιμομικτικών σχέσεων μεταξύ ατόμων που συνδέονται με συγγενικούς δεσμούς αίματος. Έχουν γίνει προσπάθειες να ερμηνευτεί το πώς καθιερώθηκε αυτός ο περιορισμός από ηθική , θρησκευτική και νομική άποψη. Μία καθιερωμένη άποψη σύμφωνα με τους Hughes και Kroehler , θεωρεί ότι η απαγόρευση αυτή βασίζεται σε πραγματικούς κινδύνους που πρόκειται να προκύψουν από αιμομικτικές σχέσεις. Το παράδοξο, που τονίζει ο Hutter, είναι ότι τα αιμομικτικά ταμπού έχουν παρατηρηθεί ακόμη και σε πολιτισμούς οι οποίοι δεν γνώριζαν ποιον ρόλο έχουν τα δύο άτομα στην σεξουαλική διαδικασία και ειδικότερα στην αναπαραγωγή. Τέλος είναι αξιοσημείωτη η παρατήρηση του Levi-Strauss, σύμφωνα με τον οποίο , οι αιμομικτικές σχέσεις περιορίζουν τη σύναψη συμμαχιών και σχέσεων – ο γάμος θεωρείται μορφή οικονομικής υποστήριξης μεταξύ οικογενειών- ανάμεσα σε άτομα που ανήκουν σε διαφορετικές οικογένειες προσανατολισμού . Η καθιέρωση, επομένως, αιμομικτικών ταμπού ενισχύει την κοινωνική αλληλεξάρτηση των οικογενειών και δημιουργεί νέες οικογενειακές ομάδες. Ένα ρητό των Ζουλού λέει « Είναι εχθροί μας , για αυτό τους παντρευόμαστε.». (Hughes,Kroehler,2014)

Αφού παρατηρήσαμε έναν σχετικά καθολικό κανόνα περί απαγορεύσεων στην επιλογή συζύγου, η οποία προέρχεται από την δομή των οικογενειακών ομάδων μίας κοινωνίας, είναι εύλογο ότι πέρα από περιορισμούς υπάρχει και μία κατευθυντήρια γραμμή για την επιλογή συζύγου. Σύμφωνα με τον Δ.Γ. Τσαούση στις παραδοσιακές κοινωνίες, οι οποίες αποτελούν εκείνες που χαρακτηρίζονται από αργές μεταβολές στην κοινωνική δομή, μία σταθερά στην κοινωνική διαστρωμάτωση αλλά και από χαμηλούς δείκτες κινητικότητας από και προς αυτήν, παρατηρείται ότι η επιλογή συζύγου είναι βασική ευθύνη της οικογένειας, παρά του ατόμου που επρόκειτο να νυμφευθεί. Η ευθύνη αυτή προέρχεται από το κοινωνικό συναίσθημα σύμφωνα με το οποίο, πρώτον, οι οικογένεια είναι βασικό λίθος για την ύπαρξη της κοινωνίας, και δεύτερον οι οικογενειακές σχέσεις που θα δημιουργηθούν έπειτα από τον γάμο πρέπει να είναι κατάλληλες για τις δύο γονικές οικογένειες. Λόγω των προηγούμενων, βασικός τρόπος διαχείρισης του επί επιλογή συζύγου είναι το συνοικέσιο. Εκτός από αυτόν παρατηρούνται και επιπρόσθετοι τρόποι όπως : α) ο περιορισμός της γυναίκες στον οίκο, β) η έντονη διαστολή των γυναικείων ρόλων και των χώρων ελεύθερης κίνησης των γυναικών (όπως είναι η βρύση, το ποτάμι κλπ.), γ) ο θεσμός του προξενιού που επιτρέπει την έμμεση διεξαγωγή διαπραγματεύσεων. (ΤΣΑΟΥΣΗΣ Δ.Γ.2006)

Πιο συγκεκριμένα το συνοικέσιο αφορά τα γαμήλια ανταλλάγματα που δίνει η μία οικογένεια στην άλλη και αυτά παίρνουν διάφορες μορφές όπως παροχές σε είδος, χρήματα ή και υπηρεσίες, και παρατηρούνται σχεδόν σε όλες τις κοινωνίες. Αυτές οι παροχές διαχωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με το άτομο αποδοχής. Η προίκα είναι η οικονομική παροχή που προσφέρεται στον γαμπρό από την οικογένεια της νύφης, ενώ στον αντίποδα, έδνο είναι αυτή που προσφέρεται από τον γαμπρό στην οικογένεια της νύφης. (ΤΣΑΟΥΣΗΣ Δ.Γ.2006)

2.4. Πολιτικοί παράγοντες

Η οικογένεια , ως ομαδικό σύνολο επιρροής των μελών της , έχει καθορίσει τον θεσμό του γάμου, ενθαρρύνοντας ή αποτρέποντας τον μέσω διάφορων τεχνικών. Εκτός από την συμβολή του οικογενειακού περιγύρου είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να αναδειχθεί η πολιτική διάσταση του γάμου που διαδραματίζει εξίσου σημαντικό ρόλο στην απόφαση ενός ατόμου να προβεί στη γαμήλια διαδικασία. Ο γάμος σήμερα δεν είναι αναγνωρισμένος μόνο ως ένα ανθρώπινο δικαίωμα αλλά και ως μια Συνταγματική ελευθερία.

Η διαδικασία της έγγαμης συμβίωσης περιλαμβάνει τα ακόλουθα δικαιώματα-αξιώσεις και υποχρεώσεις για τα άτομα που μετέχουν σε αυτήν: 1. Υποχρέωση για συγκατοίκηση. 2. Υποχρέωση αμοιβαίας συμπαράστασης. 3. Υποχρέωση αμοιβαίας προστασίας της προσωπικότητας. 4. Υποχρέωση αμοιβαίας τήρησης των γενετήσιων σχέσεων. Από τα παραπάνω αξιώματα δεσμεύονται και οι δύο σύζυγοι. Σε περίπτωση που παραβιαστεί κάποια από τις ανωτέρω υποχρεώσεις υπάρχει η δυνατότητα αγωγών για τον θιγόμενο σύζυγο. Αυτές είναι οι ακόλουθες: 1. Αποκαταστατική αγωγή. 2. Αναγνωριστική αγωγή. 3. Αγωγή για αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής ζημίας. 4. Αγωγή διαζυγίου. Εάν ασκηθεί αγωγή κατά του άλλου συζύγου, ο τελευταίος μπορεί να προχωρήσει στην ένσταση της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος (Τσαρνέλη Γ., 2011).

Σε αυτό το σημείο υπογραμμίζεται η νομική προσέγγιση του δικαιώματος της έγγαμης συμβίωσης. Το συγκεκριμένο δικαίωμα ανήκει στην κατηγορία των οικογενειακών δικαιωμάτων και είναι προσωπικής φύσεως. Επίσης, το δικαίωμα της έγγαμης συμβίωσης διεκπεραιώνεται από ένα συγκεκριμένο υποκείμενο, γεγονός που καθιστά αδύνατη τη μεταβίβασή του σε κάποιο άλλο πρόσωπο. Ακόμη, πρόκειται για ένα εξουσιαστικό δικαίωμα, καθώς επιτρέπει τον έλεγχο της βουλήσεως του άλλου προσώπου με απώτερο στόχο την νουθέτησή του προς μια συμπεριφορά. Επιπλέον, είναι ένα δικαίωμα που μπορεί να ασκηθεί από ένα συγκεκριμένο άτομο όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, άρα είναι προσωποπαγές. Τέλος δεν είναι πρέπουσα η αποχώρηση του ατόμου από τη διεκπεραίωση του συγκεκριμένου δικαιώματος και οι αξιώσεις που το συνοδεύουν είναι μη ακυρώσιμες σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα. Αναφορικά με τον χαρακτηρισμό του δικαιώματος ως προσωποπαγούς και αμεταβίβαστου υπάρχουν διάφορες απόψεις. Κατά μία άποψη, θεωρείται ότι το

Πτυχιακή Εργασία

γεγονός ότι το δικαίωμα δεν γίνεται να μεταβιβαστεί οφείλεται στο ότι είναι προσωποπαγές. Συμπληρωματικά, τονίζεται ότι προσωποπαγή δικαιώματα ορίζονται εκείνα που έχουν άρρηκτη σχέση με το φορέα τους και κατά επέκταση εννοείται η αμεταβίβαστη φύση τους (Τσαρνέλη Γ., 2011).

Η απόφαση ενός ατόμου να προχωρήσει σε γάμο μπορεί να υποκινηθεί από πολιτικούς λόγους. Παρακάτω ακολουθεί περιγραφή των παραδειγμάτων της πολιτικής διάστασης που είναι πιθανό να χαρακτηρίζει μια τέτοια απόφαση. Είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί γάμος μεταξύ ενός Έλληνα συζύγου και ενός αλλοδαπού ή πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την άδεια παραμονής του δευτέρου και απώτερο σκοπό την κοινωνική του ένταξη.

Αναλυτικότερα, στον αλλοδαπό, σύζυγο ημεδαπού ή πολίτη χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης χορηγείται άδεια παραμονής, διάρκειας τουλάχιστον πέντε (5) ετών, η οποία επέχει και θέση άδειας εργασίας (Άρθρο 33 Ν. 2910/01, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 19 του Ν. 3013/02, και Άρθρο 11 Παρ. 4 και 5 του Ν. 3074/4-12-02). Η άδεια αυτή ανανεώνεται αυτοδικαίως για χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε (5) ετών. Η ίδια άδεια καλύπτει και τα κάτω των 18 ετών τέκνα του αλλοδαπού, εφόσον αυτός ασκεί τη γονική μέριμνα. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αυτοδίκαιη ανανέωση της άδειας παραμονής είναι να προσκομίσει δυο μήνες πριν τη λήξη της αποδεικτικά στοιχεία ότι υφίσταται ο γάμος (υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986 από τον/την Έλληνα/ίδα σύζυγο ή από πολίτη χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πρόσφατο πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης). Η άδεια αυτή δε χορηγείται ή αν έχει χορηγηθεί, ανακαλείται, εφόσον διαπιστωθεί ότι ο γάμος τελέστηκε με κύριο σκοπό ο αλλοδαπός να αποκτήσει άδεια παραμονής ή την ελληνική ιθαγένεια. Ως μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρούνται: • Ο/η σύζυγος • Τα κάτω του 21ου έτους τέκνα τους • Οι γονείς του/της συζύγου, εφόσον εξακριβωμένα συνοικούν με αυτούς (Πατσούκου Ε., 2015).

Ένας ακόμη λόγος που μπορεί να οδηγήσει τους νέους στη πραγματοποίηση γάμου είναι για την προσκόμιση επιδομάτων. Χαρακτηριστικά, είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο ότι οι εργαζόμενοι δικαιούνται την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων (επίδομα γάμου και τέκνων). Σε όλους τους έγγαμους μισθωτούς ανεξαρτήτως του φύλου τους χορηγείται επίδομα γάμου σε ποσοστό 10%. Η ρύθμιση αυτή ισχύει από το 1989 (εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας). Σε περίπτωση

Πτυχιακή Εργασία

που δεν λάβουν επίδομα τέκνων από τη συλλογική σύμβαση εργασίας, μπορούν να το επωμιστούν από τον ΟΑΕΔ. Για την απόκτηση του επιδόματος τέκνων θα πρέπει να πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια: 1. Δεν παίρνουν το επίδομα από τον εργοδότη τους. 2. Είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ. 3. Έχουν κάποιο ελάχιστο αριθμό ενσήμων. 4. Τα παιδιά τους είναι ηλικίας μέχρι 18 ετών, ή αν σπουδάζουν είναι μέχρι 22 ετών. Τέλος, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα επιδόματα αποτελούν ανεξάρτητη αύξηση της αμοιβής του εργαζομένου από την ήδη χορηγούμενη αμοιβή του. Συνεπώς, η παράβλεψη της προσαύξησης, με την χορήγηση του επιδόματος, θεωρείται αδίκημα (Κυριακοπούλου Μ., 2015).

2.5. Οικονομικοί Παράγοντες

Προηγούμενη αναφορά τόνισε την αξία των πολιτικών διαστάσεων στον θεσμό του γάμου και ιδιαίτερα στο πώς έχει διαμορφωθεί ο γάμος από πολιτικά στοιχεία. Είναι εύλογο να παρατηρηθεί ότι η οικονομία επηρεάζει πολλούς- αν όχι όλους- τους θεσμούς μιας κοινωνίας. Αυτό αναδεικνύει την σημασία που έχει η διερεύνηση των οικονομικών παραγόντων ως ένας επίσης καθοριστικός παράγοντας που συντελεί στην απόφαση των ατόμων να συνάψουν γάμο Δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο , οι οικονομικές προϋποθέσεις να επηρεάζουν τον θεσμό του γάμου και ιδιαίτερα την στάση των ατόμων έναντι σε αυτόν.

Πρώτα από όλα είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι «η παραδοσιακή οικογένεια είναι ένα σύστημα σχέσεων που εξασφαλίζει με δύο τρόπους την επιβίωση των μελών της». Ο ένας τρόπος είναι να αναθέτει στα μέλη τις δραστηριότητες που θα επιφέρουν την κάλυψη των αναγκών τους και ο δεύτερος τρόπος είναι να συγκεντρώσει τα αγαθά και τους πόρους που θα χρησιμοποιήσει. Αφορά επομένως μία «οικογενειακή στρατηγική», η οποία εξασφαλίζει την οικογενειακή αναπαραγωγή της οικογένειας και την διατήρηση της στο χρόνο. Βασική διαδικασία για την επίτευξη αυτού είναι η μεταβίβαση των θέσεων ελέγχου της περιουσίας και των πόρων στους κατάλληλους απογόνους της οικογένειας(Δ.Γ.Τσαούσης,1991).

Η οικογένεια αποτελεί ένα σύνθετο οικονομικό σύστημα με εισροές και εκροές ενώ η οικογενειακή στρατηγική είναι ένας τρόπος να προσαρμοστεί η οικογένεια στις συνθήκες του περιβάλλοντος της. Ως εισροές μπορεί να αναφέρονται : α) η ατομική περιουσία του συζύγου που φέρνει στον γάμο από την οικογένεια καταγωγής του, β) η προίκα της συζύγου, γ) τα εισοδήματα των συζύγων από την εργασία τους, δ) περιουσιακά στοιχεία αποκτημένα με κληρονομική διαδικασία (από γονείς ή άλλους συγγενείς) και ε) τα εισοδήματα από την περιουσία των παιδιών. Στον αντίποδα στις εκροές συμπεριλαμβάνονται: α) η προίκα στα κορίτσια της οικογένειας, β) τα έξοδα «αποκατάστασης» των παιδιών για να ανοίξουν το δικό τους σπίτι, γ) τα έξοδα επαγγελματικής αποκατάστασης ή εκπαίδευσης και δ) τα περιουσιακά στοιχεία των γονέων που θα μεταβιβαστούν τα παιδιά (Δ.Γ.Τσαούσης,1991).

Ο θεσμός του γάμου σε πολλές κοινωνίες, όπως και στην ελληνική κοινωνία, είναι συνδεδεμένος με οικονομικούς παράγοντες, γεγονός που φαίνεται από τα γαμήλια ανταλλάγματα , τα οποία γίνονται αντιληπτά σε διάφορες μορφές , οι οποίες μπορεί να

είναι παροχές σε είδος, χρήματα ή υπηρεσίες που προσφέρονται από την οικογένεια του ενός συζύγου στον άλλον σύζυγο ή στην οικογένεια του (Δ.Γ.Τσαούσης,2006). Επομένως πρόκειται για παροχές που χαρακτηρίζονται άλλοτε ως ατομικές και άλλοτε ως οικογενειακές, ανάλογα σε ποιον απευθύνονται (Δ.Γ.Τσαούσης,1991). Αυτές οι παροχές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, η μία εκ των οποίων είναι η «προίκα», δηλαδή οι οικονομικές παροχές που προσφέρει η οικογένεια της νύφης προς τον γαμπρό ή την οικογένεια του. Η άλλη κατηγορία ονομάζεται «έδνο» και αφορά την οικονομική παροχή που δίνει η οικογένεια του γαμπρού στην νύφη και την οικογένεια της (Δ.Γ.Τσαούσης,2006).

Είναι εύλογο ότι η προίκα δεν συντελεί μόνο στην επιτυχία του γάμου, καθώς υπάρχουν περιπτώσεις που συντέλεσε στην αποτυχία του. Αυτό συμβαίνει λόγω των προβλημάτων που δημιουργούνται από την ύπαρξη αυτής της γαμήλιας ανταλλαγής, καθώς πολλοί γάμοι που στηρίζονται στην προίκα, οδηγούν τον παράγων άνθρωπο σε δεύτερη μοίρα. Η προίκα δίνεται στον άντρα ,από τον πατέρα ή την μητέρα της για χάρη της γυναίκας με σκοπό να ανακουφιστεί ο άντρας από τα βάρη του γάμου. Επίσης η προίκα έχει ως σκοπό να αποζημιωθεί ο σύζυγος για τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλεται λόγω της γυναίκας (Λάμπρου Ι. Κατσίκη,1974).

Οι προσφορές αυτές χαρακτηρίζονται από αμεσότητα όταν έχουν την μορφή δωρεάς , ή μπορεί να είναι έμμεσες όταν δίνεται στον ένα σύζυγο το δικαίωμα να διαχειρίζεται την περιουσία του άλλου. Τέτοιο παράδειγμα έμμεσης παροχής στην ελληνική κοινωνία είναι η προαναφερόμενη «προίκα». Επιπρόσθετα, χαρακτηριστικό γνώρισμα των γαμήλιων ανταλλαγμάτων είναι ότι έχουν συστατικό χαρακτήρα, καθώς αποτελούν βασικό συστατικό της σύναψης του γάμου ενώ ο γάμος δεν ολοκληρώνεται αν δεν δοθεί ολόκληρη η παροχή. Τελευταίο γνώρισμα της προίκας και του έδνου είναι ο συμβολικός τους χαρακτήρας αφού η ανταλλαγή παροχών διακρίνει τον γάμο σε τρία επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά την τέλεση του ίδιου του γάμου, το δεύτερο αναφέρεται στον σχηματισμό μιας νέας οικογενειακής ζωής και στο τρίτο επίπεδο αναγνωρίζονται οι σχέσεις συμμαχίας και αμοιβαίας υποστήριξης ανάμεσα στις οικογένειες καταγωγής των δύο συζύγων – έως και στις αντίστοιχες ευρύτερες συγγενικές ομάδες, γνωστές ως «σόγια». Ο συμβολισμός αυτός ,εκτός από τις γαμήλιες παροχές, φαίνεται και στα γαμήλια δώρα, που ανταλλάσσονται μεταξύ των δύο συζύγων αλλά και πολλές φορές μεταξύ των συζύγων και των μελών των οικογενειών

τους, τα οποία εκφράζουν την δημιουργία μίας προσωπικής σχέσης ανάμεσα στο άτομο που τα προσφέρει και στο άτομο που τα λαμβάνει. (Δ.Γ.Τσαούσης,1991)

Επομένως τα γαμήλια ανταλλάγματα μπορεί να χαρακτηρίζονται από την άμεση ή την έμμεση παροχή τους, από τον συστατικό τους χαρακτήρα και τα συμβολικά γνωρίσματα τους. Για να γίνει περισσότερος κατανοητός ο ρόλος του συμβόλου είναι ανάγκη να παραθέσουμε το συμπέρασμα μελέτης που έκανε ο Κάμπελ, αναφερόμενος στους Σαρακατσάνους. Σύμφωνα με τον Κάμπελ, σύμφωνα με τον οποίο, η νύφη σε αυτήν την κοινωνική ομάδα είχε υποτελή θέση όμως γίνεται δεκτή στην οικογένεια ως πλήρες μέλος της μέσω των ανταλλαγμένων δώρων. Αξιοσημείωτο είναι το βασικό γνώρισμα της κοινότητας, κατά το οποίο «δώρα δεν ανταλλάσσονται ποτέ με πρόσωπα με τα οποία δεν υπάρχει κανένας δεσμός»(Δ.Γ.Τσαούσης, 1991).

Αφού αναφέρθηκαν οι οικονομικές παροχές των συζύγων ως ένα κοινωνικό γνώρισμα που επηρεάζει τον θεσμό του γάμου, σημαντικό είναι να παρουσιαστούν οι οικονομικοί παράγοντες και μέσω μίας νομικής σκοπιάς, δηλαδή από το Οικογενειακό Δίκαιο του Αστικού Κώδικα, που ορίζει τα περιουσιακά στοιχεία των συζύγων.

Το Οικογενειακό δίκαιο ρυθμίζει τις περιουσιακές σχέσεις με τους παρακάτω τρόπους : α) υιοθετεί την αρχή της περιουσιακής αυτοτέλειας των συζύγων, β) καθιερώνει την συμμετοχή του ενός συζύγου στα αποκτήματα του γάμου για περιπτώσεις που ο γάμος ακυρώνεται ή λύνεται ή υπάρχει διάσταση συζύγων για τουλάχιστον 3 χρόνια, γ) τεκμηριώνει την κυριότητα των κινητών πραγμάτων που βρίσκονται στην κατοχή του ενός συζύγου, δ) ρυθμίζει την ανάθεση από τον έναν σύζυγο στον άλλον για διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του πρώτου, και ε) ορίζει το σύστημα της κοινοκτημοσύνης ως προαιρετικό. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 1400 ΑΚ ορίζει την «αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα», δηλαδή την συμμετοχή του συζύγου για τα περιουσιακά στοιχεία που απέκτησε ο άλλος σύζυγος κατά την διάρκεια του έγγαμου βίου, με τη συμβολή του πρώτου. Για την διευκόλυνση της απόδειξης της συμβολής του, καθιερώνεται το «μαχητό τεκμήριο», δηλαδή ότι η συμβολή του ανέρχεται στο ένα τρίτο της αύξησης, εκτός αν αποδειχθεί μεγαλύτερη, μικρότερη ή μηδαμινή. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν ανήκουν αποκτήματα από δωρεά, κληρονομιά ή κληροδοσία (Βάρκα- Αδάμη Α. 2009).

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να αναφερθούν οι οικονομικές συνθήκες των συζύγων. Οι οικονομικές συνθήκες κατατάσσονται ως «καλές», ανάλογα με τον

κοινωνικό περίγυρο των ατόμων και σε αυτό αρκεί να ληφθεί υπόψη αυτό που λέει ο κόσμος: «αυτός έκανε καλό γάμο». Αυτή η φράση συχνά υποδηλώνει ότι «καλός γάμος» σημαίνει «πλούσιος σύντροφος». Οι οικονομικές προϋποθέσεις αφορούν την έστω λιγοστή οικονομική ανεξαρτησία των συζύγων από την οικογένεια καταγωγής τους, γεγονός που προσδίδει στα άτομα και ψυχολογική ανεξαρτησία. Η πραγματικότητα είναι ότι οι οικονομικές προϋποθέσεις μπορεί είτε να διευκολύνουν είτε να δυσκολέψουν το γάμο καθώς πολλές φορές προκαλούν διάφορες καταστάσεις που θέτουν το ζευγάρι σε συνεννόηση ή ασυνεννοησία για το πώς θα πρέπει να πράξουν από κοινού. Ιδιαίτερες καταστάσεις δημιουργούνται όταν στους ίδιους τους συζύγους εμφανίζεται οικονομική διαφορά καθώς υπάρχει το ενδεχόμενο ο ένας εκ των δύο να είναι περισσότερο οικονομικά ανεξάρτητος διότι λαμβάνει περισσότερα χρήματα (Χουρδάκη Μ.,1992).

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να αναφερθεί ότι όταν ο ένας σύζυγος βρίσκεται σε αυτήν την οικονομική υπεροχή, υπάρχει ο κίνδυνος να υποταχθεί ο άλλος σύζυγος στον πρώτο καθώς και να μην σχηματίζει γνώμη απέναντι σε καταστάσεις που αφορούν τα οικονομικά. Αυτή η κατάσταση είναι πιθανόν να οδηγήσει σε επαναστατική αντίδραση του δεύτερου συζύγου και τέλος σε παντελή έλλειψη συνεννόησης μεταξύ τους (Χουρδάκη Μ.1992). Ενώ δεν είναι σπάνιο να διαμορφώνονται «επιχειρηματικές» σχέσεις γάμου. «Επιχειρηματική» είναι η σχέση στην οποία ο δεσμός των ανθρώπων που εργάζονται μαζί έχει ως στόχο και κάτι έξω από τη σχέση αυτή καθαυτή (Alfons Vansteenwegen,1995).

Μια ριζική αλλαγή παρουσιάζεται τα τελευταία εκατό χρόνια , κατά την οποία η θέση της γυναίκας στα πολιτικά και οικονομικά της δικαιώματα αναπτύσσεται και εξισώνεται με αυτήν του άντρα. Σε αυτήν την περίοδο έχει παρουσιαστεί το-σπάνιο για το παρελθόν-φαινόμενο οι άντρες να εξαρτώνται οικονομικά και κοινωνικά από τις γυναίκες τους. Η αλλαγή αυτή έλαβε χώρα από τις οικονομικές αλλαγές που παρουσιάστηκαν στην Ελλάδα , όπως συνέβη και στην εποχή της κοινωνικής ιδιοκτησίας η οποία επίσης επηρέασε την θέση των γυναικών και σηματοδότησε το τέλος των μητριαρχικών οικογενειών (Ρ. Ντραϊκωρς,1974).

Στην νέα κοινωνική δομή το άτομο εκτιμάται ανάλογα με την οικονομική του κατάσταση ενώ και ο φιλελευθερισμός έδωσε σε κάθε άτομο «την δίκαιη ευκαιρία να φτάσει σε μία κοινωνικά παραδεκτή θέση». Τα παραπάνω συντέλεσαν στην ανάδειξη

της ιδέας των ίσων ευκαιριών για όλους με αποτέλεσμα την χειραφέτηση των γυναικών που καταπιέζονταν άλλοτε, και δεν μπορούσαν να είναι οικονομικά ανεξάρτητες. Στον αντίποδα της ανεξαρτησίας τους, το οικονομικό στάτους της κάθε γυναίκας ήταν άμεσα επηρεασμένο από την κοινωνική της εξάρτηση, η οποία προερχόταν από την θέση της στον γάμο. Επίσης, μπορούσε να δουλέψει μονάχα για έναν άντρα, δηλαδή ως νοικοκυρά στην οικογένεια της, με αποτέλεσμα να μην έχει κανένα οικονομικό εισόδημα, πέρα από τα κέρδη του συζύγου της, τα οποία ανήκαν εξ' ολοκλήρου στον ίδιο, «Αυτός μόνο μπορούσε να έχει περιουσία» (P.Ντραϊκωρς,1974).

Επομένως, η ιστορία έχει καταδείξει ότι οι γυναίκες παντρεύονταν για να κάνουν παιδιά, να προστατευτούν, να εξασφαλιστούν βιολογικά αλλά και να καλύψουν οικονομικές ανάγκες, καθώς πριν από μερικές γενιές ένας από τους ελάχιστους δρόμους για την οικονομική ασφάλεια μίας γυναίκας ήταν να παντρευτεί έναν άντρα που θα μπορούσε να την συντηρήσει. Η οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας στην σύγχρονη εποχή έχει επιφέρει αλλαγές στον γάμο καθώς έφερε στην επιφάνεια μία νέα άποψη περί αυτού, σύμφωνα με την οποία « ένα από τα σημαντικότερα συνεκτικά υλικά του γάμου υπήρξε η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από τον άντρα» (JohnW.Jacobs , M.D,2006).

Σύμφωνα με τον JohnW.Jacobs , M.D, οι γυναίκες στην σύγχρονη εποχή στοχεύουν σε μία επαγγελματική αποκατάσταση, η οποία έπειτα θα τους επιφέρει την οικονομική τους ανεξαρτησία. Αυτό έχει ως συνέπεια ο ρόλος του άντρας ως ‘οικονομικός προστάτης’ να έχει αποδυναμωθεί και να έχει σημανθεί η αλλαγή των αντιλήψεων σχετικά με τον τρόπο που βιώνονται και αντιμετωπίζονται οι σχέσεις γυναικών και αντρών, ειδικότερα μέσα στον γάμο. Η μεγαλύτερη επίδραση της νέας οικονομικής πραγματικότητας είναι η ευχέρεια των γυναικών να χωρίσουν καθώς πλέον δεν υποχρεώνονται στην οικονομική εξάρτηση από τους συζύγους τους. Η δύναμη τους έναντι στην απόφαση του διαζυγίου έχει συμβάλει στην μεγαλύτερες διεκδικήσεις τους εντός του γάμου (JohnW.Jacobs , M.D,2006).

2.6. Ατομικά χαρακτηριστικά / Προσωπικότητα ατόμου

Από τα προηγούμενα αποφάνθηκε ότι πολλά στοιχεία μίας κοινωνίας(πολιτισμός, θρησκεία, οικονομία, πολιτική, οικογένεια) επηρεάζουν τον θεσμό του γάμου και έχουν επιρροή στην διαμόρφωση της άποψης των ατόμων σε σχέση με την απόφαση τους να προβούν στην γαμήλια ένωση. Παρόλες τις επιρροές που έχουν ήδη αναφερθεί, θα ήταν παράλειψη αν δεν επικεντρωνόμασταν στο άτομο και ειδικά στον τρόπο με τον οποίο η προσωπικότητα του ατόμου αποτελεί παράγοντα αποφυγής ή προτροπής της γαμήλιας ένωσης. Σε αυτό το κεφάλαιο θεωρείται σημαντική η περιγραφή του παράγοντα που αφορά στα ατομικά χαρακτηριστικά ή την προσωπικότητα του ατόμου ως καθοριστικού στοιχείου στην τελική διαμόρφωση της απόφασης του να προβεί σε μια έγγαμη σχέση. Αρχικά, για την καλύτερη κατανόηση του θέματος αξίζει να περιγραφεί η έννοια της προσωπικότητας.

Η προσωπικότητα χαρακτηρίζεται από το σύνολο των ικανοτήτων, ιδιοτήτων και καταστάσεων που απορρέουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως ελλόγου και συνειδητού όντος και οι οποίες καθιστούν τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστό. Επομένως, ως ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας, νοείται «η δυνατότητα του κάθε ανθρώπου να ενεργεί βάσει των ικανοτήτων και ιδιοτήτων του χωρίς δεσμεύσεις και να «πραγματώνει την κατά αυτόν ολοκλήρωση της σωματικής, πνευματικής, ηθικής και κοινωνικής υποστάσεώς του, δηλαδή να αυτό-διαμορφώνει την προσωπικότητά του, χωρίς να εμποδίζεται από τα κρατικά όργανα» (Μπίλια, 2017).

Σύμφωνα με τη νομική θεωρία και νομολογία, ο όρος «προσωπικότητα» είναι ένα σύνολο αγαθών τα οποία συνθέτουν την υπόσταση του προσώπου, έχουν άρρηκτη σχέση μ' αυτό, ενώ συγχρόνως προσδιορίζουν το άτομο. Επιπλέον, θεωρείται ότι η προσωπικότητα περικλείει όλες τις παραμέτρους που συνδράμουν στην συγκρότηση της ατομικότητας του προσώπου και που σχετίζονται με την αξία του και συνιστούν την ταυτότητά του (Μπίλια, 2017).

Στο σημείο αυτό είναι εύλογη η αναφορά των παρακάτω συντελεστών που συντελούν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου. Αυτοί είναι οι ακόλουθοι. Αρχικά, ο πρώτος συντελεστής είναι η ψυχική υγεία του ατόμου. Η κατάσταση της ψυχικής υγείας του ατόμου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα του ατόμου να επιλέξει σύντροφο και παράλληλα επηρεάζει τη μορφή και το χρονικό διάστημα της σχέσης που θα αναπτυχθεί με το επιλεγόμενο σύντροφο. Αξίζει να αναφερθεί ότι μια

επιλογή ερωτικού συντρόφου που αποσκοπεί στη συντροφικότητα έχει ως βασικό κριτήριο το άτομο να διαθέτει μια ισορροπημένη συναισθηματική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη. Στην ψυχοδυναμική θεωρία του δεσμού επισημαίνεται η σημασία που έχει η μορφή της σχέσης που δημιουργείται, από την πρώιμη βρεφική ηλικία, ανάμεσα στη μητέρα και στο παιδί. Το είδος αυτής της σχέσης επηρεάζει την οπτική του ατόμου όσον αφορά την έννοια της «σεξουαλικότητας» και συνεπώς τον τρόπο με τον οποίο θα συμπεριφέρεται προκειμένου να ικανοποιήσει την ανάγκη του για συντροφικότητα όντας πλέον ενήλικας (Περάκη, 2011).

Ο δεύτερος συντελεστής αναφέρεται στα γονεϊκά πρότυπα που έχει ένα άτομο κατά τη διάρκεια της ανήλικης ζωής του. Η έμπρακτη στάση των γονέων του ατόμου όσον αφορά την έννοια της συντροφικότητας και οι αντιλήψεις τους για αυτή την έννοια επηρεάζουν σημαντικά στην διαμόρφωση της προσωπικότητας και των ιδιαίτερων αναγκών της ατομικότητας του. Εξίσου καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν και οι ταυτίσεις που πραγματοποιεί το άτομο, έως ότου ενηλικιωθεί (Περάκη, 2011).

Ένα εξίσου σημαντικό στοιχείο που συμβάλλει στη σύναψη ερωτικών σχέσεων είναι η βιολογική υποδομή των ατόμων. Έχει παρατηρηθεί ότι η σεξουαλική ψυχολογία της γυναίκας δεν την ωθεί στην δημιουργία βραχυπρόθεσμων σχέσεων. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός του ότι η γυναίκα συσχετίζει την έννοια της συντροφικότητας με την μητρική ευθύνη και τις δυνατότητες να εξασφαλίσει έναν σύντροφο ώστε να υπάρχουν οι απαραίτητοι πόροι για τη μελλοντική πορεία της οικογένειας. Σύμφωνα με τις επιστημονικές μελέτες φεμινιστικού χαρακτήρα, η αυτονομία των γυναικών όσον αφορά τον οικονομικό τομέα είναι στενά συνδεδεμένη με τον αγώνα της για την απελευθέρωση από τους βιολογικούς περιορισμούς της αλλά και με το θέμα της επιλογής συντρόφου. Επίσης, τα επιστημονικά επιτεύγματα στον τομέα αντισύλληψης, δημιούργησαν το πρόσφορο έδαφος για οικογενειακό προγραμματισμό και κατά επέκταση «έδωσαν φως» στον δρόμο προς την αυτοπραγμάτωση των γυναικών (Περάκη, 2011).

Η μόρφωση αποτελεί επίσης καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας ενός ατόμου για τον λόγο αυτό κρίνεται σημαντική η επισήμανση της παραμέτρου της εκπαίδευσης για την επαρκή κατανόηση της μελέτης μας. Μέσα από την γαλούχηση του νου και την απόκτηση επιστημονικής γνώσης (π.χ. κοινωνική, πολιτική, βιολογική) το άτομο συγκροτεί ένα ώριμο σύστημα κουλτούρας, βασιζόμενο

στην κριτική σκέψη, ελεύθερο από κοινωνικές και ηθικές προκαταλήψεις και από στερεότυπα του παρελθόντος, τα οποία δυσχεραίνουν την ψυχοκοινωνική εξέλιξη και αυτοπραγμάτωση του. Επιπρόσθετα, συμπεραίνεται ότι η παιδεία ενισχύει τη προσπάθεια του ατόμου να διαμορφώσει μια αυτόνομη και ανεξάρτητη προσωπικότητα, καθώς μέσω αυτής δύναται να συνειδητοποιήσει ότι αποτελεί μια αυθύπαρκτη κοινωνική οντότητα και να διεκδικήσει συνειδητά τα ατομικά και τα κοινωνικά του δικαιώματα. Εξίσου σημαντική είναι και η συμβολή της παιδαγωγικής διαδικασίας όσον αφορά την δημιουργία ενός ευσυνείδητου ατόμου. Μέσω της παιδαγωγικής διαδικασίας προωθείται η ικανότητα του ατόμου να αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του απέναντι στους συνανθρώπους του, στην κοινωνία γενικότερα και σε ολόκληρο το οικοσύστημα μέσα στο οποίο ενυπάρχει (Ζερβός, 1996, Κατάκη, 1997)

Ως απόρροια των παραπάνω, γίνεται αντιληπτό (ότι υπάρχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να πλησιάσει το άτομο στο στάδιο της ωριμότητας, της αυτογνωσίας και της προσωπικής πληρότητας, μέσω της νοητικής παιδείας. Επίσης, τα προαναφερόμενα οδηγούν το άτομο στην απόκτηση μίας πιο ολοκληρωμένης αντίληψης για τον εαυτό και το περιβάλλον του αλλά και στην ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έννοια της δέσμευσης όσον αφορά την ερωτική σχέση δύο ατόμων. Για τον λόγο αυτό θεωρείται χρήσιμη η παράθεση των παρακάτω. Η ψυχολογική δέσμευση (ή η δέσμευση γενικά) σε μια σχέση συμβαίνει συχνά ενστικτωδώς και ανεξαρτήτως από το αν υπάρχει ή όχι θεσμικό πλαίσιο. Πιο αναλυτικά, η δέσμευση ορίζεται ως η πρόθεση του ατόμου να διατηρήσει μια συγκεκριμένη σχέση με βραχυπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο προσανατολισμό (Αργυρούδη, Α., 2013). Η δέσμευση με μακροπρόθεσμο προσανατολισμό προδιαθέτει τα άτομα να αναπτύξουν μια σχέση με μεγάλη διάρκεια (Ariaga&Agnew, 2001. Le&Agnew, 2003) . Η θεσμική δέσμευση, όπως για παράδειγμα ο γάμος αποτελεί μία από τις μορφές της δέσμευσης σύμφωνα με το μοντέλο των Adams&Jones (1997) έτσι όπως αυτό περιγράφεται από τους Johnson, Caughlin&Huston (1999).

Οι άλλες δύο διαστάσεις της δέσμευσης, η προσωπική και η ηθική, υπάρχουν στο άτομο ανεξάρτητα από το αν συμμετέχει στο θεσμό του γάμου. Συγκεκριμένα, η προσωπική δέσμευση αναφέρεται στην επιθυμία του ατόμου να δημιουργήσει μια

σχέση στο μέλλον, ενώ η ηθική δέσμευση αναφέρεται σε αξίες και πεποιθήσεις οι οποίες ενισχύουν την συντήρηση της σχέσης (Αργυρούδη, Α., 2013).

Η θεσμική δέσμευση αναφέρεται στη λειτουργία των θεσμών αλλά και στο κόστος διάλυσης μιας σχέσης. Πιο ειδικά, το κόστος διάλυσης μια σχέσης αφορά θέματα όπως η κοινή οικονομική επένδυση, η κοινή ιδιοκτησία κ.α, η ποιότητα εναλλακτικών προς τη σχέση δυνατοτήτων, οι κοινωνικές πιέσεις για παραμονή στη σχέση καθώς και οι παράγοντες οι οποίοι αναφέρονται στην ηθική διάσταση της δέσμευσης (π.χ. πεποιθήσεις όπως ότι το διαζύγιο δεν είναι ηθικά πρόπον, «πρέπει να τελειώνεις ό,τι αρχίζεις», «οι σχέσεις θέλουν κόπο» κ.ο.κ.). Το κόστος διάλυσης είναι μεγαλύτερο όταν υπάρχει κάποιο θεσμικό πλαίσιο όπως ο γάμος (π.χ νομικές διαδικασίες). Το παραπάνω δεν υφίσταται στις σχέσεις εκτός θεσμικού πλαισίου, καθώς το κόστος διάλυσής τους είναι από διάφορες πλευρές χαμηλότερο (Αργυρούδη, Α., 2013).

Αφού προηγήθηκε η ανάλυση του όρου της δέσμευσης κρίνεται χρήσιμη η παράθεση της θεωρίας «Existence Relatedness Growth» η οποία αναφέρεται στις ανάγκες, προσεγγίζοντάς τες με γνώμονα την προστασία ως βασικής ανάγκης που υπάρχει στα άτομα. Παρακάτω ακολουθεί η περιγραφή της προαναφερθείσας θεωρίας. Η ERG θεωρία αποτελείται από τα αρχικά γράμματα των αγγλικών λέξεων, Existence, Relatedness, Growth (Βακόλα & Νικολάου, 2012). Ειδικότερα, ο όρος Existence συνδέεται άμεσα με την ασφάλεια, τις βιοτικές ανάγκες του ατόμου και τις ανάγκες υλιστικού περιεχομένου, δηλαδή αυτές που είναι κοινωνικά κατασκευασμένες. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια της ασφάλειας συνεπάγεται την απελευθέρωση από τον φόβο, το άγχος, την ένταση, κτλ. Οι οργανικές ανάγκες αναφέρονται στην προσπάθεια του ατόμου να καλύψει τις βιοτικές του ανάγκες, όπως τον ύπνο, τις ασχολίες στον ελεύθερο χρόνο του κ.α. Οι υλικές ανάγκες συσχετίζονται με τις πηγές παροχής ικανοποίησης βιολογικών αναγκών όπως η τροφή, η ενδυμασία κ.α. (Κώρης, 2018)

Εν συνεχεία, η βάση του όρου Relatedness παρουσιάζει σημασιολογική σύνδεση με την έννοια της προστασίας, με το αίσθημα του «ανήκειν» και με την έννοια του σεβασμού. Συγκεκριμένα, με τον όρο της προστασίας εννοείται η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στα άτομα. Το αίσθημα του «ανήκειν» αναφέρεται στην αποφυγή όλων των ειδών του πόνου, της μοναξιάς και στην ανάγκη των ανθρώπων να ανταλλάσσουν μεταξύ τους θετικά συναισθήματα. Όσον αφορά το

αίσθημα του σεβασμού χαρακτηρίζεται από συναισθήματα κοινωνικής αποδοχής και προσωπικής καταξίωσης. Επιπλέον, ο όρος Growth σηματοδοτεί τις ανάγκες του ατόμου όσον αφορά την προσωπική ολοκλήρωση και εκτίμηση. Στην κατηγορία των αναγκών της αυτοεκτίμησης περικλείονται οι παραγωγικές τάσεις του ατόμου, δηλαδή η προσπάθειά του για απόκτηση γνώσεων, για αυτοδυναμία και για την ανάπτυξη του αισθήματος της προσωπικής πληρότητας (Κώρης, 2018).

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η παράμετρος του υπαρξιακού φόβου και του φόβου της μοναξιάς που μπορεί να νιώθει το άτομο και λόγω αυτών να παρουσιάζει θετική στάση προς τον θεσμό του γάμου έως και να αποφασίζει να συνάψει γάμο. Ο υπαρξιακός φόβος και ο φόβος της μοναξιάς είναι δύσκολα αντιμετωπίσιμοι και συχνά οδηγούν τα άτομα σε συμβιβασμό με ακατάλληλους, για τα ίδια, συντρόφους. Όσον αφορά τα μοναχικά άτομα, συμβαίνει να γίνονται δέκτες κοινωνικής πίεσης και περιφρόνησης από την κοινωνία. Αυτό, έχει ως αποτέλεσμα τα μοναχικά άτομα να εκλαμβάνουν τα παραπάνω ως προσωπικό μειονέκτημα και να επηρεάζονται αρνητικά κατά τη διαδικασία του αυτοπροσδιορισμού τους, δηλαδή των ιδιαίτερων γνωρισμάτων του εαυτού τους. (Χελά, 2015).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τους κοινωνικούς επιστήμονες έχει διαπιστωθεί ότι η πίεση που ασκείται στο άτομο για γάμο είναι μικρής ισχύος, ωστόσο η κοινωνική πεποίθηση που πλαισιώνει την έννοια της μοναξιάς είναι σημαντική. Κατά τον Μπάουμαν, η επιθυμία των ατόμων να πλησιάσουν στο επίπεδο της αυτοπραγμάτωσης μέσω της δέσμευσης με ένα έτερον ήμισυ μπορεί να είναι είτε υπαρξιακή, είτε απαραίτητη για τη ψυχοσωματική υγεία του, είτε πολιτισμικό κατασκεύασμα. Τέλος, διατυπώνεται ότι ο φόβος της μοναξιάς στον άνθρωπο καταπραύνεται σημαντικά μέσω της σχέσης του με τα σημαντικά οικεία πρόσωπα, δηλαδή την οικογένεια καταγωγής και τον σύντροφο ζωής που επιλέγει (Χελά, 2015).

2.7. Πεποιθήσεις, αξίες, στάση ζωής ατόμων

Η εκλογή του συντρόφου είναι ένα ζήτημα καθοριστικής σημασιολογικής σημασίας για τον θεσμό του γάμου, καθώς αποτελεί το εναρκτήριο βήμα για την τέλεσή του. Είναι εύλογο ότι η εκλογή του κατάλληλου συντρόφου εξαρτάται σημαντικά από το άτομο και αποτελεί μια απόφαση που προκύπτει από τις πεποιθήσεις του, τις αξίες και την στάση ζωής του.

Αρχικά, είναι ορθό να αναφέρουμε ότι η στάση ζωής ενός ατόμου αποτελεί αποτέλεσμα μάθησης καθώς διαμορφώνεται μέσω της κοινωνικοποίησης του που ξεκινά από την στιγμή της γέννησης. Η διαδικασία αυτή καθορίζει τις προσδοκίες που έχει το άτομο σε σχέση με το περιβάλλον του, τον θεσμό του γάμου και της οικογένειας, και τον/την κατάλληλο-η σύντροφο. Η κοινωνική ομάδα μέσα στην οποία ανήκει το άτομο του μεταφέρει ασυνείδητα άτυπους κανόνες για το πώς πρέπει να συμπεριφέρεται «ο κατάλληλος σύζυγος» αναδεικνύοντας τον συζυγικό ρόλο του ίδιου του ατόμου αλλά και του/της συντρόφου του (Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη,2000).

Σύμφωνα με τον Δ.Γ. Τσαούση οι κανόνες επιλογής συντρόφου διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά την δυνατότητα του ατόμου να επιλέξει σύντροφο με βάση στο κοινωνικό σύνολο που ανήκει το ίδιο το άτομο αλλά και ο/η σύντροφος του και περιλαμβάνει κανόνες αποκλεισμού και επιβολής. Οι κανόνες αυτοί διαχωρίζονται επιπλέον σε δύο υποκατηγορίες: α) οι ενδογαμικοί κανόνες , σύμφωνα με τους οποίους οι σύζυγοι πρέπει να ανήκουν στο ίδιο κοινωνικό σύνολο , και β) οι εξωγαμικοί που υποχρεώνουν τα άτομα να ανήκουν σε διαφορετική κοινωνική ομάδα. Ένας αξιοσημείωτος ενδογαμικός κανόνας είναι η αδελφογαμία που διακρίνεται σε ανδραδελφογαμία ή λεβιράτο (γάμος της άτεκνης χήρας με τον αδερφό του αποβιώσαντος συζύγου) και η γυναικοδελφογαμία ή σοροράτο(γάμος του χήρου με την μικρότερη συνήθως αδερφή της συζύγου που πέθανε) (Δ.Γ.Τσαούσης,2006).

Η κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει το άτομο όχι μόνο επηρεάζει αλλά και καθορίζει την στάση ζωής που εκείνο ακολουθεί. Αποδεχόμενοι αυτή την πεποίθηση θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ο θεσμός του συνοικεσίου που ισχύει στις παραδοσιακές κοινωνίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (αργά μεταβαλλόμενες κοινωνικές δομές ,παγιωμένη κοινωνική διαστρωμάτωση και χαμηλή κοινωνική κινητικότητα) η επιλογή του συντρόφου είναι κυρίως μέλημα της οικογένειας, λόγω των δεσμών που πρόκειται

Πτυχειακή Εργασία

να αναπτυχθούν ανάμεσα στις δύο γονικές οικογένειες. Στον αντίποδα, υπάρχουν οι βιομηχανικές-αστεακές κοινωνίες (με μεγάλη γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα) στα πλαίσια των οποίων παρατηρούνται διαφορετικές ιδεολογίες και κανόνες όπως είναι η αναγνώριση του δικαιώματος τα άτομα να αναζητήσουν στο γάμο την ατομική ευτυχία και η δημιουργία διάφορων μορφών διαπροσωπικών σχέσεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η επιλογή των συζύγων είναι μια απόφαση που αφορά αποκλειστικά τους ίδιους (Δ.Γ.Τσαούσης,2006).

Ο Ρούντολφ Ντράϊκωρς, παρατήρησε κάποιους από τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του συντρόφου που κάνει το κάθε άτομο. Σύμφωνα με τον ίδιο ένας παράγοντας είναι « Η εκλογή του συντρόφου εξυπηρετεί τις κρυφές προσμονές» όπου αναφέρει ότι κάθε άτομο κατατάσσει τα ερεθίσματα που δέχεται σε κατάλληλα ή μη και άθελα του ανταποκρίνεται σε αυτά .Σχετικά με την παραπάνω θέση, αναφέρεται το εξής παράδειγμα, ένα κορίτσι που επιθυμεί να παντρευτεί επιλέγει έναν άντρα που μπορεί να εκπληρώσει την επιθυμία της. Ο κατάλληλος σύντροφος δεν είναι παρά μόνο εκείνος ο άνθρωπος ο οποίος ικανοποιεί τις ατομικές απαιτήσεις μας και «ανταποκρίνεται στις αντιλήψεις και απόψεις μας για τη ζωή» (Ρούντολφ Ντράϊκωρς,1974).

Αναφερόμενοι στην σημασία της κοινωνικοποίησης του ατόμου ως διαδικασία που ξεκινάει κατά τη γέννηση του, βασικό συμπλήρωμα αποτελεί ο δεύτερος παράγοντας που αφορά την επιρροή που έχει το παρελθόν του ατόμου στην επιλογή του/της συντρόφου του/της. Το παρελθόν αναφέρεται στην σύνδεση των βιωμάτων του παρελθόντος με το παρόν, τονίζοντας ότι η ομοιότητα ενός νέου ατόμου με ένα άτομο που αγάπησε κάποιος στο παρελθόν διαμορφώνει την προσδοκία της επανάληψης της ήδη γνωστής σχέσης. Τα κοινά γνωρίσματα μπορεί να αναδεικνύονται από σωματικά χαρακτηριστικά ή κινήσεις ή διάφορα σημεία του χαρακτήρα (Ρούντολφ Ντράϊκωρς,1974).

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η ομορφιά συνδέεται άμεσα με τις προτιμήσεις του ατόμου καθώς αποτελεί υποκειμενική αντίληψη. Σύμφωνα με τον Ρούντολφ Ντράϊκωρς «Ομορφιά είναι ό,τι μας αρέσει» και κάθε φύλο ερμηνεύει διαφορετικά την ομορφιά του άλλου, καθώς η γυναικεία ομορφιά ή η αντρική δύναμη είναι βασικά στοιχεία στην εκλογή του συντρόφου, τα οποία βασίζονται σε παλαιές αντιλήψεις. Οι αντιλήψεις αυτές προέρχονται από την πατριαρχική νοοτροπία,

σύμφωνα με τις οποίες αυτά τα χαρακτηριστικά αναδεικνύουν την υγεία. Μία επιπλέον θέση στην επιλογή του/της συντρόφου είναι «Η άρνηση του γάμου», σύμφωνα με την οποία τα άτομα αποφεύγουν και αρνιούνται το γάμο σε μία προσπάθεια να μετατρέψουν την αποτυχία εύρεσης συντρόφου σε αρετή, με αποτέλεσμα να ηρωοποιούν τον ελεύθερο έρωτα (Ρούντολφ Ντράϊκωρς,1974).

Πριν την νύξη της παρακάτω θέσης περί επιλογής συντρόφου, είναι ανάγκη να αναφέρουμε ότι η λέξη «μύθος» αφορά ιστορίες και εξηγήσεις που δημιουργεί ο άνθρωπος για πράγματα που δεν μπορεί να ερμηνεύει με την λογική δίνοντας έμφαση στην σημασία της λέξης «ως κάτι που δεν είναι απολύτως αληθινό». Σύμφωνα με τον Alfons Vansteenwegen η επιλογή του συντρόφου είναι μία διαδικασία που γίνεται με γνώμονα τον προσωπικό μύθο του ατόμου ή αλλιώς με την αυτό-εικόνα του και διακρίνεται σε δύο κατηγορίες. Το πρώτο είδος είναι «η επιλογή κάποιου που έχει το ίδιο είδος μύθου» όπου δίνεται καθοριστική σημασία στις ομοιότητες που έχουν τα δύο άτομα, ενώ απεναντίας βρίσκεται το δεύτερο είδος που δίνει έμφαση στην διαφορετικότητα των ατόμων, η οποία προσδίδει το θεμιτό χαρακτηριστικό της συμπληρωματικότητας. Σύμφωνα με τον ίδιο η επιτυχημένη συζυγική σχέση χαρακτηρίζεται από τις ομοιότητες στην κοινωνική τάξη, την γλώσσα, τα ενδιαφέροντα, τις προσωπικές πεποιθήσεις και τις αξίες, που δημιουργούν ένα βασικό λίθο σταθεροποίησης της σχέσης (Alfons Vansteenwegen,1995).

Τέλος είναι αναγκαίο να αναφερθούν οι παράγοντες επιλογής συντρόφου , που θεωρήθηκαν καθοριστικοί στην δημιουργία ενός ζευγαριού από τους Michael Hughes και Carolyn Kroehler. Ο πρώτος παράγοντας είναι η «ομογαμία», κατά την οποία η επιλογή γίνεται με βάσει τις ομοιότητες, καθώς τα άτομα επιλέγουν να δεσμευτούν με άτομα που τους μοιάζουν σε τομείς όπως η θρησκεία, η ηλικία, η φυλή, το εκπαιδευτικό επίπεδο και προσωπικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Η δεύτερη θεωρία αναφέρεται στον παράγοντα της σωματικής έλξης, σύμφωνα με την οποία τα άτομα επιλέγουν να έχουν στενότερες σχέσεις με ανθρώπους που θεωρούν ελκυστικούς. Τρίτος παράγοντας είναι η «υπόθεση ισοτιμίας», η οποία αναπτύσσεται από την θεωρία που υποστηρίζει τα περισσότερα κέρδη με μικρότερο κόστος. Με άλλα λόγια η επιλογή βασίζεται στην πεποίθηση του ατόμου ως προς το ποιος σύντροφος είναι ίσος με τον ίδιο. Τέταρτος παράγοντας είναι η «θεωρία των συμπληρωματικών αναγκών» όπου έμφαση δίνεται στην σημασία της διαφορετικότητας των χαρακτηριστικών μεταξύ των συντρόφων. Αυτές οι διαφορές οδηγούν σε συμπλήρωση του ενός από τον άλλον και

Πτυχειακή Εργασία

το ζευγάρι αποκτά το αίσθημα της ολοκλήρωσης. Τελευταίος παράγοντας είναι η «θεωρία της ανταλλαγής» κατά την οποία η συμπάθεια προς ένα άτομο δημιουργείται από την επιβράβευση που μας δίνει, ενώ η αντιπάθεια από την τιμωρία. Αυτή η θεωρία έχει τα εξής τρία γνωρίσματα : α) ελαχιστοποίηση του κινδύνου απόρριψης μέσω της επιλογής ατόμου με ίσα επίπεδα ελκυστικότητας και β) τα άτομα με κοινές πεποιθήσεις προσφέρουν την αμοιβαία επιβράβευση το ένα στο άλλο δίχως κόστος (Hughes M & Kroehler,2014).

2.8. Προσδοκώμενα χαρακτηριστικά μελλοντικού συζύγου

Στην παρούσα εποχή κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να δημιουργήσει το κοινωνικό πλαίσιο της επιλογής του και να συμπεριφέρεται με τον δικό του μοναδικό τρόπο. Ωστόσο, πολλές αρμοδιότητες (π.χ. της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης) σε μια πυρηνική οικογένεια είναι συγκεκριμένες και βασισμένες σε εξωγενείς παράγοντες της κοινωνίας, όπως το εκπαιδευτικό σύστημα. Έπειτα από τις παραπάνω εξελίξεις στη διαμόρφωση της κοινωνίας, η επιλογή συντρόφου θεωρείται προσωπική επιλογή των ατόμων (Πανικάρ & Ρομείν, 1996).

Για την εγκυρότητα αυτής της τοποθέτησης αξίζει να σημειωθεί ότι η παραπάνω θέση δεν εκπροσωπεί όλο το κοινωνικό σύνολο αλλά επιμέρους ομάδες ανθρώπων. Κάθε κοινότητα αντιλαμβάνεται και διαχειρίζεται αυτές τις κοινωνικές αλλαγές διαφορετικά και εν τέλη σχηματίζει τον προσωπικό της χαρακτήρα συνδυάζοντας τις συνιστώσες που την απαρτίζουν (Ζαϊμάκης, 2002).

Αποτελεί σύνηθες φαινόμενο τα άτομα να μην αναγνωρίζουν τα κριτήρια που καθοδηγούν τις επιλογές τους και αν τα αναγνωρίσουν ίσως να μην τα εκφράσουν λόγω φόβου. Ο φόβος που ενδέχεται να στοιχειώνει ένα άτομο συνδέεται με την επιθυμία του να γίνεται κοινωνικά αποδεκτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το εξής: μια γυναίκα που συνειδητοποιεί ότι ελκύεται από την οικονομική κατάσταση ενός άνδρα υπάρχει ο φόβος να χαρακτηριστεί είτε ως οπισθοδρομική, είτε ως φιλάργυρη, από την κοινωνία. Ένα ακόμη παράδειγμα που αναφέρεται στους άνδρες είναι το ακόλουθο: Υπάρχουν άνδρες που αρέσκονται στα «ωραία» εξωτερικά χαρακτηριστικά μιας γυναίκας και στην σύναψη πολλαπλών ερωτικών σχέσεων. Για τον λόγο αυτό, είναι πιθανό να κριθούν είτε ως συναισθηματικά ανεπαρκείς, είτε ως σεξιστές και αδύναμοι να βιώσουν την αληθινή αγάπη (Townsend, 2001).

Αξίζει να σημειωθεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την δημιουργία μιας υγιούς σχέσης αποτελεί η ειλικρίνεια από μέρους και των δύο μελλοντικών συντρόφων. Η ύπαρξη της αληθινής επικοινωνίας θα τους προσφέρει τη δυνατότητα να εκφράσουν τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους. Εν αντιθέσει, εάν η σχέση στηρίζεται σε αναληθή λόγια και απαιτήσεις που στερούνται αντικειμενικότητας, δεν θα μπορέσει να ευδοκιμήσει (Πιντέρης, 2005).

Υπάρχουν ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά που συνδέονται με την σύσταση μιας μακροχρόνιας σχέσης και επισημαίνονται από την Verena Kast στο «Ζευγάρια-φανταστικές σχέσεις: όπως ο ίδιος ο θεός σε ανθρώπινο αντικατοπτρισμό». Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- α) Το αίσθημα της ανακούφισης και της ελευθερίας που αισθάνονται οι δύο σύζυγοι, καθώς πιστεύουν ότι πλέον γνωρίζουν τί ζητούν από τη ζωή τους.
- β) Η «μοναδικότητα» και κατά επέκταση η «πίστη» και η «αποκλειστικότητα». Τα άτομα θεωρούν ότι δεν υπάρχει καλύτερος σύντροφος από αυτόν που επέλεξαν και από αυτή την πεποίθηση απορρέει και η πίστη, η οποία στον έρωτα σχετίζεται με την αποκλειστικότητα.
- γ) Το αληθινά ερωτευμένο άτομο αντλεί ομορφιά και χαρά από το καθετί γύρω του και αγαπάει να βλέπει τους άλλους ευτυχισμένους.
- δ) Κάθε άτομο επιδιώκει να δείχνει στον σύντρόφο του την πιο όμορφη πλευρά του, τον «τέλειο» εαυτό του. Επίσης, το άτομο έχει ανάγκη να εισπράττει την «καθαρή» αγάπη και να γίνεται αντιληπτό ως δώρο και όχι ως κτήμα του άλλου ατόμου.
- ε) Η αυθεντικότητα αποτελεί ένα ακόμη χαρακτηριστικό της μακροχρόνιας σχέσης. Οι ερωτευμένοι επιδεικνύουν ειλικρινής συμπεριφορά χωρίς προσπάθεια, επειδή το να λένε την αλήθεια αποτελεί εσωτερική τους ανάγκη.
- στ) Η έννοια του χρόνου στο πλαίσιο της σχέσης δύο ατόμων είναι διαφορετική. Ο χρόνος όταν δύο ερωτευμένα άτομα είναι χώρια μοιάζει αιώνας. Αντίθετα, όταν αυτά είναι μαζί, εύκολα μπορούν να φανταστούν μια ολόκληρη ζωή ο ένας δίπλα στον άλλο.
- ζ) Αντίστοιχα, αλλάζει και η έννοια του έρωτα. Η ερωτική πράξη δεν αποτελεί πλέον μια κάλυψη των βιολογικών αναγκών αλλά αντιμετωπίζεται ως μια πνευματική ένωση των ατόμων και διέπεται από σεβασμό.
- η) Το ομαδικό πνεύμα και η δέσμευση είναι το τελευταίο και το βασικότερο χαρακτηριστικό μιας μακροχρόνιας σχέσης. Τα άτομα επιδιώκουν να λειτουργούν ως μονάδα και πολλές φορές μέσω αμοιβαίων απαιτήσεων καταφέρνουν να δημιουργήσουν την δέσμευση και την συλλογικότητα ανάμεσά τους. Το κάθε άτομο διαδραματίζει ενεργητικό ρόλο στη ζωή του άλλου, καθώς ενδιαφέρεται για τις επιλογές του (Αλμπερόνι, 1998).

2.9. Συναισθηματικές ανάγκες

Σε αυτό το σημείο της αναζήτησης των παραγόντων που επηρεάζουν την επιλογή του συντρόφου, είναι ανάγκη να αναδείξουμε τις συναισθηματικές ανάγκες του ατόμου που το οδηγούν προς τη συγκεκριμένη απόφαση θέλοντας να καλύψει την ανάγκη του για συντροφικότητα.

Σύμφωνα με τον Murray, η προσωπικότητα του ατόμου και οι διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσει αποτελούνται από τον συνδυασμό των αναγκών του με τις επιταγές (needs and press). Η επιταγή αφορά τους εξωτερικούς παράγοντες, ευκαιρίες ή εμπόδια, ενώ η ανάγκη αφορά το άτομο μοναδικά. Ο ίδιος, όρισε την ανάγκη ως μία δύναμη η οποία δομεί την αντίληψη, την αναγνώριση, την νόηση, την σκέψη και τη δράση, με έναν τρόπο κατά τον οποίο δημιουργείται μία επιθυμητή κατάσταση. Αυτή περιλαμβάνει τη συσχέτιση με τους άλλους, την κυριαρχία, την φροντίδα, το σεξ, την αρωγή και την κατανόηση. Συμπληρωματικά, ο Maslow θεώρησε ότι η προσωπικότητα του ατόμου λειτουργεί βασισμένη σε μία ιεραρχία αναγκών, οι οποίες ποικίλουν σε έκταση και περιεχόμενο, ενώ προσθέτει ως παραδείγματα αναγκών το «ανήκειν», τον σεβασμό των άλλων και την αυτοπραγμάτωση, που συνδέονται με τις διαπροσωπικές σχέσεις (JackDominian,1998).

Η ανάγκη του ατόμου για πραγματοποίηση της προσωπικότητας αλλά και η υπέρβαση του ατομισμού και της μοναξιάς ανακατευθύνεται και επικεντρώνεται στον/στην σύντροφο που έχει το άτομο δίπλα του, μέσω του θεσμού του γάμου. Με άλλα λόγια στον γάμο δίνεται η ευκαιρία στο άτομο να λάβει και να δώσει την αγάπη και μέσω αυτής της διαδικασίας να εκπληρώσει τις προσωπικές του ανάγκες για αυτοπραγμάτωση (Μ.Καρδαμάκη,1995).

Αναφερόμενοι στην υπέρβαση της μοναξιάς, είναι αξιοσημείωτο να επισημανθεί το γεγονός ότι πολλά άτομα, άντρες και γυναίκες, αποφασίζουν να αντιμετωπίσουν την μοναξιά με τον θεσμό του γάμου καθιερώνοντας έτσι μία μόνιμη συντροφιά στο πλάι τους. Το άτομο επικεντρώνεται στον διωγμό της θλίψης καθιερώνοντας στην θέση της την συντροφικότητα, δηλαδή το εκ μέτρου αντίθετο (Κατσίκη Ι. Λ, 1974).

Επιπλέον, χρειάζεται να αναφερθεί ότι η επιλογή για συντροφικότητα καθορίζεται και από τις προσωπικές προτιμήσεις του ατόμου, οι οποίες διαμορφώνονται από τις προσωπικές του ανάγκες αλλά και από τις απαιτήσεις που δίνει το ίδιο το άτομο απέναντι στην ζωή. Ένας σύντροφος που θεωρείται ο ιδανικός και επιθυμητός έχει χαρακτηριστεί έτσι από το πρότυπο το οποίο ακολουθεί το άτομο και το οποίο είναι διαμορφωμένο από τα χαρακτηριστικά της ομάδας στην οποία ανήκει και περιεργασμένο από τις προσωπικές του ανάγκες που προκύπτουν την δεδομένη περίοδο της ζωής του (Ρούντολφ Ντράϊκωρς, 1974). Μία από αυτές τις ανάγκες μπορεί να αποτελεί η ανάγκη για αρμονική ένωση και με βάση αυτήν την θέση προκύπτει ο αντίποδας των παραπάνω καθώς πολλά άτομα νιώθουν έρωτα και γοητεία για άτομα που δεν προσφέρονται για αυτήν την ανάγκη. Διακρίνονται δύο αίτια για την επιλογή αυτού του είδους συντρόφου. Η μία είναι η επιθυμία του ατόμου για διατήρηση της υπεροχής του, επιλέγοντας «κατώτερο» σύντροφο και η άλλη είναι η ελπίδα του ότι θα υποφέρει σε αυτήν την σχέση, επιλέγοντας «ακατάλληλο σύντροφο». Σε κάθε περίπτωση όμως εκπληρώνει μία βαθύτερη ανάγκη του, την οποία μπορεί να μην έχει αναγνωρίσει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο/η σύντροφος να διαλέγεται λόγω των ελαττωμάτων του και όχι των πλεονεκτημάτων του (Ρούντολφ Ντράϊκωρς, 1974).

Στις παραπάνω περιπτώσεις φαίνεται ότι τα άτομα επιλέγουν σύντροφο με βάση τις ανάγκες τους και κατά κάποιο τρόπο αυτό γίνεται με μία διαδικασία εμπιστοσύνης των συναισθημάτων τους. Με άλλα λόγια τα αισθήματα τους αντιπροσωπεύουν την γενική τους κατεύθυνση στα πράγματα και τους οδηγούν ακριβώς εκεί που αναζητούν, αν και μπορεί να μην έχουν αναγνωρίσει τον προορισμό. Για αυτόν τον λόγο ο Ρούντολφ Ντράϊκωρς χαρακτηρίζει τα αισθήματα ως «εξαρτημένους υπηρέτες», καθώς μπορεί να οδηγήσουν το άτομο στην δυστυχία ενώ πραγματικά υπηρετούν την επιθυμία του (Ρούντολφ Ντράϊκωρς, 1974).

Αποτελεί κοινό τόπο ότι ένα από τα πιο ισχυρά αισθήματα είναι ο έρωτας, καθώς αποτελεί ένα πάθος ή ένα ένστικτο το οποίο εκδηλώνεται ως ακατανίκητη έλξη μεταξύ δύο ατόμων. Ο έρωτας στηρίζεται στην σωματική έλξη και στο σεξουαλικό ένστικτο και αποτελεί μία βαθύτερη επιθυμία του ατόμου. Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο τα δύο ερωτευμένα άτομα να εκπληρώνουν αυτήν την επιθυμία μέσω της σύναψης του γάμου, όπου και κορυφώνεται η ευτυχία που βιώνουν (Κατσίκη.Ι.Α, 1974). Αξίζει να επισημανθεί ότι συχνή αναφορά γίνεται στον «κεραυνοβόλο έρωτα», ο οποίος αναδεικνύεται μέσω της «ικανότητας» των ατόμων να ανακαλύψουν ο ένας την

Πτυχειακή Εργασία

προσωπικότητα του άλλου και να αποφασίσουν αν ταιριάζει ο ένας στις ανάγκες του άλλου «μέσα σε μία στιγμή»(Ρούντολφ Ντράϊκωρς,1974). .

Σύμφωνα με τον Γεώργιος Σ. Κουγιουμτζόγλου , η επιτυχημένη συζυγία πραγματώνεται από την εκπλήρωση των όσων ένιωθε και έκανε το ζευγάρι όταν ήταν ερωτευμένο και στην μετέπειτα πορεία της συζυγικής ζωής. Βασική αρχή της επιτυχίας είναι το κάθε άτομο να εκπληρώνει τις επιθυμίες και να καλύπτει τις ανάγκες του άλλου ατόμου ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που κάλυπτε και τις συναισθηματικές του ανάγκες όταν ήταν ερωτευμένοι. Σε αυτήν την περίοδο η ανάγκη του «ανήκειν» εκπληρώνεται καθώς ο Εγώ και το Εσύ μετατρέπεται σε Εμείς και τα άτομα βιώνουν συνεχώς το συναίσθημα ότι είναι μέλη έστω ενός δυαδικού σχήματος (Γεώργιος Σ. Κουγιουμτζόγλου,2000).

2.10. Κοινωνικός περίγυρος

Βασική παραδοχή αποτελεί η άποψη ότι η προσωπικότητα του κάθε ατόμου επηρεάζεται και διαμορφώνεται από την κοινωνία μέσα στην οποία ανήκει, από τον κοινωνικό του περίγυρο, όπως και από τις ομάδες των οποίων είναι μέλος. Ο άνθρωπος είναι κοινωνικό όν και με βάση αυτό άξιο παρατήρησης αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία επηρεάζει τα άτομα στον θεσμό του γάμου. Στο παρόν υποκεφάλαιο ενδιαφερόμαστε για την διερεύνηση της επιρροής που ασκείται από το κοινωνικό περιβάλλον στα άτομα, σε σχέση με την απόφασή τους να παντρευτούν ή και το αντίθετο. Για τον λόγο αυτό, θεωρείται αναγκαία η παράθεση των παρακάτω δεδομένων που αφορούν τον κοινωνικό περίγυρο.

Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί ότι η οικογένεια και η συγγένεια αποτελούν ζωτικά σύνολα για την σύσταση μιας οργανωμένης κοινωνίας και για την εξυπηρέτηση των αναγκών που προκύπτουν στην διάρκεια της ζωής των ατόμων. Μέσω των παραπάνω θεσμών επιτυγχάνεται η διαδικασία της αναπαραγωγής όσον αφορά την βιολογική και την κοινωνική έκφασή της. Η βιολογική αναπαραγωγή αναφέρεται στην γέννηση των τέκνων, ενώ η κοινωνική περιλαμβάνει την διαδικασία της κοινωνικής προσαρμογής και της ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων των ατόμων. Επίσης, αυτοί οι δύο θεσμοί συμβάλλουν στην διαιώνιση της κοινωνικής συνοχής και στην προάσπιση της ασφάλειας των μελών που απαρτίζουν την οικογένεια και την συγγένεια. Η προαναφερθείσα τοποθέτηση πραγματώνεται λόγω του ελέγχου που αφορά στην κατανομή της κληρονομιάς και στην δημιουργία κοινωνικών σχέσεων, των συγκεκριμένων μελών (Δ.Γ. Τσαούσης, 1991).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το θέμα της μονογαμίας και την πολυγαμίας που δύναται να υπάρχει στα κοινωνικά περιβάλλοντα ανά τον κόσμο. Ο δικός μας κοινωνικός περίγυρος προβλέπει την μονογαμία για μια οικογένεια, δηλαδή κατακρίνεται η σύναψη παραπάνω συζυγικών σχέσεων. Ωστόσο, δεν συμβαίνει το ίδιο σε όλες τις κοινωνίες. Υπάρχουν κοινωνίες όπου η σύναψη περισσότερων συζυγικών σχέσεων, σε ταυτόχρονο διάστημα, θεωρείται αποδεκτή. Αυτή η οικογένεια ονομάζεται πολυγαμική και το άτομο με τις πολυγαμικές συζυγικές σχέσεις είναι ο άνδρας (πολυγυνία). Σπανίως, μια γυναίκα μπορεί να συνάψει πολλαπλές συζυγικές σχέσεις (πολυανδρία) (Δ.Γ. Τσαούσης, 1991).

Ο γάμος ως αξία της κοινωνίας, πέρα από το γεγονός ότι συνεπάγεται την δημιουργία οικογένειας, παρουσιάζει σημασιολογική σύνδεση με την ωριμότητα που αποκτούν οι σύζυγοι, δηλαδή μεταβαίνουν στον κόσμο των ενηλίκων. Ένας γάμος «γεννά» έναν καθοριστικό κοινωνικό δεσμό ανάμεσα στα συγγενικά σύνολα του ενός και του άλλου συζύγου. Αυτή η σχέση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κοινωνική συμμαχία» και διέπεται από την αμοιβαία στήριξη και το ουσιαστικό ενδιαφέρον (Δ.Γ. Τσαούσης, 1991).

Η κοινωνική, οικονομική και πολιτική κατάσταση μιας χώρας, καθώς και οι παραδόσεις καθόριζαν την κουλτούρα των πολιτών. Ακόμη, οι γενιές της εποχής μας, λόγω της βαρύτητας που δίνουν στις φυσικές επιστήμες, βασίζουν τον τρόπο ζωής των ατόμων σε βιολογικές και φυσιολογικές ανάγκες. Οι κοινωνίες με μητριαρχικά καθεστώτα «ηρεμούν» τις συνειδήσεις τους βρίσκοντας εξηγήσεις με την ίδια ευκολία που επαναπαυόμαστε και εμείς που ανήκουμε σε μια πατριαρχική κοινωνία. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε κοινωνίες με μητριαρχικό χαρακτήρα οι γυναίκες χωρίς εραστή έχουν λιγότερες ευκαιρίες να παντρευτούν. Στον αντίποδα, μια γυναίκα γίνεται πιο ελκυστική για τον ανδρικό πληθυσμό, όταν έχει αρκετά ερωτικά βιώματα. Συγκεκριμένα, υπάρχει η εξής προκατάληψη «Αν κανείς δεν βρέθηκε να την αγαπήσει, κάτι θα της συμβαίνει.». Συμπληρωματικά των παραπάνω, η γυναίκα με παιδιά εκτός γάμου θα δυσκολευτεί να βρει σύζυγο. Τέλος, ένας παράγοντας διευκόλυνσης για την εύρεση συζύγου και κατά επέκταση για την σύναψη γάμου αποτελεί το γεγονός της επιβεβαίωσης της αναπαραγωγικής ικανότητας της γυναίκας, τότε εκείνη είναι επιθυμητή (Ρ. Ντράικωρς, 1974).

Ο παράγοντας της οικογένειας αποτελεί την πρώτη έκφραση της κοινωνικής συμπεριφοράς του ατόμου, καθώς αυτή μέσω της ανατροφής διαμορφώνει το παιδί. Στο πλαίσιο της οικογένειας μεταδίδονται στο παιδί οι αξίες και οι αρχές, σύμφωνα με τις οποίες θα ζει την ζωή του. Επίσης, οι στάσεις που αναπλάθονται από την οικογένεια δύσκολα μπορεί να εξαλειφθούν, καθώς είναι ακράδαντα τοποθετημένες στη συνείδηση του παιδιού (Καλοκύρη, Παπαδάκη, Ρινακάκη, 2009).

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας είναι το σχολείο. Ο δάσκαλος και οι φίλοι του παιδιού συντρέχουν καθοριστικό ρόλο στη σύνθεση των αντιλήψεών του. Ακόμη, το παιδί κατά τη διάρκεια των σχολικών του χρόνων αναπτύσσει ικανότητες και δεξιότητες, μιμείται συνομηλίκους, εξελίσσει την κοινωνικότητά του και συμμετέχει

στον σχηματισμό ομάδων ανάμεσα στο ίδιο και τους συμμαθητές του (Καλοκύρη, Παπαδάκη, Ρινακάκη, 2009).

Όσον αφορά τις ομάδες των ατόμων ίδιας ηλικίας αξίζει να επισημανθεί ότι καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη του ατόμου, ιδίως στην μεταβατική φάση της ήβης. Παρά το γεγονός ότι και πριν το παιδί ήταν μέλος ομάδων, όπως των συμμαθητών στο σχολείο ή στο παιχνίδι, οι ομάδες που διαμορφώνονται κατά την εφηβεία είναι διαφορετικές από αυτές των παιδικών χρόνων. Η παραπάνω θέση στηρίζεται στο ότι αναλόγως την ηλικιακή περίοδο που διανύει το άτομο καλύπτονται άλλες ψυχοκοινωνικές ανάγκες. Αναλυτικότερα, τα άτομα που συνιστούν τον περίγυρο του έφηβου αποτελούν για αυτό δίκτυο συναισθηματικής υποστήριξης. Η παρέα συνομηλίκων προσφέρει στον έφηβο τη δυνατότητα να αντεπεξέλθει ευκολότερα σε περιπτώσεις που έρχεται αντιμέτωπο με ένα συγκρουσιακό οικογενειακό περιβάλλον. Ακόμη, μέσω των συζητήσεων και του μοιράσματος που εκτυλίσσεται στα πλαίσια μιας παρέας συνομηλίκων, επιτυγχάνεται η ανταλλαγή βιωμάτων, αντιλήψεων και κοσμοθεωριών (Καλοκύρη, Παπαδάκη, Ρινακάκη, 2009).

Επιπροσθέτως, ένας μεγάλης ισχύς κοινωνικός φορέας που αναπτύχθηκε στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της κοινωνίας αποτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Με περισσότερα λόγια, ο τύπος μεταδίδει στοχευμένα μηνύματα στους αποδέκτες του και το ραδιόφωνο διαμορφώνει τις απόψεις των ατόμων μέσω της διάδοσης των ακουστικών πληροφοριών. Ωστόσο, το πιο διαδεδομένο εργαλείο πληροφόρησης είναι η τηλεόραση, η οποία συνδυάζει τους διαύλους επικοινωνίας των προαναφερθέντων, της ακοής και της όψης. Επομένως, αυτό συνεπάγεται ότι το παιδί είναι πιθανό να επηρεαστεί και να δημιουργήσει πρότυπα συμπεριφοράς (Καλοκύρη, Παπαδάκη, Ρινακάκη, 2009). Διαπιστώνεται λοιπόν η σημασία επιρροής που έχουν τα μηνύματα που δέχεται το άτομο από το άμεσο και το έμμεσο περιβάλλον του κοινωνικού του περιγυρου, ιδιαίτερα στα πιο νεαρά του χρόνια.

2.11. Κοινωνική θέση

Σε αυτό το υποκεφάλαιο κρίνεται σημαντική η παράθεση δεδομένων που σχετίζονται με τον παράγοντα της θέσης που καταλαμβάνει ένα άτομο στην κοινωνική κλίμακα. Με άλλα λόγια, απώτερος σκοπός της εισαγωγής του συγκεκριμένου υποκεφαλαίου αποτελεί η διερεύνηση της κοινωνικής θέσης ως παράγοντα επιλογής συντρόφου.

Με τον όρο «κοινωνική θέση» είθισται να εννοείται αυτό που ονομάζουμε «κοινωνικό status» (Linton, 1936). Η κοινωνική θέση ενός ατόμου σχετίζεται με τα καθήκοντα που οφείλει να διεκπεραιώσει το άτομο αναλόγως με τον φορέα κοινωνικής θέσης στον οποίο είναι ενταγμένο (Τσαρδάκης, 1992). Σύμφωνα με το λεξικό διαπολιτισμικών ορών ψυχικής υγείας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και της Ψυχιατρικής Κλινικής Παντείου Αθηνών, το «κοινωνικό status» περιγράφεται ως «δοθέν» εφόσον υιοθετήθηκε στο άτομο από την οικογένεια καταγωγής και «αποκτηθέν» εφόσον η κατάκτησή του οφείλεται στα προσωπικά κατορθώματα του ατόμου. Επιπλέον, υπάρχει και ο όρος του «κοινωνικοοικονομικού status», δηλαδή αυτό που σχετίζεται με κοινωνική, οικονομική και επαγγελματική κατάσταση του ατόμου (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας και Ψυχιατρική Κλινική Παντείου Αθηνών, 1999).

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι η εκπαιδευτική διαδικασία προσφέρει στο άτομο επιστημονικές, τεχνολογικές και επαγγελματικές γνώσεις με απώτερο στόχο την προσαρμογή του σε επαγγελματικό επίπεδο και την οικονομική ανεξαρτησία του. Η προαναφερόμενη ειδίκευση που προσκομίζεται στο άτομο μέσω της εκπαίδευσης εμφανίζει σημασιολογική σύνδεση με τις έννοιες της «κοινωνικής διαφοροποίησης και διαστρωμάτωσης» και ενισχύει την κοινωνικότητα του ατόμου. Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να αναλύσουμε τις δύο παραπάνω έννοιες. Κατά τον Δημήτρη Τσαούση, οι έννοιες της κοινωνικής διαφοροποίησης και της κοινωνικής διαστρωμάτωσης έχουν την ακόλουθη σημασία: «η διάκριση των μελών μιας κοινωνίας ή κοινωνικής ομάδας, ανάλογα με τις θέσεις που κατέχουν μέσα σε αυτή, καθώς και τους ρόλους των οποίων είναι φορείς. Αντίστοιχα, ο όρος της κοινωνικής διαστρωμάτωσης εμπεριέχει το στοιχείο της αξιολόγησης αυτών των θέσεων και της ταξινόμησής τους σε μια ιεραρχική κλίμακα, ανάλογα με τα κριτήρια που η κάθε κοινωνία θεσπίζει» (Βίτκα, Κυριακοπούλου και Λιβάνη 2007-2008).

Οι προσωπικές επιτυχίες κάθε ατόμου επηρεάζουν την ένταξή του στον κοινωνικό ιστό. Με τις βιολογικές διαφορές ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες θεωρείται ότι θα καλλιεργηθούν ικανότητες βάσει της κοινωνικής θέσης τους. Από τη μία πλευρά, οι άνδρες εκδηλώνουν επιβλητική συμπεριφορά λόγω της σωματικής διάπλασής τους και της ευνοικότερης κοινωνικής θέσης τους. Από την άλλη πλευρά, οι γυναικείοι ρόλοι χαρακτηρίζονται από λιγότερο δυναμισμό και ισχύ με αποτέλεσμα την εμφάνιση μιας υποτελής συμπεριφοράς (Gilbert, Fiske & Lindzey, 1998). Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η κοινωνικοδομική θεωρία εξηγεί τις διακρίσεις των φύλων ως προδιαθέσεις που εκφράζονται κατά τη διάρκεια που τα άτομα προσπαθούν να συνδυάσουν τα καθήκοντά τους με τους κοινωνικούς ρόλους που τους έχουν δοθεί (Eagly, Beall & Sternberg, 2004).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρατήρηση της Denisiuk σχετικά με την επιλογή συντρόφου από μέρους των γυναικών. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι αυτή η επιλογή δεν εξυπηρετεί μόνο το θέμα της απόκτησης παιδιών αλλά και την ενίσχυση της κοινωνικής θέσης. Με άλλα λόγια, η γυναίκα επιδιώκει μέσω αυτής της επιλογής συντρόφου να βρεθεί σε μια υψηλότερου κύρους κοινωνική θέση (Denisiuk, 2004). Αυτή η προσέγγιση συμπληρώνεται και από τους Howard, Blumstein και Schwartz, οι οποίοι καταλήγουν στο ότι οι γυναίκες στην πλειοψηφία των κοινωνιών συναντώνται με λιγότερη πρόσβαση στη διαμόρφωση ενός δυναμικού status και στους πόρους γενικότερα. Για τον λόγο αυτό, οι γυναίκες προτιμούν την επιλογή συντρόφων με τα στοιχεία που θα τους εξασφαλίσουν μια κοινωνική θέση με προοπτικές ανέλιξης. Στον αντίποδα, οι άνδρες, καθώς έχουν ευκολότερη προσβασιμότητα σε πόρους θέτουν ως κριτήριο επιλογής τους επιπλέον χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα την γοητεία μιας γυναίκας (Howard, Blumstein και Schwartz, 1987).

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι η κοινωνικοδομική θεώρηση έχει άμεση σχέση με τις κοινωνιολογικές θεωρήσεις (π.χ. για την συμπεριφορά και για την θεωρία των ρόλων), αφού πραγματεύεται την συνέπεια της διαφοροποίησης των φύλων, την οποία και αναγνωρίζει ως προϊόν παραγμένο από την κοινωνία (Βίτκα, Κυριακοπούλου και Λιβάνη-Ηλιοπούλου, 2007-2008).

2.13. Γονιμότητα

Καταλήγοντας στον τελευταίο παράγοντα που μπορεί να επηρεάσει τον γάμο ως θεσμό, θα αποτελούσε παράλειψη αν δεν δινόταν η απαραίτητη προσοχή στην δημιουργία της ζωής, δηλαδή στην γονιμότητα. Σε τελικό σημείο κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί ο παράγοντας της γονιμότητας, δηλαδή της απόκτησης τέκνων. Η διαδικασία της γονιμότητας αποτελεί αναμφισβήτητα ένα βαρύτατης σημασίας κεφάλαιο για τη ζωή του κάθε ατόμου. Το άτομο πλέον παύει να έχει μόνο την ευθύνη του εαυτού του και καθίσταται υπεύθυνο για τη ζωή του παιδιού του.

Αρχικά, αξίζει να τεθεί το ερώτημα του πώς και γιατί ξεκίνησε να υφίσταται ο θεσμός του γάμου. Ήδη από τα αρχαία χρόνια, οι άνθρωποι δημιούργησαν ένα σύστημα προστασίας των νεότερων μελών της κοινωνίας. Ως γνωστόν, τα νεογνά και τα μικρής ηλικίας παιδιά είναι αδύναμα όντα, για τα οποία η γονική θαλπωρή διαδραματίζει έναν ρόλο ζωτικής σημασίας. Σύμφωνα με την εξελεγκτική διαδικασία, ένα παιδί έχει έμφυτη την ικανότητα να αναπτύσσει ένα ιδιαίτερο δέσιμο με το πρόσωπο φροντίδας του (JohnW.Jacobs, M.D, 2006).

Προσεγγίζοντας το θέμα της γονιμότητας κοινωνικά γίνεται αντιληπτό ότι τα στρώματα της κοινωνίας ενστερνίζονται τις αντιλήψεις της επικρατούσας αστικής τάξης, η οποία θεωρούσε τη νομιμοποίηση των παιδιών μέσω της σύναψης γάμου, αναγκαία για την διασφάλιση της οικογενειακής κληρονομιάς. Επίσης, είναι από όλους αποδεκτή η ύπαρξη ενός ειδικού δεσμού ανάμεσα στη γυναίκα και στο παιδί. Ένα αρνητικό φαινόμενο για τον ρόλο της γυναίκας, το οποίο παρουσιάζεται στην κοινωνία, είναι η ταύτιση της γυναίκας με την γέννηση και την ανατροφή των παιδιών. Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ότι η θεώρηση της αναπαραγωγής ως φυσικού φαινομένου συνέβαλλε στην υποδούλωση της γυναίκας στον αναπαραγωγικό της ρόλο και κατά επέκταση στην ανισότιμη αντιμετώπισή της από τη κοινωνία. Την εποχή που διανύουμε όμως, η διαδικασία της εγκυμοσύνης αντιμετωπίζεται ως μια μορφή παραπλήσια της παραγωγής. Για την καλύτερη κατανόηση της παραπάνω θέσης αξίζει η παράθεση του εξής παραδείγματος: όπως ο εργάτης παράγει ένα εμπόρευμα, έτσι και η γυναίκα παράγει το παιδί (Σουλτούκη, 2004).

Αυτή η οπτική διαμορφώνεται στα πλαίσια της καπιταλιστικής κοινωνίας και περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η γονιμότητα τη σήμερον ημέρα.

Πτυχιακή Εργασία

Η βιολογική δυνατότητα της αναπαραγωγής συγγέεται άμεσα με τη γυναικεία υπόσταση. Ωστόσο, συμβαίνει μια γυναίκα όταν μεταβαίνει στην κατάσταση της μητρότητας να παγιδευτεί σε αυτό και μόνο το ρόλο. Επίσης, η δέσμευσή της στον μητρικό ρόλο αποτελεί τροχοπέδη για τη συμμετοχή της σε κοινωνικά δρώμενα και τη διοχέτευση της ενέργειάς της σε δημιουργικές ασχολίες (Σουλτούκη, 2004).

Ένα κοινωνικό φαινόμενο αποτελεί το να διακόπτεται η εργασία της γυναίκας από τη στιγμή που αποκτά παιδιά. Οι γυναίκες που παύουν να εργάζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα λόγω της μητρικής πλέον ιδιότητάς του, διανέμονται σε δύο ακόλουθες ομάδες. Από τη μία είναι οι οικονομικά αδύνατες, χωρίς υποστηρικτικό περιβάλλον ή μητέρες, οι οποίες είναι μέλη μιας μεγάλης και φτωχής οικογένειας. Από την άλλη είναι οι γυναίκες που δεν έχουν κάποιο επάγγελμα, που προέρχονται από μικροαστική τάξη με ολιγάριθμων ατόμων οικογένειες και ανεπαρκής ή και μηδαμινό μορφωτικό επίπεδο (Μίτσελ, 1975)

Κατά την παραδοσιακή έννοια της μητρότητας πιστεύεται ότι με την απόκτηση του παιδιού η γυναίκα κατακτά μια συγκεκριμένη αυτοδυναμία. Είναι δυνατό ως σύζυγος να μην επιτύχει την προσωπική ολοκλήρωσή της, ωστόσο ως μητέρα επιτυγχάνεται η προσωπική πληρότητά της. Με την γέννηση του παιδιού η γυναίκα εισπράττει αισθήματα χαράς αλλά και ικανοποίησης, όντας μητέρα αποκτά σεξουαλική ολοκλήρωση και κοινωνική καταξίωση. Επιπλέον, ένα παντρεμένο ζευγάρι με την απόκτηση ενός παιδιού, προσδίδει νόημα στην γαμήλια ένωση, αφού το παιδί συμπληρώνει τον σκοπό αυτής της τελετής (Σουλτούκη, 2004).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται στην ακόλουθη οπτική κατά την οποία περιγράφεται η διττή στάση της γυναίκας προς το αρσενικό που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της μητρότητας και του γάμου ή της ερωτικής σχέσης. Αν ο καθημερινός βίος του γάμου ή της ερωτικής σχέσης της έχει δημιουργήσει μια επιθετική τάση προς τον ερωτικό σύντροφο, τότε θα έχει κυρίαρχο ρόλο στο αρσενικού φύλου παιδί της, καθώς θα αντλεί ικανοποίηση από αυτή την κυριαρχία. Σχετικά με το θηλυκού φύλου παιδί της, δεν έχει «απογαλακτιστεί» από τη μητέρα και η σχέση ανάμεσά τους δεν ευδοκιμεί (Σουλτούκη, 2004).

2.14. Απόκτηση παιδιών

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να αναφερθεί η απόκτηση παιδιών ως ένας παράγοντας που επηρεάζει τον θεσμό του γάμου αλλά και την εκλογή του συντρόφου καθώς σύμφωνα με τον Common Prayer «ο κύριος σκοπός του γάμου ήταν η απόκτηση παιδιών». Η οικογένεια είναι μέρος της κοινωνίας και το άτομο ως κοινωνικό ον μεταφέρει τον βασικό σκοπό της κοινωνίας, ο οποίος είναι η οργάνωση της σε σύνολα, μέσω των οποίων εξασφαλίζεται η βιολογική και κοινωνική αναπαραγωγή της (JackDominian,1998).

Σύμφωνα με τον Δ.Γ.Τσαούση, βιολογική και κοινωνική αναπαραγωγή πραγματοποιείται μέσω της γέννησης των παιδιών, της ένταξης και της κοινωνικοποίησης τους. Η οικογένεια, ως θεσμός, αρχίζει να υφίστανται με την τέλεση του γάμου δύο ετεροφυλόφιλων προσώπων, δηλαδή σύσταση συζυγικής σχέσης, και αποτελεί το πέρασμα από μία κατάσταση σε μία άλλη. Η απόκτηση παιδιών αποτελεί το επόμενο στάδιο κατά το οποίο η συζυγική σχέση οδηγείται σε γονική σχέση. Η οικογένεια αποτελείται από άτομα τα οποία ζουν στην ίδια οικεία και αυτή η συγκατοίκηση αποτελεί ένα «νοικοκυριό», το οποίο αφορά όσα άτομα μοιράζονται την ίδια στέγη ή τουλάχιστον ένα γεύμα την ημέρα και έχουν συγγένεια. Αυτά τα άτομα ανήκουν «στον οίκο ή το σπιτικό» και συνδέονται με μια μόνιμη σχέση όπως είναι ο γάμος, οι δεσμοί συγγένειας, οι δεσμοί καταγωγής του ενός από τον άλλον (γονείς-παιδιά) ή τα αδέρφια που έχουν δεσμούς κοινής καταγωγής(Δ.Γ.Τσαούσης,1991).

Ο Malinowski στο “A Scientific Theory of Culture” ανέφερε ότι η διαδικασία της αναπαραγωγής διέρχεται από τα διαδοχικά στάδια : α) συνουσία, β) κυοφορία, γ) γέννηση. Το βρέφος έχει ανάγκη να προστατεύεται από τους γονείς τους για μεγάλο χρονικό διάστημα, για αυτό το λόγο είναι σημαντικό να είναι νομικά αναγνωρισμένη η γονική ιδιότητα. Με άλλα λόγια υπάρχει η ανάγκη να καθορίζεται νομικά το χρονικό διάστημα και ο τρόπος φροντίδας των παιδιών από τους γονείς (Νόβα-Καλτούνη Χ.2000)

Πιο αναλυτικά , «συγγένεια είναι η οικογενειακή έννομη σχέση προσώπων , που συνδέονται μεταξύ τους με βάση τη γέννηση είτε με βάση το γάμο». Σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα τα είδη της συγγένειας είναι δύο. Η βιολογική ή εξ αίματος συγγένεια αφορά την κοινή καταγωγή των ατόμων και είναι σε ευθεία γραμμή, όταν το ένα πρόσωπο κατάγεται από το άλλο, όπως είναι τα παιδιά με τους γονείς , και σε

πλάγια όταν τα πρόσωπα κατάγονται από τον ίδιο γεννήτορα, όπως είναι τα αδέρφια. Ο βαθμός της συγγένειας καθορίζεται από τον αριθμό των γεννήσεων που έχουν μεσολαβήσει μεταξύ δύο ατόμων(Βάρκα-Αδάμη Α, 2009).

Σε αυτό το σημείο είναι ανάγκη να αναφέρουμε το άρθρο 1463 (παρ.2) του Αστικού Κώδικα , σύμφωνα με το οποίο « η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και τους συγγενείς της ιδρύεται με μόνη τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και του συγγενείς του συνάγεται από το γάμο της μητέρας με τον πατέρα ή ιδρύεται με την αναγνώριση , εκούσια ή δικαστική»(Δ.Γ.Τσαούσης,1991). Ωστόσο η γέννηση δεν είναι πάντα πιθανόν να επιτευχθεί καθώς πολλά ζευγάρια αντιμετωπίζουν ζητήματα γονιμότητας. Βασισμένος σε αυτήν την θέση ο Ευθυμίου Ιωαν. Στυλιάρα, ανέδειξε την σημασία της απόκτησης παιδιών στην θεωρία του για τα χαρακτηριστικά στου ιδανικού ζευγαριού όπου αναφέρει ότι ο άντρας και η γυναίκα χρειάζεται να έχουν εξακριβωμένη και πιστοποιημένη βιολογική καθαρότητα. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται να έχουν ικανότητα γονιμότητας, να είναι απαλλαγμένοι από κληρονομικές προδιαθέσεις που ίσως δυσκολέψουν την μετέπειτα ζωή του παιδιού και να μην είναι φορείς μεταδοτικών νοσημάτων. Επίσης τόνισε ότι ο άντρας και η γυναίκα δεν πρέπει να είναι συγγενείς εξ αίματος διότι το έμβρυο μπορεί να θανατωθεί ή να ζει υποφέροντας από αιμοφιλία.(Ευθυμίου Ιωαν. Στυλιάρα,1992)

Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχουν οι περιπτώσεις «υποκατάστασης» της μητρότητας, μέσω της μεταφοράς στο σώμα μία άλλης γυναίκας γονιμοποιημένων ωαρίων ξένων προς την ίδια και της κυοφορίας από αυτήν (άρθρο 1458 ΑΚ). Ο εκσυγχρονισμός της γενετικής τεχνολογίας έφερε ως αποτέλεσμα την ανάγκη να διαμορφωθεί ένα επιπλέον κριτήριο στην θεμελίωση της συγγένειας, το οποίο είναι το κοινωνικό-συναισθηματικό κριτήριο. Σύμφωνα με το άρθρο 1464 Α.Κ. μητέρα του τέκνου είναι « η γυναίκα που επιθυμεί το τέκνο» και έλαβε την σχετική άδεια για να το αποκτήσει με την μέθοδο αυτή. Η μητέρα μπορεί να είναι και η βιολογική, όταν χρησιμοποιήθηκαν τα δικά της ωάρια ενώ μπορεί και να μην είναι όταν χρησιμοποιήθηκαν τα ωάρια τρίτης δότριας (Βάρκα-Αδάμη Α,2009).

Συμπληρωματικά, η μητρότητα αποτελεί έναν μεμονωμένο κοινωνικό θεσμό στην ελληνική κοινωνία και δίνει μία κοινωνική θέση στην γυναίκα. Ο ρόλος αυτός δεν απαιτεί πάντα τον σεβασμό των άλλων σε δημόσια ή ιδιωτική σφαίρα, όμως οι μητέρες σε μεγάλο ποσοστό συμφωνούν ότι η μητρότητα επιφέρει οδύνη στις ίδιες,

ενώ είναι κοινώς αποδεκτό ότι υπάρχουν ισχυροί συναισθηματικοί δεσμοί μητέρων-παιδιών(ΠαπαταξιάρχηςΕ,Παραδέλλης Θ.1992). Το κοινωνικό περιβάλλον συχνά επιβάλλει στους νέους γονείς την άποψη ότι πρέπει να είναι ευτυχισμένοι με την άφιξη των απογόνων τους και ασκείται πίεση από αυτό όταν υπάρχει μια διαφορετική αντίδραση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι γονείς να αποδέχονται το κλίμα ευφορίας , που επιβάλλεται να έχουν, λόγω του φόβου τους ότι θα χαρακτηριστούν «ασυνήθεις ή ακόμη χαμηλού ήθους» (Κωνσταντινίδου Π. 2009)

Επίσης, η άφιξη των παιδιών εκτός από πηγή ευχαρίστησης μπορεί να αποτελεί και πηγή πίεσης και καταπόνησης του γάμου ενώ υπάρχουν και αποτελέσματα ερευνών που δείχνουν την απόκτηση παιδιών με την ποιότητα ζωής του γάμου να είναι αντιστρόφως ανάλογα. Παρόλα αυτά, όταν το μωρό έρχεται προγραμματισμένα στην ζωή των συζύγων αποτελεί ευχάριστο γεγονός και η προσαρμογή των συζύγων στον γονικό τους ρόλο είναι ευκολότερη.(Jack Dominion,1998). Από αυτό διακρίνεται και η αξία του οικογενειακού προγραμματισμού, ο οποίος σύμφωνα με το WHO (Department of Reproductive Health and Research) (2007) αναφέρεται στην «Η ικανότητα των ατόμων και των ζευγαριών να σχεδιάσουν και να επιτύχουν στη συνέχεια τον επιθυμητό αριθμό παιδιών, αλλά και την επιθυμητή χρονική απόσταση της μιας γέννησης από την άλλη και εν τέλει τη χρονική στιγμή αυτών των γεννήσεων» (Κουκούλη Σ, 2016)

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να αναφερθεί ότι η οικογένεια στην παραδοσιακή σημασία της έχει τον ρόλο μιας οικονομικής μονάδας και αυτό φαίνεται από την λατινική λέξη “oeconomia” που σημαίνει «οικογενειακός προγραμματισμός». Τα παιδιά, μέλη πολυμελών οικογενειών, είχαν ρόλους όπως είναι η φροντίδα των νεότερων παιδιών, η συλλογή τροφής, η καλλιέργεια του εδάφους, η μέριμνα για την τροφή και οι ενασχόληση με οικιακές εργασίες. Οι ρόλοι αυτοί έδιναν στην οικογένεια μία μορφή οικονομικής αυτοτέλειας η οποία προερχόταν από την συνεργασία των μελών της (Νόβα-Καλτσούνη Χ.2000)

Είναι εύλογο ότι η έγγαμη συμβίωση είναι η οικογένεια που αποτελείται από δύο συζύγους χωρίς τα παιδιά ενώ η συζυγική οικογένεια αποτελείται από τους δύο συζύγους και τα παιδιά, ενώ οι οικογένειες που αποτελούνται από ένα γονέα και τα παιδιά ονομάζονται μονογονεϊκές (Δ.Γ.Τσαούσης,1991). Σε κάθε περίπτωση υπάρχει η οικογένεια και ο «οικογενειακός κύκλος ζωής» του Duvall αναδεικνύει τα στάδια

Πτυχειακή Εργασία

του. Το πρώτο στάδιο είναι τα παντρεμένα ζευγάρια χωρίς παιδιά, στο δεύτερο οι οικογένειες που τεκνοποιούν (το μεγαλύτερο παιδί είναι μέχρι 30 μηνών), στο τρίτο στάδιο είναι οι οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας (το μεγαλύτερο παιδί από 2,5 έως 6 ετών) και στο τέταρτο στάδιο είναι οι οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας (το μεγαλύτερο παιδί από 6 έως 13 ετών. Στην συνέχεια είναι το πέμπτο στάδιο όπου οι οικογένειες έχουν παιδιά στην εφηβική ηλικία (το μεγαλύτερο έως 20 ετών) και στο έκτο στάδιο οι έχουν παρακινητικό ρόλο ,κατά τον οποίο το πρώτο παιδί έχει φύγει από το σπίτι ήδη και το τελευταίο ξεκινά σε αυτό το βήμα. Το έβδομο στάδιο είναι η άδεια φωλιά και η συνταξιοδότηση όπου οι γονείς είναι μεσήλικες και το όγδοο στάδιο είναι όταν οι γονείς είναι τα γηραιά μέλη της οικογένειας ή και έχει πεθάνει ο ένας από τους δύο συντρόφους (JackDominian,1998).

2.14. Στερεότυπα

Η κοινωνία δεν αποτελεί ένα σύστημα αμετακίνητο και ανεπηρέαστο. Για αυτό το λόγο είναι σημαντικό να αναγνωρίζονται τα στερεότυπα που πιθανόν να την επηρεάζουν. Επομένως οι στάσεις των ατόμων έναντι σε έναν θεσμό είναι βασικές δυνάμεις αλλαγής ή σταθεροποίησης του. Κάθε κοινωνικός θεσμός επηρεάζεται από τα στερεότυπα των ατόμων που τον αφορούν, όπως ένας τέτοιος είναι και ο θεσμός του γάμου. Πριν παρουσιαστούν τα στερεότυπα γύρω από το γάμο είναι σημαντικό να αναφερθεί ο ορισμός του στερεοτύπου και να επισημανθεί η διαφορά του από την προκατάληψη και από τις διακρίσεις.

Πρώτα από όλα, η πλειονότητα των κοινωνικών ψυχολόγων αντιλαμβάνεται τα στερεότυπα ως «πεποιθήσεις που αφορούν ομάδες». Τα στερεότυπα μπορεί να είναι ακριβή, δηλαδή να βασίζονται σε πραγματικά στοιχεία και σε λογική αλλά και αντίθετα σε αυτό μπορεί να είναι ανακριβή. Επίσης, χαρακτηρίζονται με βάση την κοινωνική τους αποδοχή, την συνειδητότητα, την ακαμψία και την υπερβολική έμφαση σε διομαδικές διαφορές. Αν και το στερεότυπο εξισώνεται με την πεποίθηση, μέσω του ορισμού του, οι μη ειδικοί, αλλά και πολλοί κοινωνικοί επιστήμονες, θεωρούν ότι το στερεότυπο είναι εγγενώς ανακριβές. Το να κατηγορείται κάποιος ότι «έχει στερεότυπα», είναι σαν να κατηγορείται ότι πράττει κάτι κακό, αδικαιολόγητο και άδικο. Για αυτόν τον λόγο, το στερεότυπο πρέπει να ορίζεται με ουδέτερο τρόπο, χωρίς να δίνει την «λανθασμένη και αδικαιολόγητη εντύπωση για το ζήτημα της ακρίβειας» (DavidMatsumoto,2019).

Στις κοινωνικές επιστήμες πολύ συχνά οι όροι : στερεότυπο, προκατάληψη και διάκριση, χρησιμοποιούνται εναλλακτικά με την ίδια σημασία, γεγονός που συνιστά την λανθασμένη συμπερίληψη τους. Ο ορισμός τους δίνει την σαφή διαφορά τους, καθώς στερεότυπα είναι οι πεποιθήσεις, προκατάληψη είναι η στάση ή το συναίσθημα και διάκριση είναι μορφή συμπεριφοράς. Σημαντική είναι η σύνδεση τους που αφορά μια αιτιώδη σχέση, καθώς τα στερεότυπα μπορεί να προκαλέσουν ή να αντανakλούν προκαταλήψεις, όπως και να προκαλούν μεροληπτικές στάσεις και αυτοεκπληρούμενες προφητείες. Οι έρευνες σχετικά με την σύνδεση αυτών των τριών είναι περιορισμένες, ενώ περισσότερο φαίνεται ότι η σύνδεση μεταξύ στερεοτύπου-προκατάληψης είναι πραγματική αν και ανεπαρκής

Λιγότερο ερευνητικά αποδεδειγμένη είναι η σύνδεση στερεοτύπου-προκατάληψης λόγω περιορισμένης ενασχόλησης των ερευνητών με το θέμα(David Matsumoto,2019).

Ο θεσμός του γάμου διερευνάται και καθοδηγείται κυρίως σε πρακτικό και τεχνικό επίπεδο μέσα από εγχειρίδια με στόχο την συζυγική ευτυχία και μέσα από οδηγούς που αφορούν τις σεξουαλικές σχέσεις. Τα άτομα αναζητούν απαντήσεις και λύσεις για τις προσωπικές τους ανάγκες στο γάμο που είτε διανύουν είτε πρόκειται να συνάψουν. Η διερεύνηση αυτή, όμως, δεν είναι αρκετή καθώς τα εγχειρίδια είναι διαμορφωμένα έτσι ώστε να δίνουν ουδέτερες λύσεις για προβλήματα που τυχόν υπάρχουν και τεχνικές- «αντικειμενοποιημένες» απαντήσεις σε ερωτήματα των ατόμων, με αποτέλεσμα να είναι δημιουργημένα βάσει στερεοτύπων (Μ. ΚΑΡΔΑΜΑΚΗχχ).

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι τα στερεότυπα αν και ορίζονται ως πεποιθήσεις χωρίς να περικλείουν τα χαρακτηριστικά της δράσης και του συναισθήματος, επηρεάζουν τον θεσμό του γάμου, ακόμα και στην καθημερινή ζωή μέσω των εγχειριδίων , που απευθύνονται σε οποιοδήποτε άτομο σχετίζεται με το γάμο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα να διαμορφώνουν διάφορες απόψεις σχετικά με το γάμο.

Σύμφωνα με τον JohnW.Jacobs, M.D , οι ανάγκες που διαμορφώνει η κοινωνία και οι πολιτισμικά απαγορευμένες συμπεριφορές (ταμπού) έχουν καθιερώσει τις λανθασμένες αντιλήψεις περί του γάμου ως ορθές και αδιαπραγμάτευτες. Αυτό έχει συμβεί λόγω των περιορισμένων ερευνών για το ζήτημα του γάμου καθώς θεωρούνταν «ακατάλληλο αντικείμενο έρευνας», γεγονός που ανατράπηκε λόγω του μεγάλου ποσοστού διαζυγίων, που φέρνει την ανάγκη για διερεύνηση των έγγαμων σχέσεων. Ο ίδιος παρατήρησε αυτές τις λανθασμένες απόψεις για το γάμο και τις ονόμασε «ψέμα» (John W.Jacobs,2006).

Στο πρώτο «ψέμα» δίνει τον τίτλο : «Αρκεί να υπάρχει αγάπη» και αναφέρει ότι η αγάπη άνευ ορίων δεν υφίσταται μεταξύ συζύγων καθώς ο πολιτισμός στον οποίο ζούμε εξυψώνει την προσωπική ευτυχία του ατόμου και την θέτει σε πρώτη προτεραιότητα. Μεγαλύτερο ζήτημα είναι η αγνόηση των πραγματικών δυσκολιών της έγγαμης ζωής, γεγονός που προέρχεται από την κοινωνικοποίηση των παιδιών κατά την οποία διδάσκονται ότι «ο γάμος είναι η λύση στα προβλήματα της ζωής» και ωθεί τα άτομα απροετοίμαστα στην απόφαση σύναψης γάμου. Δεύτερο ψέμα είναι το «εγώ

τα λέω, αλλά δεν με ακούει», όπου αναφέρεται ότι η επικοινωνία των ατόμων, αν και πολύωρη, είναι ακατάλληλη, καθώς η εποχή μας τονίζει την σημαντικότητα της έκφρασης των συναισθημάτων χωρίς όμως να δίνει έμφαση στον διαχωρισμό των «ωφέλιμων και των επιβλαβών» συναισθημάτων. Αυτό συνδέεται με την ωμή ειλικρίνεια που χρησιμοποιούν τα ζευγάρια στην διαδικασία που παρουσιάζει το κάθε άτομο την δική του εκδοχή της αλήθειας με σκοπό να ωθήσει τον/την σύντροφο του/της στις δικές του. Η επικοινωνία των συντρόφων αποδεικνύει τις διαφορές που έχουν σε ενδιαφέροντα, αξίες και τρόπο ζωής, που συχνά προκαλεί δυσκολίες (John W.Jacobs,2006).

Επιπλέον το τρίτο «ψέμα», σύμφωνα με το οποίο οι άνθρωποι δεν μπορούν να αλλάξουν, υπονομεύει τις προσπάθειες των ατόμων να βελτιώσουν το γάμο τους. Στην πραγματικότητα, η αλλαγή συμβαίνει, όμως, με λάθος τρόπο που οδηγεί σε απογοητευτικά αποτελέσματα, λόγω των οποίων τα άτομα ενδόμυχα «φοβούνται την αλλαγή και προτιμούν την αποφυγή της». Αυτή η αλυσίδα δημιουργεί την παραπάνω πεποίθηση. Το τέταρτο ψέμα, «όταν παντρεύεστε δημιουργείτε την δική σας οικογενειακή παράδοση», αμφισβητεί την επιρροή της οικογένειας καταγωγής των ατόμων. Η επιρροή, μπορεί να είναι είτε εμφανής είτε αφανής, καθώς συμπεριλαμβάνει τα πρότυπα που έχουν τα άτομα από την γονεϊκή τους οικογένεια και ιδιαίτερα στους ρόλους «σύζυγος» και «γονέας». (John W.Jacobs,2006)

Επιπρόσθετα, στο πέμπτο «ψέμα» παρουσιάζεται ότι ο ισότιμος γάμος είναι ευκολότερος από τον παραδοσιακό, καθώς οι οικογενειακές υποχρεώσεις και οι αποφάσεις θα μοιραστούν ακριβοδίκαια. Η ισότητα δημιουργεί νέες δυσκολίες που σχετίζονται με τους ρόλους που έχει το κάθε άτομο ανάλογα με το φύλο του. Με άλλα λόγια η σύγκρουσα αυτή έχει δύο μέρη: τους πρότυπους ρόλους από την παραδοσιακή οικογένεια καταγωγής και τους προσδοκώμενους ρόλους από την ισότιμη οικογένεια αναπαραγωγής (John W.Jacobs,2006).

Άξιο αναφοράς είναι το έκτο «ψέμα», σύμφωνα με το οποίο τα παιδιά «ενδυναμώνουν» το γάμο, ενώ στην πραγματικότητα η άφιξη των παιδιών αποστραγγίζει όλη τη σωματική και συναισθηματική ενέργεια των συντρόφων. Το τελευταίο «ψέμα» αφορά την απελευθέρωση του σεξ, καθώς η σεξουαλική επαφή είναι ένα κεντρικό σημείο της τηλεοπτικής ψυχαγωγίας που δημιουργεί προσδοκίες στα άτομα, που πιθανό δεν αντιστοιχούν στην πραγματικότητα (John W.Jacobs,2006).

Αφού αναφέραμε διάφορα στερεότυπα- πεποιθήσεις- γύρω από τον θεσμό του γάμου, θα αποτελούσε παράλειψη να μην αναφέρουμε τις προκαταλήψεις, οι οποίες αφορούν τον άκαμπτο τρόπο σκέψης που αντανακλά ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, δηλαδή το «αρνητικό γνωστικό σύστημα».

Σύμφωνα με τον Aaron.T.Beck, σε αυτό το πλαίσιο, ο/η κάθε σύντροφος τείνει να αξιολογεί την στάση του/της άλλου-ης συντρόφου πάντα με αρνητική ερμηνεία. Οι προκαταλήψεις διαστρεβλώνουν τις ερμηνείες για τα άλλα άτομα αλλά και για τον ίδιο τον εαυτό. Πιο συγκεκριμένα, άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση πιθανό να διαμορφώσουν προκαταλήψεις έναντι του εαυτού τους κατά τις οποίες ανησυχούν σε υπερβολικό βαθμό για τις σχέσεις τους με τους άλλους και ιδιαίτερα για τις σκέψεις που έχουν οι άλλοι προς αυτούς. Οι παραδοχές αυτές διακρίνονται για την ρεαλιστική τους βάση μέσω της «γνωστικής θεραπείας». Στις προβληματικές σχέσεις παρατηρείται ο ίδιος τρόπος σκέψης όταν η προκατάληψη στρέφεται κατά του/της συντρόφου. Μελέτες έρευνας έχουν παρατηρήσει ότι τα άτομα σε «προβληματικούς γάμους» δείχνουν αντικειμενικότητα στα κίνητρα συζύγων άλλων γάμων, ενώ στις δικές τους καταστάσεις, αποδίδουν «αδικαιολόγητα» αρνητικά κίνητρα στους συζύγους τους (Aaron.T.Beck, 1996).

Άξιο αναφοράς είναι επίσης, ότι οι εχθρικοί σύζυγοι δεν αναγνωρίζουν ότι η εικόνα που έχουν διαμορφώσει για τον/την σύζυγο τους πιθανό να είναι επηρεασμένη και διαστρεβλωμένη από τους τρόπους σκέψης και τις παραδοχές για τον ίδιο τους τον εαυτό. Σημαντική είναι και η «θετική προκατάληψη», η οποία φαίνεται κατά την περίοδο πριν τον γάμο ή και των πρώτων χρόνων του έγγαμου βίου. Κάθε πράξη του άλλου συζύγου ερμηνεύεται θετικά, με αποτέλεσμα τα λάθη να παραβλέπονται, ενώ στην συνέχεια τα ίδια λάθη διογκώνονται και το ζευγάρι υιοθετεί την λεγόμενη «αρνητική προκατάληψη» (Aaron.T.Beck, 1996).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας

3.1. Εισαγωγή

Αρχικά είναι σημαντικό να παρατηρηθεί ότι στο πλαίσιο των κοινωνικών ερευνών διακρίνονται τρεις κύριοι σκοποί έρευνας, ένας εκ των οποίων είναι η «διερεύνηση» ενός ζητήματος, δηλαδή επικεντρώνεται στην εξοικείωση του ερευνητή με ένα θέμα -συνήθως επίμονο κοινωνικό ζήτημα. Επιπρόσθετος σκοπός είναι η «περιγραφή», κατά την οποία μέθοδο ο ερευνητής παρατηρεί και περιγράφει όσα παρατήρησε, και απαντάει σε ερωτήματα όπως «τι;», «που;», «πώς;». Τέλος η «ερμηνεία» αποτελεί έναν σκοπό έρευνας όπου ο ερευνητής επιδιώκει να απαντήσει στο ερώτημα «γιατί;» σε ένα ζήτημα (Babbie E.2011).

Η περιγραφική έρευνα στοχεύει στην απλή καταμέτρηση ενός γενικού πληθυσμού σχετικά με τις απόψεις, τις προτιμήσεις, τις τάσεις ή τις συμπεριφορές που εκδηλώνουν απέναντι στο θέμα αναζήτησης (Κυριαζή Ν.2011). Βασισμένοι στην παραπάνω κατάταξη των σκοπών μίας έρευνας, θα προσδιορίζαμε τον κύριο σκοπό της έρευνας περιγραφικό, καθώς το θέμα αναζήτησης είναι «ποιες είναι οι απόψεις» σχετικά με τον θεσμό του γάμου. Ωστόσο είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε ότι ο διερευνητικός σκοπός ενυπάρχει καθώς επιδιώκεται εξοικείωση με την θεματολογία του γάμου.

Σύμφωνα τον Earl Babbie, το συμπέρασμα μίας περιγραφικής έρευνας εξαρτάται άμεσα από το πώς ορίζεται κάθε ζήτημα (Babbie E.2011). Επομένως λαμβάνοντας υπόψη την αξία της περιγραφικής έρευνας είναι ορθό να διατυπωθεί το θέμα με πλήρη ακρίβεια ορισμού του «γάμου», γεγονός που φαίνεται από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας στο θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας. Η Νότα Κυριαζή επισήμανε ότι η ύπαρξη συγκεκριμένης θεωρίας συνδέεται άρρηκτα με το μοντέλο ποσοτικής έρευνας, καθώς από την θεωρία συνάγονται υποθέσεις που τίθεται σε έλεγχο. Έρευνες που διεξάγονται με σκοπό τον έλεγχο κάποιας υπάρχουσας θεωρίας χαρακτηρίζονται από «παραγωγικό συλλογισμό», δηλαδή το θεωρητικό

υπόβαθρο μετασχηματίζεται σε υποθέσεις έρευνας με σκοπό να επαληθευτούν ή να απορριφθούν (Κυριαζή Ν. 2011).

Στην παρούσα έρευνα δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην παράθεση ερευνητικών υποθέσεων βασισμένων στο θεωρητικό υπόβαθρο με σκοπό να παρατηρηθεί η ισχύ τους στο παρόν δείγμα την παρούσα χρονική περίοδο. Επομένως κρίνεται αναγκαία η ποσοτική προσέγγιση του θέματος. Σύμφωνα με τη Νότα Κυριαζή, βασικά στοιχεία της ποσοτικής έρευνας είναι η «σταθερή και δύσκαμπτη δομή της» καθώς ο σχεδιασμός της δεν επιδέχεται αλλαγές κατά την διεξαγωγή της έρευνας. Επόμενο βασικό χαρακτηριστικό της είναι το γεγονός ότι επιτρέπει την σύνδεση και σύγκριση δύο και περισσότερων στοιχείων για μεγάλο πληθυσμιακό δείγμα έρευνας. Η ποσοτική έρευνα δομείται σε «πλέγμα μεταβλητών» καθώς τα χαρακτηριστικά του δείγματος που δεν είναι κοινά, συνδυάζονται με σκοπό την ανεύρεση γενικών τάσεων και έχουν αξία για τα αποτελέσματα της έρευνας ώστε να επαληθευτούν οι αρχικές υποθέσεις (Κυριαζή Ν,2011).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι στόχος της ποσοτικής έρευνας είναι να αποτυπώσει επαρκώς τις τάσεις ενός πληθυσμού για ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Για να επιτευχθεί αυτό, φαίνεται ότι όσο το δυνατόν μεγαλύτερη είναι η κάλυψη του πληθυσμού τόσο εγκυρότερα θα είναι τα αποτελέσματα της έρευνας (Κυριαζή Ν,2011). Για αυτό τον λόγο στην εναρκτήρια φάση της έρευνας είναι σημαντικό να προσδιοριστεί ο πληθυσμός που θα τεθεί σε δειγματοληπτική διαδικασία. Σύμφωνα με την Νότα Κυριαζή, η διαμόρφωση του δειγματοληπτικού πλαισίου ορίζεται με χρήση καταλόγου (όπου περιλαμβάνεται όλο το δείγμα πληθυσμού) ή με γεωγραφική βάση. Στην συγκεκριμένη έρευνα το δειγματοληπτικό πλαίσιο διαμορφώνεται με γεωγραφική βάση του πληθυσμού καθώς αφορά το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο του Νομού Ηρακλείου.

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να παρατηρηθεί ότι η ερευνητική διαδικασία στο σύνολο του δείγματος αναφοράς είναι μια τεχνική που μπορεί να επιτευχθεί σε μικρούς πληθυσμούς καθώς η συλλογή στοιχείων από όλο το πληθυσμιακό δείγμα χρειάζεται την εξασφάλιση χρόνου, πόρων και την ύπαρξη ενός καταλόγου που θα περιλαμβάνει στην πραγματική διάσταση όλο το δείγμα της έρευνας. Επομένως αντιληπτό είναι ότι μία τέτοια τεχνική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σχεδόν μη πραγματοποιήσιμη, για αυτόν τον λόγο είναι σημαντικό να προσδιορίσουμε ένα

Πτυχιακή Εργασία

«αντιπροσωπευτικό δείγμα» από το δειγματοληπτικό πλαίσιο. Αυτό μπορεί να συμβεί με διάφορες τεχνικές οι οποίες έχουν στο σύνολο τους ως κοινό παρονομαστή την «θεωρία των πιθανοτήτων», δηλαδή «κάθε άτομο έχει μία γνωστή μη μηδενική πιθανότητα να επιλεγεί στο δείγμα». Μετά τον καθορισμό της μεθόδου, ο ερευνητής χρειάζεται να αποφασίσει για το μέγεθος του δείγματος λαμβάνοντας υπόψη τους πόρους, τον βαθμό ακρίβειας και τις περιπτώσεις που χρειάζεται να συμπεριλάβει ώστε να πετύχει μία ανάλυση που θα έχει αξία για την παράθεση των αποτελεσμάτων (N.Κυριαζή,2011)

3.2. Σκοπός Έρευνας και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να διερευνήσουμε τις απόψεις των φοιτητών του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου Κρήτης, στο ηλικιακό φάσμα των 20 έως 30 ετών και με την άγαμη ιδιότητα, για τον κοινωνικό θεσμό του γάμου καθώς επίσης και τις απόψεις τους για τους παράγοντες που επιδρούν ανασταλτικά ή ενθαρρυντικά στην σύναψη του.

Αφού αναφέραμε ότι δειγματοληπτικό πλαίσιο της έρευνας θα είναι το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο του Νομού Ηρακλείου με χρήση της γεωγραφικής βάσης για επιλογή πληθυσμού, αποτελεί ανάγκη να αναφερθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που αποτελούν την ραχοκοκαλιά μιας ερευνητικής διαδικασίας καθώς μέσω αυτών θα αξιολογηθούν τα αποτελέσματα των αναλύσεων. Στην διαμόρφωση των ερευνητικών ερωτημάτων συντέλεσαν οι δύο κύριοι σκοποί της έρευνας. Ο πρώτος σκοπός αφορά την «περιγραφή», καθώς αναζητήθηκε θεωρητικό υπόβαθρο μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης και αναζήτηση παλαιότερων ερευνών σχετιζόμενων με το παρόν θέμα έρευνας. Ο δεύτερος επικεντρώνεται στην «διερεύνηση» καθώς στόχος των ερευνητών είναι να εμβαθύνουν σε ζήτημα που πηγάζει από προσωπικό προβληματισμό τους.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ Ή ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Η διατύπωση των ακόλουθων ερευνητικών ερωτημάτων προέρχεται από την έρευνα σε ελληνική βιβλιογραφία, από μελέτες και από τον προσωπικό προβληματισμό μας για τα συγκεκριμένα ζητήματα.

1. Πώς σχετίζεται η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο με τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο τους ;
2. Η οικονομική κατάσταση των ατόμων σχετίζεται με την επιλογή ή την αποφυγή του γάμου;
3. Οι αντιλήψεις των άγαμων φοιτητών τείνουν να είναι θετικές ή αρνητικές απέναντι στον θεσμό του γάμου ;

3.3. Βιβλιογραφική Επισκόπηση Ερευνών

Στο πλαίσιο της αναζήτησης παλαιότερων ερευνών, χρειάζεται να αναφερθεί μία πτυχιακή ερευνητική εργασία του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι Κρήτης που διεξήχθη το 2006 με θέμα «Αντιλήψεις των άγαμων νέων του Νομού Ηρακλείου για τον θεσμό του γάμου, της οικογένειας και τη μονογονεϊκότητα». Η έρευνα αυτή έχει ως πληθυσμό κάτοικους του Νομού Ηρακλείου και ορίζει τους νέους με ηλικιακό όριο 18 έως 30 ετών. Τα πιο βασικά αποτελέσματά ήταν πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος επιλέγει να παντρευτεί από το να περάσει την υπόλοιπη ζωή του μόνο του με γενικό ποσοστό 68,4%, αλλά και από την επιλογή του να συνάψει γάμο (με ποσοστό 85,8%) από το να συζήσει.). Σε αυτήν την έρευνα παρατηρείται ότι οι απόψεις των νέων είναι θετικά προσκείμενες προς το γάμο καθώς επιλέγει 68,4% του πληθυσμού να παντρευτεί (Καρακώστα Χ, Κονταξάκη Β,2006).

Το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας απαντά στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα μας (Οι αντιλήψεις των άγαμων φοιτητών τείνουν να είναι θετικές ή αρνητικές απέναντι στον θεσμό του γάμου;) καθώς φαίνεται ότι οι αντιλήψεις των νέων τείνουν να είναι θετικές. Ωστόσο αυτή η έρευνα έχει ως πληθυσμιακό δείγμα τους νέους ενώ στην δική μας εργασία το δείγμα είναι φοιτητές, δηλαδή άτομα που σπουδάζουν επομένως έχουν επαφή με την επαγγελματική τους πορεία, παράγοντας που μπορεί να συμβάλλει σε διαφορετική έκβαση των αποτελεσμάτων. Επιπρόσθετα το ηλικιακό όριο είναι διαφορετικό καθώς στην παρούσα έρευνα οι ηλικίες 18 και 19 ετών είναι συμμετέχοντες σε αντίθεση με την δική μας έρευνα όπου η ηλικία συμμετοχής ξεκινά από τα 20 έτη. Αυτό αποτελεί ένα γεγονός που ίσως επηρεάσει τα αποτελέσματα καθώς στην βιβλιογραφία παρατηρήσαμε διαφορετικές τάσεις στα άτομα που βρίσκονται κοντά στην εφηβική ηλικία. Τέλος διαφορετικά αποτελέσματα μπορεί να παρατηρηθούν λόγω της χρονικής διαφοράς 14 ετών, που έχουν οι μελέτες καθώς πιθανό είναι να έχουν αλλάξει οι κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες που θα επηρέαζαν την απόφαση των ατόμων να παντρευτούν.

Επιπλέον κατά την ανασκόπηση των ερευνών, είναι σημαντικό να αναφερθεί η έρευνα που έχει διεξαχθεί το 2016 στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι Κρήτης με τίτλο «Παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των νέων για γάμο και δημιουργία οικογένειας : ο ρόλος

της οικονομικής κρίσης». Στην συγκεκριμένη έρευνα τα αποτελέσματα έδειξαν ότι «η κρίση επηρεάζει την πρόθεση των νέων να παντρευτούν, αλλά δεν επηρεάζει τις στάσεις και απόψεις τους για το γάμο. Επίσης φαίνεται ότι οι ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί και η θετική εμπειρία τους από το γάμο των γονιών τους επηρεάζει θετικά και τη δική τους απόφαση να παντρευτούν και να δημιουργήσουν οικογένεια» (Γκιτσιδου Β, Καρακώντη Σ, Ξηραδάκη Α,2016).

Αυτή η έρευνα απαντά εν μέρει στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα μας (Πώς σχετίζεται η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο με τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο τους ;) σχετικά με το πώς σχετίζεται η άποψη των νέων για το γάμο από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον τους, καθώς φαίνεται ότι οι οικογενειακοί δεσμοί και οι θετική εμπειρία που έχουν τα άτομα από το γάμο των γονιών τους, τους έχει θετική σχέση με το γάμο. Ωστόσο η δική μας έρευνα εστιάζει στην σημασία που έχει το κοινωνικό περιβάλλον προσθετικά με το οικογενειακό καθώς τα δύο αποτελούν οικείο περίγυρο των ατόμων. Επιπρόσθετα σε αυτήν την έρευνα παρατηρήθηκε ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει την απόφαση των νέων να παντρευτούν δίχως να επηρεάζει τις γενικές του αντιλήψεις για το γάμο. Αυτό το αποτέλεσμα έχει ομοιότητες με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα μας (Η οικονομική κατάσταση των ατόμων σχετίζεται με την επιλογή ή την αποφυγή του γάμου;) το οποίο επικεντρώνεται στην οικονομική κατάσταση του ατόμου που ερωτάται και όχι στην οικονομική κατάσταση που βρίσκεται η χώρα στην οποία μένει. Τέλος είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η πρώτη έρευνα έχει επικεντρωθεί στις ηλικίες 25-35, κατά την οποία ηλικία τα άτομα-κατά μέσο όρο- έχουν ολοκληρώσει την τετραετή τριτοβάθμια εκπαίδευση τους και έχουν βγει στον επαγγελματικό στίβο. Αυτό το γεγονός δεν συμβαίνει σε όλο το πληθυσμιακό μας δείγμα καθώς η έρευνα προσανατολίζεται στον πληθυσμό των φοιτητών.

Διακρίνοντας σχετιζόμενες έρευνες, θα ήταν παράληψη αν δεν αναφέραμε την έρευνα που διεξήχθη το 2012 στο πλαίσιο πτυχιακής εργασίας του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι Κρήτης με θέμα «Απόψεις των ανύπαντρων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του Τ.Ε.Ι Κρήτης για τους παραδοσιακούς και σύγχρονους νόμιμους τρόπους συμβίωσης». Η έρευνα αυτή επικεντρώνεται στους τρόπους συμβίωσης ένας εκ των οποίων είναι ο γάμος. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν σημαντική «συσχέτιση ανάμεσα στο ρόλο του γάμου και στο ρόλο της απόκτησης παιδιού». Επίσης έδειξε ότι υπάρχει «συσχέτιση του ρόλου του γάμου για τους

Πτυχιακή Εργασία

ερωτώμενους και το ρόλο που παίζει ο γάμος για τους πατέρες τους, καθώς προέκυψε πως οι μεταβλητές επηρεάζονται μεταξύ τους, δηλαδή όσο λιγότερο σημαντικός είναι ο γάμος για τους ερωτώμενους, τόσο λιγότερο σημαντικός είναι και για τους πατέρες τους». «Το ίδιο αποτέλεσμα ισχύει ανάμεσα στο ρόλο του γάμου για τις μητέρες και τον ίδιο ρόλο για τους πατέρες» (Μαυροφοράκη Ε,2012)

Η παραπάνω έρευνα έχει σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα μας (Πώς σχετίζεται η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο με τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο τους ;) σχετικά με το πως σχετίζεται η γνώμη των νέων για το γάμο από το οικογενειακό περιβάλλον. Η διαφοροποίηση έγκειται στο γεγονός ότι δεν περιλαμβάνει το κοινωνικό περιβάλλον, όπως συμβαίνει στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα μας. Επίσης η συγκεκριμένη έρευνα έχει επικεντρωθεί στον παράγοντα της απόκτησης παιδιών που δεν αφορά κάποιο ερευνητικό ερώτημα της δικής μας έρευνας. Επιπρόσθετα είναι σημαντικό να αναφέρουμε το θέμα καθώς στην συγκεκριμένη έρευνα είναι πιο γενικό πλαίσιο θεματολογίας, δηλαδή οι τρόποι συμβίωσης, ενώ το δικό μας ερευνητικό ζήτημα συγκεκριμενοποιεί το γάμο.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να παραθέσουμε μία επιπλέον έρευνα που διεξήχθη στο πλαίσιο πτυχιακών εργασιών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι Κρήτης το 2014 με θέμα «Η κατανομή των ρόλων στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια-απόψεις φοιτητών Τ.Ε.Ι Κρήτης». Σύμφωνα με τους Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ.Α. και Περουλάκη Ε «Η έρευνα ανέδειξε πως οι οικογένειες των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι. Κρήτης τείνουν να διατηρούν την παραδοσιακή τους μορφή όσον αφορά την κατανομή των ρόλων , όπως για παράδειγμα οι γυναίκες ασχολούνται κυρίως με τις εργασίες του νοικοκυριού σε ποσοστό 84,7% και οι άνδρες με τεχνικές εργασίες σε ποσοστό 57,4%. Επιπλέον δεν παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις στην ανάληψη των ρόλων την τελευταία 5ετία σχετιζόμενες με την οικονομική κρίση» (Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ.Α. και Περουλάκη Ε,2014).

Η συγκεκριμένη έρευνα επικεντρώνεται στους ρόλους των φύλων στον ήδη υπάρχον γάμο και το πώς η οικονομική κρίση μπορεί να επηρεάζει την θέση των φύλων μέσα στην οικογένεια. Δεν παρατηρείται κάποια συσχέτιση με τα ερευνητικά ερωτήματα της δικής μας έρευνας καθώς η παρούσα έρευνα εστίασε σε καταστάσεις που συμβαίνουν εντός του γάμου. Η δική μας έρευνα έχει σκοπό να δείξει το πώς

Πτυχιακή Εργασία

σχετίζεται η γνώμη των ατόμων για τον γάμο και μόνο όσων δεν έχουν παντρευτεί ακόμα.

Επιπρόσθετα χρειάζεται να αναφερθεί μία διδακτορική διατριβή από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών(2013) με θέμα «Ανασταλτικοί παράγοντες της απόφασης/δέσμευσης για γάμο μεταξύ νέων». Σε αυτήν την έρευνα τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η απόφαση για σύναψη γάμου λαμβάνεται κατόπιν αξιολόγησης των χαρακτηριστικών της προγαμιαίας σχέσης που έχει ένα άτομο. Επίσης συμπέρασμα αποτέλεσε το γεγονός ότι βασικό στοιχείο της σχέσης αποτελεί η απόκτηση παιδιών και η δημιουργία οικογένειας (Αργυρούδη Α,2013). Η συγκεκριμένη έρευνα εστιάζει στους λόγους που αποφασίζουν ή δεν αποφασίζουν οι νέοι να παντρευτούν, θεματολογία που δεν παρουσιάζεται στην δική μας έρευνα καθώς αναζητούμε την γενικότερη αντίληψη των νέων σχετικά με την απόφαση να παντρευτούν. Ωστόσο, συσχέτιση ανάμεσα στις δύο έρευνες φαίνεται από το γεγονός ότι οι λόγοι που επιλέγουν οι νέοι να παντρευτούν- που αποτελεί κεντρικό ζήτημα της διδακτορικής διατριβής- συμπεριλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο της ποσοτικής έρευνας μας.

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθούμε σε μία ποιοτική έρευνα που διεξήχθη από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στο πλαίσιο μεταπτυχιακών εργασιών (2015) με τίτλο «Δέχομαι/ Δεν δέχομαι: Οι λόγοι που κρίνουν την απόφαση υπέρ ή κατά της σύναψης γάμου και οι σημασίες του θεσμού για τους νέους της Αθηναϊκής κοινωνίας». «Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας ο θεσμός του γάμου απαντά συνδυαστικά σε σημαντικές κοινωνικές αλλά και σε βαθιά υπαρξιακές ανάγκες, και για αυτό εξακολουθεί να επιλέγεται.» (Χελά,2015). Η παρούσα έρευνα σχετίζεται με το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα της έρευνας μας που αφορά τις γενικές αντιλήψεις απέναντι στο γάμο, καθώς έδειξε ότι ο γάμος σε μεγάλο ποσοστό συνεχίζει να επιλέγεται από τους νέους.

Η διαφορά έγκειται στο ηλικιακό όριο καθώς στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία η ηλικία των ερωτώμενων είναι από 30 ετών και άνω, σε αντίθεση με την δική μας εργασία που τα 30 έτη είναι το ανώτερο ηλικιακό όριο των συμμετεχόντων. Σύμφωνα με αυτό τα αποτελέσματα πιθανό να διαφέρουν λόγω των αλλαγών που παρατηρούνται στα ηλικιακά στρώματα των ατόμων όπως είναι η επαγγελματική σταδιοδρομία, ο ελεύθερος χρόνος, οι επιλογές κλπ. Επίσης είναι σημαντικό να

Πτυχειακή Εργασία

αναφερθεί ότι η παρούσα έρευνα διεξήχθη με ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων, με βασικό σκοπό την εμβάθυνση σε ένα ζήτημα με μικρό πληθυσμό έρευνας. Η διαφορά παρατηρείται στο γεγονός ότι η δικής μας έρευνα γίνεται με ποσοτικά εργαλεία και ανάλυση επομένως διερευνώνται γενικές αντιλήψεις.

3.4. Μεθοδολογία της παρούσας έρευνας

Αφού παρατέθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας, είναι αναγκαίο να παρουσιαστεί η επιλογή δείγματος στην παρούσα έρευνα, το οποίο πληθυσμιακό δείγμα της έρευνας θα είναι οι φοιτητές του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου του Νομού Ηρακλείου. Έχοντας σκοπό να περιορίσουμε το δείγμα με βάση κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του για να αξιολογήσουμε τα ερευνητικά ερωτήματα, επιλέχθηκε ηλικιακό όριο των συμμετεχόντων στην έρευνα το οποίο επιτρέπει την ερευνητική συμμετοχή ατόμων από 20 έως 30 ετών. Επιπρόσθετα περιορίστηκε το δημογραφικό στοιχείο της οικογενειακής κατάστασης το οποίο προσδιορίζει το δείγμα έρευνας σε άγαμους-μη νυμφευμένους φοιτητές. Επομένως παρατηρείται ότι το «πλέγμα μεταβλητών» για σύγκριση των αποτελεσμάτων θα έχει μερικώς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του πληθυσμού τα οποία θα είναι το ηλικιακό όριο και η οικογενειακή κατάσταση. Επίσης για περιορισμό του μεγέθους του δείγματος στην συγκεκριμένη έρευνα θα χρησιμοποιηθεί για επιλογή του αντιπροσωπευτικού δείγματος η μέθοδος της διαδικτυακής χορήγησης ερωτηματολογίου με την μέθοδο της ευκαιριακής δειγματοληψίας λαμβάνοντας υπόψη τη μη δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο για τον καθολικό πληθυσμό έρευνας. Βασισμένοι στις προαπαιτούμενες θεωρήσεις (πόροι, βαθμός ακρίβειας, περιπτώσεις) που προαναφέρθηκαν για την επιλογή του μεγέθους του δείγματος, παραθέτουμε το μέγεθος των 100 φοιτητών με σκοπό να περιγράψουμε μία ουσιαστική συγκριτική ανάλυση κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο δείγμα έρευνας που επιλέχθηκε απαιτεί ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων, η οποία σύμφωνα με τον Earl Babbie καθιστά τις παρατηρήσεις πιο σαφείς ενώ διευκολύνει την σύνοψη και την σύγκριση των δεδομένων σε συνδυασμό με την στατιστική ανάλυση η οποία κυμαίνεται από απλούς μέσους όρους έως περίπλοκους (Babbie E.2011).

Λαμβάνοντας υπόψη τα ερευνητικά ερωτήματα χρειάζεται να αναφέρουμε ότι το ερωτηματολόγιο είναι διαμορφωμένο ανάλογα με πέντε ενότητες ερωτήσεων εκ των οποίων η πρώτη αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, η δεύτερη διερευνά τις γενικές αντιλήψεις των νέων για τον θεσμό του γάμου, η τρίτη

Πτυχιακή Εργασία

διαμορφώθηκε σύμφωνα με τους οικονομικούς παράγοντες, η τέταρτη επικεντρώνεται στους οικογενειακούς παράγοντες και η πέμπτη στους παράγοντες που αφορούν το κοινωνικό περιβάλλον των ατόμων. Με τον ίδιο τρόπο έχουν διαμορφωθεί οι μεταβλητές προς συσχέτιση όπως πραγματοποιήθηκαν και οι συγκεκριμένες αναλύσεις εκτός από την ενότητα που αφορά τις γενικές αντιλήψεις των νέων για τον θεσμό του γάμου, οι οποία επιδέχθηκε περαιτέρω διαχωρισμό όπως θα παρουσιαστεί στην συνέχεια.

Το πιο σημαντικό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι η παρούσα εργασία εστιάζει στην πρόθεση των νέων να παντρευτούν όπως φαίνεται και στα ερευνητικά ερωτήματα όπου γίνεται αντιληπτό ότι μας ενδιαφέρουν οι παράγοντες που επηρεάζουν αυτήν την πρόθεση. Επομένως δημιουργήθηκε επιπλέον μεταβλητή η οποία εστίασε στην πρόθεση. Για να επιτευχθεί αυτό, αξιοποιήθηκαν ερωτήσεις από την ενότητα που αφορά τις γενικές αντιλήψεις των νέων για τον θεσμό του γάμου με αποτέλεσμα να δημιουργήσουμε την μεταβλητή «πρόθεση για γάμο» από τα εξής ερωτήματα: α) «Σκοπεύετε να παντρευτείτε κάποτε;», β) «Έχετε αμφιβολίες σχετικά με την απόφαση να παντρευτείτε;» και γ) «Θεωρείτε «καλή ιδέα» το να παντρευτεί κανείς;». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μία βασική μεταβλητή συσχέτισης η οποία αποτέλεσε τον γνώμονα των συσχετίσεων της παρούσας έρευνας ($a=0.70$).

Στην συνέχεια, για να διαπιστωθεί εάν οι υπόλοιπες ερωτήσεις που περικλείονταν στην ενότητα περί γενικών αντιλήψεων για τον γάμο, επιδέχονταν διαχωρισμό, πραγματοποιήθηκε παραγοντική ανάλυση με Varimax περιστροφή. Από τα αποτελέσματα αλλά και την εξέταση του διαγράμματος των ιδιοτιμών, επιλέχθηκε ως καταλληλότερη μία λύση με δύο παράγοντες.

Ο ένας παράγοντας αφορούσε τις συναισθηματικές προσδοκίες που έχουν τα άτομα σχετικά με έναν μελλοντικό γάμο. Επομένως δημιουργήθηκε η μεταβλητή των «συναισθηματικών προσδοκιών από το γάμο» η οποία περιλάμβανε ερωτήσεις, όπως τις ακόλουθες: α) «Πιστεύετε ότι το πιο σημαντικό για να παντρευτεί κανείς είναι να κατανοεί τις ανάγκες του/της συντρόφου του/της;», β) «Θεωρείτε ότι η επικοινωνία είναι σημαντική για έναν υγιή γάμο», γ) «Θεωρείτε ότι ο σεβασμός μεταξύ συντρόφων είναι σημαντικός για έναν επιτυχή γάμο;» και δ) «Θεωρείτε ότι η εμπιστοσύνη είναι σημαντική για έναν πετυχημένο γάμο;».

Ο δεύτερος παράγοντες αφορούσε κυρίως εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τον θεσμό του γάμου, με τις περισσότερες να έχουν αρνητικό πρόσημο κατά την διατύπωση και επεξεργασία τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η μεταβλητή «αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες της πρόθεσης για γάμο» και κάποιες από τις ερωτήσεις που περιλάμβανε είναι οι εξής: α) « Πιστεύετε ότι οι άνθρωποι παντρεύονται επειδή φοβούνται την μοναξιά;» και β) «Πιστεύετε ότι λόγος που παντρεύεται κανείς είναι επειδή πιέζεται από τους γονείς του;».

Τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία των τριών επιπλέον μεταβλητών : «Πρόθεση για γάμο», «Συναισθηματικές προσδοκίες από το γάμο», «Αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες σύναψης γάμου» οι οποίοι επιδέχθηκαν συσχετίσεις. Επιπρόσθετα θεωρήθηκε αναγκαίο να δημιουργηθούν επιπλέον μεταβλητές οι οποίες περικλείουν ερωτήσεις αναλογικά με τις ενότητες του ερωτηματολογίου. Επομένως, δημιουργήθηκε η μεταβλητή «οικογενειακοί παράγοντες», η οποία περιλαμβάνει τις απαντήσεις των ερωτήσεων της αντίστοιχης ενότητας του ερωτηματολογίου ($a=0,884$). Επίσης, δημιουργήθηκε η μεταβλητή «οικονομικοί παράγοντες» περικλείοντας όλα τα ερωτήματα της συγκεκριμένης ενότητας του ερωτηματολογίου με ανάλυση Varimax περιστροφή ($a=0,599$). Τέλος θεωρήθηκε σημαντική η δημιουργία μίας μεταβλητής, η οποία θα περικλείει τα ερωτήματα της ενότητας που αφορά το κοινωνικό περιβάλλον των ερωτώμενων. Η μεταβλητή είναι «κοινωνικοί παράγοντες» ($a=0,742$).

Τέλος αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά θεωρήθηκε σκόπιμο να συσχετιστούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του δείγματος με την μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο. Τα δημογραφικά στοιχεία που συσχετίστηκαν είναι το φύλο, η ηλικία, ο αριθμός των αδερφών, ο τόπος καταγωγής και η παρούσα οικογενειακή κατάσταση των γονέων. Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα από τις συσχετίσεις των μεταβλητών που προαναφέρθηκαν.

3.5. Εργαλεία συλλογής στοιχείων

Λαμβάνοντας υπόψη τις προαναφερόμενες πληροφορίες σχετικά με την διαμόρφωση της μεθοδολογίας της έρευνας είναι βασικό να αναφερθεί ότι πρόκειται για μία έρευνα ποσοτικού χαρακτήρα, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη μίας προηγούμενης θεωρίας σχετικά με το διερευνώμενο θέμα. Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία τίθεται υποθέσεις, οι οποίες θα ελέγχουν στην συνέχεια σύμφωνα με τα στοιχεία που θα προκύψουν από την έρευνα. Σύμφωνα με την Κυριαζή Νότα οι θεωρητικές υποθέσεις διατυπώνονται πριν την έρευνα με σκοπό να προσδιορίσουν επίσης και το είδος των στοιχείων που απαιτούνται για ανάλυση (Κυριαζή Ν. 2011). Η ποσοτικοποίηση των στοιχείων, μέσω της ποσοτικής έρευνας, καθιστά πιο σαφείς τις παρατηρήσεις του ερευνητή ενώ ταυτόχρονα του δίνει την δυνατότητα να συναθροίσει και να συνοψίσει τα δεδομένα προς ανάλυση. Τα στοιχεία που συλλέγονται μέσω των ερωτηματολογίων αναλύονται με στατιστικές αναλύσεις (Babbie E. 2011)

Το πιο βασικό εργαλείο για συλλογή αυτών των στοιχείων για ανάλυση και επαλήθευση των υποθέσεων είναι το ερωτηματολόγιο, το οποίο επιλέξαμε στην παρούσα έρευνα. Σύμφωνα με το περιεχόμενο του ηλεκτρονικού βιβλίου των Λαγουμιτζή, Βλαχόπουλου και Κουτσογιάννη στο τέταρτο κεφάλαιο «Μέθοδοι συλλογής δεδομένων» παρατίθενται τα παρακάτω χαρακτηριστικά του: Το ερωτηματολόγιο έχει έντυπη μορφή και αποτελείται από ερωτήσεις με μια καθορισμένη σειρά, στις οποίες ο ερωτώμενος απαντάει γραπτώς. Αυτό το εργαλείο συλλογής στοιχείων αξιοποιείται συνήθως στην διεξαγωγή μιας έρευνας, με σκοπό να συγκεντρωθούν περιγραφικά και εμπειριστατώμενα, δεδομένα που αφορούν κυρίως απόψεις, συμπεριφορές, χαρακτηριστικά και στάσεις (Βλαχόπουλος, Κουτσογιάννης, Λαγουμιτζής, 2015) Ωστόσο στην συγκεκριμένη περίπτωση το ερωτηματολόγιο θα χορηγηθεί με ηλεκτρονική μορφή και ο/η ερωτώμενος-η θα δύναται να συμπληρώσει την επιλογή που αντιστοιχεί περισσότερο στην προσωπική του κατάσταση με ηλεκτρονική συμπλήρωση. Παρά από την ηλεκτρονική μορφή, το ερωτηματολόγιο δεν θα διαφέρει από την παραδοσιακή γραπτή μορφή του καθώς είναι αξιοσημείωτης σημασίας η διατήρηση της ανωνυμίας των απαντήσεων.

Τα βασικότερα πλεονεκτήματα των ερωτηματολογίων είναι τα ακόλουθα. Αρχικά, αυτό το εργαλείο δεν απαιτεί μεγάλη οικονομική δαπάνη και είναι δυνατό να σταλεί σε μεγάλο αριθμό ατόμων όπως και η διαδικασία σύστασης και λειτουργίας του

δεν έχει ιδιαίτερο βαθμό δυσκολίας. Ακόμη, σημαντικό προτέρημα του συγκεκριμένου εργαλείου αποτελεί το γεγονός ότι οι ερωτώμενοι έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν την απάντησή τους με απόλυτη ελευθερία, αφού δεν υπάρχει άμεση επικοινωνία. Επιπλέον, οι τρόποι ανάλυσης των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί είναι τυποποιημένοι γεγονός που συμβάλλει στην αυθεντικότητα των αποτελεσμάτων (οι απαντήσεις δεν αλλοιώνονται από τον ερευνητή). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η μέθοδος απαιτεί το λιγότερο χρόνο. Παρόλα τα πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου χρειάζεται να επισημανθεί ότι για την εξασφάλιση της επιτυχία της έρευνας, σημαντικός παράγοντας είναι η δομή του ερωτηματολογίου. Η ύπαρξη ανακριβών ερωτήσεων οδηγεί σε μη συγκρίσιμες απαντήσεις και συνεπώς σε εσφαλμένα συμπεράσματα. (Βλαχόπουλος, Κουτσογιάννης, Λαγουμιτζής, 2015).

Στον αντίποδα, το ερωτηματολόγιο παρουσιάζει και μειονεκτήματα, τα βασικότερα εξ αυτών είναι το ότι με τη χρήση αυτής της μεθόδου συλλογής στοιχείων εμποδίζεται η δυνατότητα αποσαφήνισης των ερωτήσεων ανοιχτού τύπου από τον ερευνητή. Επιπλέον, ο ερωτώμενος είναι αναγκασμένος να απαντήσει με έναν προκαθορισμένο-τυποποιημένο τρόπο, σύμφωνα με τις ανάγκες της έρευνας. (Βλαχόπουλος, Κουτσογιάννης, Λαγουμιτζής, 2015)

Στο σημείο αυτό, κρίνεται χρήσιμη η παράθεση των τύπων που μπορεί να έχει ένα ερωτηματολόγιο. Αυτοί είναι: α) μέσω ταχυδρομείου, β) μέσω τηλεφώνου, γ) με προσωπική συνέντευξη, δ) μέσω διαδικτύου και ε) με φυσική παρουσία, παράδοση και παραλαβή. Ο τρόπος που θα επιλεγεί για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου σχετίζεται με τους ακόλουθους παράγοντες:

- Η αξιοπιστία που υπάρχει στις απαντήσεις. Η προσωπική συνέντευξη, η τηλεφωνική επικοινωνία, το διαδίκτυο κ.λπ. αποτελούν μέσα που εμφανίζουν μεγαλύτερη αξιοπιστία.
- Το εύρος των ατόμων που αποτελούν το δείγμα σχετίζεται με τον ερευνητικό σκοπό, το μέγεθος του πληθυσμού και τον τύπο ερωτηματολογίου που έχει επιλεγεί.
- Το μέγεθος του ερωτηματολογίου και η σύνθεσή του, αυτού του είδους τα ερωτηματολόγια επιλέγονται στις προσωπικές συνεντεύξεις.

Πτυχιακή Εργασία

- Σημαντικό παράγοντα αποτελεί ο χρόνος που έχουν τα άτομα στη διάθεσή τους, καθώς και οι οικονομικοί πόροι που υπάρχουν για να υποστηρίξουν την ερευνητική διαδικασία.
- Τέλος, η επιλογή σχετίζεται με την διαθεσιμότητα ατόμων που μπορούν να βοηθήσουν στις συνεντεύξεις (Βλαχόπουλος, Κουτσογιάννης, Λαγουμιτζής, 2015).

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σημαντικό να αναλυθούν ορισμένα χαρακτηριστικά του ερωτηματολογίου που αποτελούν προϋπόθεση για μια αποτελεσματική έρευνα. Ένα επιτυχημένο ερωτηματολόγιο θα πρέπει να διακρίνεται από πληρότητα, σαφήνεια και συνοχή. Πιο αναλυτικά, με τον όρο πληρότητα εννοείται η προσέγγιση όλων των μερών που συνιστούν το χαρακτηριστικό που μελετάται. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει σαφήνεια στις πληροφορίες του ερωτηματολογίου αλλά και στις απαντήσεις του ερωτώμενου. Ακόμα, είναι σημαντικό να υπάρχει συνοχή στις ερωτήσεις, δηλαδή να υπάρχει οργάνωση στη σειρά των ερωτήσεων για να διευκολύνεται η ροή της σκέψης του ερωτώμενου ατόμου. Ένα εξίσου βασικό χαρακτηριστικό αποτελεί η κατάλληλη δομή, δηλαδή η σειρά των θεμάτων των ερωτήσεων. Οι προσωπικές ερωτήσεις όπως ερωτήσεις σχετικές με την οικονομική κατάσταση του ατόμου, προτιμάται να μην τίθενται στην αρχή του ερωτηματολογίου. Επιπλέον τα ερωτήματα ελέγχου συντελούν στον έλεγχο της εγγύτητας των απαντήσεων. Τέλος, το κατάλληλο μέγεθος του ερωτηματολογίου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητά του. Το ερωτηματολόγιο θα πρέπει να είναι σύντομο, καθώς ένα μεγάλο ερωτηματολόγιο δημιουργεί την εντύπωση στον ερωτώμενο ότι θα ξοδέψει πολύ χρόνο και υπάρχει η περίπτωση να μην το ολοκληρώσει (Βλαχόπουλος, Κουτσογιάννης, Λαγουμιτζής, 2015).

Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχει μια μέθοδος να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα του ερωτηματολογίου που έχει δημιουργηθεί. Συγκεκριμένα, υπάρχει το πιλοτικό ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελεί δοκιμή του ερωτηματολογίου. Σε αυτή τη φάση δοκιμάζεται ο βαθμός κατανόησης και ερμηνείας του ερωτηματολογίου. Αναλυτικότερα, στο πιλοτικό ερωτηματολόγιο ελέγχονται τα ακόλουθα:

- Αν γίνονται κατανοητοί οι όροι που έχουν χρησιμοποιηθεί.
- Αν η κατάταξη των ερωτήσεων είναι ομαλή και υπάρχει συνοχή.

Πτυχιακή Εργασία

- Αν οι ερωτήσεις οδηγούν στη συλλογή των επιθυμητών πληροφοριών.
- Αν το μέγεθος είναι κατάλληλο για την αποτροπή της δυσφορίας του ερωτώμενου.

Στο δοκιμαστικό αυτό στάδιο, το ερωτηματολόγιο προσφέρεται σε ένα οριοθετημένο πλαίσιο ατόμων βάσει των αναγκών της μελέτης. Τέλος, η επιλεγόμενη πληθυσμιακή ομάδα θα πρέπει να απαρτίζεται από άτομα που δεν εμφανίζουν παρόμοια χαρακτηριστικά, δηλαδή ενδείκνυται η ποικιλία στοιχείων (Βλαχόπουλος, Κουτσογιάννης, Λαγουμιτζής, 2015). Στο παρόν ερωτηματολόγιο το πληθυσμιακό εύρος της έρευνας είναι τα 100 άτομα και συγκεκριμένα φοιτητές/τριες του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου. Σύμφωνα με αυτό το πλήθος, κρίνεται αναγκαία η πιλοτική έρευνα των 10 ερωτηματολόγιο με σκοπό να διαπιστωθούν τα προαναφερόμενα κριτήρια για την μετέπειτα επιτυχία της ανάλυσης και της έρευνας.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί ο τρόπος που διαμορφώθηκε το ερωτηματολόγιο, το οποίο χωρίζεται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες, γύρω από τις οποίες διαμορφώνονται και οι απαραίτητες ερωτήσεις. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα δημογραφικά στοιχεία του ερωτώμενου και συγκεκριμένα οι ερωτήσεις αναφέρονται στο φύλο, τον τόπο κατοικίας, τον τόπο καταγωγής, την επαγγελματική κατάσταση, την σύσταση της οικογένειας του, όπως και η σχολή φοίτησης και η ηλικία. Η διαμόρφωση των ερωτήσεων έγινε με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και συμπλήρωσης κειμένου.

Η δεύτερη ενότητα αφορά τις με τις αντιλήψεις των ατόμων για τον γάμο όπου περιλαμβάνονται ερωτήσεις που έχουν αυτήν την κατεύθυνση και ο/η ερωτώμενος-η καλείται να επιλέξει ανάμεσα σε μία βαθμιαία ταξινόμηση που αντικατοπτρίζει καλύτερα την δική του κατάσταση. Η τρίτη ενότητα σχετίζεται με τους οικονομικούς παράγοντες και οι ερωτήσεις αφορούν την οικονομική κατάσταση του ατόμου στην παρούσα φάση της ζωής του όπως και ερωτήσεις σχετικές με την οικονομική κατάσταση του/της μελλοντικού-ης συζύγου. Η τέταρτη ενότητα έχει διαμορφωθεί με ερωτήσεις που αφορούν την οικογένεια του/της ερωτώμενου/της. Οι απαντήσεις προσδιορίζουν την οικογένεια καταγωγής του κάθε ατόμου σε μία σταδιακή ταξινόμηση. Τέλος, η πέμπτη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικές με το κοινωνικό περιβάλλον και εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους επηρεάζονται οι απόψεις των ατόμων για το γάμο από τον φιλικό και τον κοινωνικό τους περίγυρο.

Πτυχειακή Εργασία

Οι παραπάνω ερωτήσεις έχουν ταξινομηθεί με την κλίμακα Likert , όπου 1 αντιστοιχεί σε «καθόλου», 2 σε «λίγο», 3 σε «αρκετά», 4 σε «πολύ» και 5 σε «πάρα πολύ». Σύμφωνα με τον Earl Babbie, η αξία αυτής της τεχνικής έγκειται στην αναμφίβολη τακτικότητα των απαντήσεων σε κατηγορίες. Αυτή η μέθοδος κατασκευής ερωτηματολογίων είναι απλή και βασίζεται στη σχετική ένταση διαφορετικών στοιχείων του ερωτηματολογίου (Babbie E,2011).

3.6. Αποτελέσματα

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων που προέκυψαν από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν με την χορήγηση του ερωτηματολογίου. Αρχικά χρειάζεται να αναφερθεί ότι το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν το SPSS. Τα δεδομένα του ερωτηματολογίου οργανώθηκαν και καταχωρήθηκαν στο πρόγραμμα στατιστικών αναλύσεων δημιουργώντας τις αντίστοιχες μεταβλητές. Στόχος των αναλύσεων ήταν να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας τα οποία είναι τα εξής: α) «Πώς επηρεάζεται η επιλογή των άγαμων φοιτητών, να συνάψουν γάμο, από τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο τους;», β) «Η οικονομική κατάσταση των ατόμων αποτελεί παράγοντα για την επιλογή ή την αποφυγή του γάμου;», γ) «Οι αντιλήψεις των άγαμων φοιτητών τείνουν να είναι θετικές ή αρνητικές απέναντι στον θεσμό του γάμου ;».

Προτού εξεταστούν τα ερευνητικά ερωτήματα, πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις μεταξύ ορισμένων δημογραφικών μεταβλητών και της μεταβλητής της πρόθεσης για γάμο. Στόχος αυτών των αναλύσεων ήταν η διερεύνηση για πιθανές στατιστικά σημαντικές σχέσεις που θα έπρεπε να ελεγχθούν ως παρεμβάλλουσες μεταβλητές σε μετέπειτα αναλύσεις. Ωστόσο, οι αναλύσεις δεν κατέδειξαν καμία στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στα δημογραφικά χαρακτηριστικά και την πρόθεση για σύναψη γάμου.

Πιο συγκεκριμένα, δεν παρουσιάστηκε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στη μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο και το φύλο, την ηλικία και των αριθμό αδερφών των ερωτώμενων (Πίνακας 1).

Πίνακας 1

Συσχετίσεις ανάμεσα στις δημογραφικές μεταβλητές και της πρόθεσης γάμου

Μεταβλητές	1	2	3	4
1. Πρόθεση Γάμου	--			
2. Φύλο	.11	--		
3. Ηλικία	-.024	-.052	--	
4. Αριθμός Αδελφών	-.082.	-.13	.044	--

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Πτυχειακή Εργασία

Παρομοίως, δεν παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην πρόθεση για γάμο σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση των γονέων των συμμετεχόντων (Πίνακας 2).

Πίνακας 2

ANOVA σχέσης πρόθεσης γάμου με την οικογενειακή κατάσταση γονέων

<i>Προβλεπτική μεταβλητή</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Between Groups	.387	.193	.238	.789
Within Groups	78.825	.813		
Total	79.212			

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Τέλος, δεν βρέθηκε και καμία στατιστικά σημαντική διαφορά πρόθεσης για γάμο σε σχέση τον τόπο καταγωγής των ερωτώμενων (Πίνακας 3).

Πίνακας 3

ANOVA σχέσης πρόθεσης γάμου με τόπο καταγωγής

<i>Προβλεπτική μεταβλητή</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Between Groups	.331	.165	.203	.816
Within Groups	78.881	.813		
Total	79.212			

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Σε ότι αφορά τα κριτήρια για τη σύναψη γάμου που μελετήθηκαν στην παρούσα έρευνα, οι αναλύσεις έδειξαν ότι η πρόθεση για γάμο έχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τις συναισθηματικές προσδοκίες που έχουν οι ερωτώμενοι από το γάμο ($r = .25$, $p < .05$). Επιπρόσθετα παρατηρήθηκε ότι η πρόθεση για γάμο έχει στατιστικά σημαντικά αρνητική συσχέτιση ($r = -.39$, $p < .001$) με τους αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες σύναψης γάμου, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.

Σε αυτό το σημείο θα αποτελούσε παράληψη αν δεν αναφερόταν η μεταβλητή των οικογενειακών παραγόντων, η οποία φαίνεται να σχετίζεται σημαντικά με παραπάνω από μία μεταβλητές, σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα (Πίνακας 4). Αρχικά οι οικογενειακοί παράγοντες έχουν στατιστικά σημαντική σχέση με την πρόθεση για

Πτυχιακή Εργασία

γάμο ($r = .36, p < .001$). Επιπρόσθετα, έχουν αρνητική συσχέτιση με τους αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες σύναψης γάμου ($r = -.42, p < .001$), ενώ επίσης παρατηρείται σημαντική συσχέτιση με τις συναισθηματικές προσδοκίες από το γάμο ($r = .21, p < .05$).

Αναφορικά με τις μεταβλητές που αφορούν τους οικονομικούς παράγοντες και τους κοινωνικούς αποδεικνύεται ότι κανένας εκ των δύο δεν έχει σημαντική συσχέτιση με την πρόθεση για γάμο. Ωστόσο παρατηρείται μία στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση ($r = -.26, p < .05$) ανάμεσα στους οικονομικούς και στους οικογενειακούς παράγοντες (Πίνακας 4).

Πίνακας 4

Συσχετίσεις ανάμεσα στις μεταβλητή της πρόθεσης γάμου και των κριτηρίων γάμου

Μεταβλητές	1	2	3	4	5	6.
1. Πρόθεση γάμου	--					
2. Συναισθηματικές προσδοκίες από το γάμο	.25*	--				
3. Αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες σύναψης γάμου	-.39***	-.20	--			
4. Οικογενειακοί παράγοντες	.36***	.21*	-.42***	--		
5. Οικονομικοί παράγοντες	.06	.04	-.11	-.26*	--	
6. Κοινωνικοί παράγοντες	-.02	.13	.07	-.14	-.11	-

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Δεδομένων των αποτελεσμάτων των αναλύσεων συσχέτισης, κρίθηκε σκόπιμο να διαπιστωθεί αν οι μεταβλητές που παρουσίασαν στατικά σημαντική συσχέτιση με την πρόθεση για γάμο αποτελούν και προβλεπτικοί δείκτες. Για το λόγο αυτό έγινε μία ανάλυση παλινδρόμησης των συναισθηματικών προσδοκιών από το γάμο, των αρνητικών εξωγενών παραγόντων και των οικογενειακών παραγόντων στη μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο. Το μοντέλο που προέκυψε εξηγούσε το 24% της διακύμανσης της πρόθεσης για γάμο και ήταν στατιστικά σημαντικό ($F(3,96) = 9.85, p < .001$). Ο ισχυρότερος προβλεπτικός παράγοντας ήταν ο χαμηλός βαθμός αρνητικών εξωτερικών παραγόντων ($b = -.30, p < .01$) ακολουθούμενος από τις συναισθηματικές προσδοκίες

Πτυχιακή Εργασία

από το γάμο ($b = .20, p < .05$), ενώ οι οικογενειακοί παράγοντες δεν αποτέλεσαν σημαντικό προβλεπτικό δείκτη (Πίνακας 5).

Πίνακας 5

Παλινδρόμηση των συναισθηματικών προσδοκιών από το γάμο, των αρνητικών εξωγενών παραγόντων και των οικογενειακών παραγόντων στη μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο.

Μεταβλητές κριτηρίων για σύναψη γάμου	Πρόθεση για γάμο	
	b	t
Συναισθηματικές προσδοκίες από το γάμο	.20	2.23*
Αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες	-.30	-3.01**
Οικογενειακοί παράγοντες	.19	1.88
R ²	.24	

* $p < .05$ ** $p < .01$

Τέλος, για να εξεταστεί το αν οι συμμετέχοντες στην ερεύνα διατηρούν μια θετική άποψη για την ιδέα να παντρευτούν, έγινε μια σύγκριση ανάμεσα στην πρόθεση για γάμο με τη μέση τιμή 3 της κλίμακας, που αντιστοιχούσε σε μια απάντηση ‘ούτε θετικό/ούτε αρνητικό’ στις ερωτήσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντας διατηρούν μια θετική άποψη για την προοπτική του γάμου ($M = 3.39, SD = .895$), καθώς οι απαντήσεις τους διέφεραν σημαντικά από την τιμή του ‘ούτε θετικό/ούτε αρνητικό’ ($t(98) = 5.48, p < .001$)

Πίνακας 6

T-test για τη σύγκριση της πρόθεσης για γάμου με το θεωρητικό μέσο της κλίμακας ‘3’

Μεταβλητή	M	SD	t	p
Πρόθεση για γάμο	3.49	.895	5.48	.000***

*** $p < .001$

3.7. Συζήτηση

Παρατηρώντας τα στατιστικά αποτελέσματα της παρούσας ποσοτικής έρευνας καταλήξαμε σε στατιστικά σημαντικά συμπεράσματα μέσω συσχετίσεων των μεταβλητών που αντικατοπτρίζουν το θέμα διερεύνησης. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναλυθούν τα αποτελέσματα των συσχετίσεων ώστε να αναδειχθούν αργότερα απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί. Αρχικά επικεντρωθήκαμε στα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων και ιδιαίτερα σε αυτά που αφορούν το φύλο, την ηλικία και τον αριθμό των αδερφών σε σχέση με την πρόθεση των νέων να παντρευτούν. Από αυτήν την σχέση προέκυψε ότι οι απαντήσεις των ατόμων ως προς την πρόθεση τους για γάμο δεν σχετίζεται με το φύλο τους (άντρας, γυναίκα). Επίσης έχοντας θέσει ως δείγμα τις ηλικίες 20-30 ετών παρατηρήθηκε ότι σε αυτήν την ηλικιακή κλίμακα υπάρχει ομοιομορφία απαντήσεων, επομένως δεν υπάρχει κάποια σημαντική διαφοροποίηση της πρόθεσης για γάμο ανάλογα με την ηλικία. Τέλος ο αριθμός των αδερφών της πατρικής οικογένειας δεν έχει σχέση με την πρόθεση των ατόμων να παντρευτούν. Αυτές οι δημογραφικές ερωτήσεις είναι σταθερές στις δειγματοληπτικές έρευνες και παρατηρείται ότι το παρόν ζήτημα που είναι η πρόθεση για γάμο δεν έχει καμία άμεση συσχέτιση με αυτές.

Στην συνέχεια αναζητήσαμε αν υπάρχει σχέση ανάμεσα στην πρόθεση των νέων να παντρευτούν και στην οικογενειακή κατάσταση που βρίσκονται οι γονείς τους στην παρούσα φάση ανάλογα με τις τρεις κατηγορίες : α) παντρεμένοι ή σε συμβίωση, β) διαζευγμένοι ή σε διάσταση και γ) μονογονεϊκή οικογένεια. Το αποτέλεσμα ήταν ότι η γνώμη των νέων σχετικά με την πρόθεση τους να παντρευτούν είναι ανεξάρτητη από την οικογενειακή κατάσταση των γονέων τους ενώ συνδέεται περισσότερο με την γνώμη που έχουν σχηματίσει για την πατρική οικογένεια τους, όπως θα παρουσιαστεί αργότερα. Επίσης δόθηκε σημασία στο δημογραφικό στοιχείο που αφορά τον τόπο καταγωγής των ερωτώμενων καθώς σκοπός ήταν να αναδειχθεί αν οι απόψεις των ατόμων σχετίζονται με πολιτισμικά χαρακτηριστικά είτε της αστικής περιοχής, είτε της ημιαστικής περιοχής ή της επαρχίας από όπου κατάγονται. Συμπερασματικά αναγνωρίστηκε ότι η πρόθεση των νέων να παντρευτούν δεν έχει σύνδεση με τον τόπο που κατάγονται.

Πτυχιακή Εργασία

Έπειτα στόχος ήταν να εντοπιστεί με ποιες μεταβλητές συνδέεται περισσότερο η απόφαση των νέων να παντρευτούν. Αρχικά παρατηρήθηκε ότι η πρόθεση των νέων για γάμο έχει σημαντική σχέση με τις συναισθηματικές προσδοκίες που έχουν για έναν επερχόμενο γάμο καθώς η απόφαση τους σχετίζεται σημαντικά με αυτές. Αναφορικά με τις συναισθηματικές προσδοκίες αναδείχθηκε ότι σε αυτές περιλαμβάνονται: α) η κατανόηση των αναγκών μεταξύ των συντρόφων, β) η επικοινωνία του ζευγαριού, γ) ο σεβασμός ανάμεσα στους συζύγους και δ) η εμπιστοσύνη σε μία σχέση. Επομένως παρατηρείται συν-μεταβλητότητα ανάμεσα στις συναισθηματικές προσδοκίες από το γάμο και στην πρόθεση για γάμο.

Σε αυτό το σημείο θα αποτελούσε παράλειψη αν δεν αναφερόταν ότι οι αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες σύναψης γάμου έχουν πολύ μεγαλύτερη σύνδεση με την πρόθεση των νέων για γάμο παρά τις προσδοκίες που έχουν για αυτόν. Όσο αφορά τους αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες σε αυτούς ανήκουν: α) η μη σταθερή εργασία των συζύγων, β) όταν δεν υπάρχει έρωτας ανάμεσα τους, γ) ο φόβος για επερχόμενη μοναξιά, δ) η πίεση από την πατρική οικογένεια και ε) όταν ο γάμος δεν αποτελεί την προσωπική ολοκλήρωση των ατόμων. Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι αυτοί οι παράγοντες έχουν την μεγαλύτερη συσχέτιση με την πρόθεση των νέων να παντρευτούν.

Αξιοσημείωτη προέκυψε η παρατήρηση ανάμεσα στην πρόθεση των νέων και στο αν αυτή σχετίζεται με τους οικογενειακούς παράγοντες, οι οποίοι αφορούν κυρίως την πατρική οικογένεια του ερωτώμενου και την άποψη που έχει διαμορφώσει για αυτήν. Οι οικογενειακοί παράγοντες περιλαμβάνουν την ικανοποίηση του ερωτώμενου από : α) τις σχέσεις στην οικογένεια του, β) την ποιότητα της επικοινωνίας ανάμεσα στα μέλη, γ) την οικογένεια του κατά την παιδική ηλικία, δ) την συντροφικότητα ανάμεσα στα μέλη, ε) την υποστήριξη των μελών μεταξύ τους και την τήρηση συγκεκριμένων κανόνων από τα μέλη. Επίσης αφορούν την γνώμη που έχει ο/η ερωτώμενος-η για την ικανοποίηση που νιώθει η μητέρα του και ο πατέρας του από τον έγγαμο βίο τους. Από τους προαναφερόμενους παράγοντες σχετικά με την οικογένεια καταγωγής προέκυψε ότι η πρόθεση των νέων να παντρευτούν συνδέεται σημαντικά με την ικανοποίηση που νιώθουν οι ερωτώμενοι με τα χαρακτηριστικά της οικογένειας τους και από την γνώμη που έχουν για αυτήν.

Πτυχειακή Εργασία

Επίσης είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι οι οικογενειακοί παράγοντες όπως αναφέρθηκαν παραπάνω και οι συναισθηματικές προσδοκίες των νέων για τον γάμο έχουν άμεση σχέση και αλληλοσυνδέονται σημαντικά. Επιπρόσθετα παρατηρήθηκε ότι σε μεγαλύτερη κλίμακα οι οικογενειακοί παράγοντες έχουν αξιοσημειώτη σχέση με τους αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες σύναψης γάμου. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι ο βαθμός ικανοποίησης που νιώθουν τα άτομα από την οικογένεια καταγωγής τους σχετίζεται με τις συναισθηματικές προσδοκίες που έχουν για το γάμο σε μικρότερο βαθμό από την σχέση που παρατηρείται αναφορικά με την άποψη που έχουν για τους αρνητικούς παράγοντες που συνδέονται με την γνώμη τους για τον γάμο.

Στην συνέχεια το επόμενο θέμα που θα μας απασχολήσει είναι η σχέση της πρόθεσης για γάμο με τους οικονομικούς παράγοντες. Συγκεκριμένα η μεταβλητή των οικονομικών παραγόντων αφορά την παρούσα οικονομική κατάσταση του ερωτώμενου σχετικά με τα έσοδα, τα έξοδα για την αγορά προσωπικών αντικειμένων, την αλλαγή της διάθεσης αναλογικά με τους οικονομικούς πόρους. Επίσης περιλαμβάνει : α) την επιθυμία να είναι ο/η σύντροφος προσεκτικός-η με τα έξοδα, β) την από κοινού οικονομική συνεννόηση του ζευγαριού, γ) την καλή οικονομική κατάσταση του/ης συντρόφου ως κριτήριο για τον γάμο και δ) την εξίσωση του γάμου με οικονομικά προβλήματα. Από αυτό προέκυψε ότι οι οικονομικοί παράγοντες δεν είναι μία μεταβλητή που έχει σχέση με την απόφαση των νέων να παντρευτούν. Ωστόσο παρατηρήθηκε σημαντική σχέση ανάμεσα στους οικογενειακούς παράγοντες με τους οικονομικούς καθώς φαίνεται ότι μεταξύ τους αλληλοσυνδέονται.

Έπειτα πρέπει ακόμη να τονισθεί ότι αναζητήθηκε η σχέση ανάμεσα στην πρόθεση των νέων για γάμο και στους κοινωνικούς παράγοντες, δηλαδή τον κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται το άτομο. Σε γενικές γραμμές το κοινωνικό περιβάλλον αντιμετωπίστηκε ως το φιλικό καθώς διερευνήθηκε αν η γνώμη των φίλων σχετίζεται με την πρόθεση των νέων να παντρευτούν. Ειδικότερα αυτός ο παράγοντας περιλαμβάνει : α) την έγκριση των φίλων για τον επερχόμενο γάμο, β) η ατομική απόφαση για γάμο αναλογικά με την όμοια απόφαση των συνομήλικων, γ) η πίεση από το φιλικό περιβάλλον, δ) η μη αποδοχή του/της μελλοντικού-ής συντρόφου και ε) η δημιουργία φιλικών σχέσεων από τις κοινές αντιλήψεις για το γάμο. Από τα παραπάνω αναδείχθηκε ότι η πρόθεση των νέων να

παντρευτούν δεν συνδέεται με το κοινωνικό περιβάλλον και από τις απόψεις που έχει το φιλικό περιβάλλον σχετικά με το γάμο.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι έχοντας παρατηρήσει τα προαναφερόμενα αποτελέσματα σχετικά με την αξία σημαντικότητας που σχετίζεται η πρόθεση των φοιτητών για γάμο με τους οικογενειακούς παράγοντες, τους αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες και τις συναισθηματικές προσδοκίες, θεωρήθηκε σημαντικό να αναδειχθεί αν αυτοί οι παράγοντες είναι προβλεπτικοί. Αρχικά έγινε αντιληπτό ότι ο πιο σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας είναι οι αρνητικοί εξωτερικοί παράγοντες ενώ στη συνέχεια επίσης ισχυρός ήταν οι συναισθηματικές προσδοκίες. Τέλος φάνηκε ότι οι οικογενειακοί παράγοντες δεν αξιολογούνται σημαντικά προβλεπτικοί.

Επιπλέον ένα αξιοπρόσεκτο αποτέλεσμα είναι το γεγονός ότι αναζητήθηκε αν η πρόθεση των νέων να παντρευτούν είναι περισσότερο θετική η αρνητική. Η πρόθεση εξετάστηκε με τα ερωτήματα που αφορούν αν το άτομο σκοπεύει στο μέλλον να παντρευτεί, αν έχει αμφιβολίες σχετικά με την απόφαση του γάμου και αν θεωρεί τον γάμο «καλή ιδέα» με ταξινομημένες απαντήσεις σε κλίμακα όπου το 1 είναι «πολύ αρνητικό» και το 5 «πολύ θετικό». Συμπερασματικά αποδείχθηκε ότι η πρόθεση για γάμο είναι περισσότερο θετική καθώς οι απαντήσεις ήταν αρκετά απομακρυσμένες από την μέση η οποία εξισώνεται με «ούτε θετικό, ούτε αρνητικό».

Συγκεφαλαιώνοντας είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι οικογενειακοί παράγοντες, οι αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες για το γάμο και οι συναισθηματικές προσδοκίες από αυτόν έχουν την μεγαλύτερη συσχέτιση με την απόφαση των νέων να παντρευτούν καθώς συνδέεται σημαντικά με την πρόθεση τους. Τέλος παρατηρήθηκε ότι σε γενικές γραμμές ο γάμος είναι ένα θέμα που απασχολεί τους νέους καθώς οι περισσότερες θετικές απαντήσεις κατατάσσουν τον σκοπό για γάμο με θετική αντιμετώπιση.

3.8. Συμπεράσματα

Έχοντας παρατηρήσει και αξιολογήσει τα αποτελέσματα της έρευνας στο προηγούμενο κεφάλαιο, είναι σημαντικό να εστιάσουμε στον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται αυτά με τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί κατά την έναρξη της ερευνητικής εργασίας. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθεί το πώς σχετίζονται οι απόψεις των άγαμων φοιτητών του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου για τον θεσμό του γάμου. Για να γίνει αντιληπτός ο τρόπος εστίασας στους παράγοντες που ενδεχομένως να σχετίζονται με την πρόθεση των νέων να παντρευτούν ώστε να αξιολογήσουμε αν η πρόθεση ενός ατόμου να παντρευτεί έχει σχέση με τους ακόλουθους τρεις βασικούς πυλώνες οι οποίοι είναι οι εξής: α) Οικογενειακοί παράγοντες- που σχετίζονται με την ικανοποίηση που νιώθει το άτομο από την οικογένεια καταγωγής του, β) Κοινωνικοί παράγοντες- που αφορούν το κοινωνικό-φιλικό περιβάλλον του ερωτώμενου και γ) Οικονομικοί παράγοντες- που σχετίζονται με την οικονομική κατάσταση του ατόμου αλλά και με την άποψη του για την οικονομική διαχείριση εκ μέρους συντρόφων.

Τέλος δόθηκε σημασία στην απεικόνιση μίας γενικευμένης αντίληψης για τον γάμο και ειδικότερα για το αν η άποψη των νέων φοιτητών είναι περισσότερο θετική ή αρνητική σε σχέση με αυτόν τον θεσμό.

1^ο Ερευνητικό Ερώτημα

Αρχικά είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι το πρώτο ερευνητικό ερώτημα είναι «Πώς σχετίζεται η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο από τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο τους;». Το συγκεκριμένο ερώτημα θέτει ως διερεύνηση δύο υποκλίμακες. Η πρώτη αφορά τους οικογενειακούς παράγοντες που διερευνούν πώς σχετίζεται την άποψη που έχουν οι ερωτώμενοι για την οικογένεια καταγωγής τους με την απόφαση για γάμο. Η δεύτερη τους κοινωνικούς παράγοντες που αφορούν τον ρόλο που έχει η άποψη του κοινωνικού περιγυρου για το γάμο στην απόφαση των ερωτώμενων. Επομένως γίνεται αντιληπτό

Πτυχιακή Εργασία

ότι βασικό πυλώνας είναι η πρόθεση των φοιτητών να παντρευτούν σε σχέση με τον εκάστοτε παράγοντα.

Με αφετηρία την θέση αυτή, είναι αξιοσημείωτη η παράθεση των αποτελεσμάτων από την συσχέτιση της μεταβλητής των οικογενειακών παραγόντων με την μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο. Παρατηρήθηκε ότι οι οικογενειακοί παράγοντες έχουν σημαντική συσχέτιση με την πρόθεση για γάμο. Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι η επιλογή των άγαμων φοιτητών να συνάψουν γάμο σχετίζεται σημαντικά με τον οικογενειακό περίγυρο τους.

Στην συνέχεια διερευνήθηκε η σχέση ανάμεσα στην πρόθεση για γάμο με τους κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι αφορούν το κοινωνικό περιβάλλον των ερωτώμενων. Σύμφωνα με στατιστικές αναλύσεις παρατηρήθηκε ότι η μεταβλητή των κοινωνικών παραγόντων δεν έχει σημαντική συσχέτιση με την μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο. Συμπερασματικά, η επιλογή των άγαμων φοιτητών του Ελ.Με.Πα να συνάψουν γάμο δεν σχετίζεται σημαντικά με τον κοινωνικό περίγυρο τους.

Από τα προαναφερόμενα χρειάζεται να τονίσουμε ότι το ερευνητικό ερώτημα είχε ως κύριο στόχο να δείξει αν η επιλογή και πρόθεση των φοιτητών να παντρευτούν συνδέεται με τον περίγυρο τους που αποτελεί το οικείο περιβάλλον τους. Για αυτό το λόγο επιλέχθηκε το οικογενειακό περιβάλλον και το κοινωνικό και συμπύχθηκαν σε ένα ερώτημα. Ωστόσο τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στην συγκεκριμένη έρευνα δεν είχαν και τα δύο περιβάλλοντα την ίδια σημαντική σχέση στην πρόθεση των νέων να παντρευτούν, παρότι είχαν θεωρηθεί παραπλήσια σημαντικά κατά την έναρξη της έρευνας. Κατά συνέπεια είναι ανάγκη να διευκρινιστεί ότι το οικογενειακό περιβάλλον έχει σημαντική σχέση με την πρόθεση των φοιτητών για γάμο ενώ στον αντίποδα το κοινωνικό περιβάλλον δεν συσχετίζεται σε κανέναν σημαντικό βαθμό με την πρόθεση των φοιτητών για γάμο.

2^ο Ερευνητικό Ερώτημα

Στην παρούσα φάση είναι σημαντικό να αναφερθεί το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα το οποίο είναι «Η οικονομική κατάσταση των ατόμων σχετίζεται με την επιλογή ή την αποφυγή του γάμου;». Αναφορικά με την επιλογή ή την αποφυγή του

Πτυχιακή Εργασία

γάμου είναι αναγκαίο να παρατηρήσουμε ότι και τα δύο εμπίπτουν στην μεταβλητή της πρόθεσης, επομένως αντιμετωπίζονται ως μία. Διερευνώντας αυτό το ερευνητικό ερώτημα, συσχετίστηκε η μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο με την μεταβλητή των οικονομικών παραγόντων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η σχέση ανάμεσα στην πρόθεση και στους οικονομικούς παράγοντες δεν είναι στατιστικά σημαντική.

Εν κατακλείδι, η οικονομική κατάσταση των ερωτώμενων δεν σχετίζεται με την επιλογή να παντρευτούν ή την αποφυγή του γάμου. Διαμορφώνοντας το συγκεκριμένο ερώτημα, θεωρήθηκε σημαντικό να διερευνηθεί η οικονομική κατάσταση των ατόμων ως παράγοντας σχέσης καθώς το πληθυσμιακό δείγμα όντας φοιτητές βρίσκονται σε μία διαδικασία επαγγελματικής κατάρτισης, και πιθανολογούνταν ότι δεν έχουν επαγγελματική αποκατάσταση που να προσφέρει οικονομική στήριξη.

3^ο Ερευνητικό Ερώτημα

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να παρουσιαστεί το τρίτο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας έρευνας το οποίο είναι «Οι αντιλήψεις των άγαμων φοιτητών τείνουν να είναι θετικές ή αρνητικές απέναντι στον θεσμό του γάμου. Λαμβάνοντας υπόψη τις αντιλήψεις, θεωρήθηκε σημαντικό να επικεντρωθούμε στην πρόθεση των άγαμων φοιτητών να παντρευτούν και ειδικότερα το ερώτημα ήταν εάν κυμαίνονται θετικά ή αρνητικά προς αυτήν την απόφαση. Επομένως, οι ερωτήσεις της μεταβλητής πρόθεση για γάμο αξιολογούνται από την δημιουργία του ερωτηματολογίου με 1 ως η πιο αρνητική απάντηση και μεταφράζεται με «πολύ αρνητική» και 5 ως η πιο θετική απάντηση και μεταφράζεται ως «πολύ θετική». Με αυτήν την ταξινόμηση είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το 3 σήμαινε «ούτε αρνητική, ούτε θετική» και αφορά την μεσαία τιμή των απαντήσεων. Από τα στατιστικά αποτελέσματα προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων κυμαινόταν πάνω από το 3, δηλαδή την μέση τιμή, συνεπώς οι περισσότερες απαντήσεις, καθώς διερευνάμε τις γενικές αντιλήψεις, ήταν θετικές.

Συμπερασματικά, οι αντιλήψεις των άγαμων φοιτητών τείνουν να είναι θετικές απέναντι στον θεσμό του γάμου, γεγονός που φαίνεται από το πλήθος των απαντήσεων στην μεταβλητή της πρόθεσης για γάμο που βρίσκονται πάνω από την μέση τιμή.

Συμπεράσματα

Από τις απαντήσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, είναι δυνατό να καταλήξουμε σε συμπεράσματα αναφορικά με τα ερωτήματα που είχαν τεθεί. Επομένως θα αποτελούσε παράλειψη αν δεν τονιζόταν ότι ο γενικός πληθυσμός των νέων που φοιτούν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο του Νομού Ηρακλείου τείνουν να είναι θετικοί απέναντι στον θεσμό του γάμου και να έχουν πρόθεση να παντρευτούν στον μέλλον κατά γενική πλειοψηφία. Συγκεκριμένα στο ερώτημα «Σκοπεύετε να παντρευτείτε κάποτε;» φαίνεται ιδιαίτερα αυτή η τάση των νέων καθώς το 65% των απαντήσεων ήταν θετικές απέναντι σε αυτήν την απόφαση. Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων δεν έδειξαν καμία σημαντική σχέση με την πρόθεση να παντρευτούν. Ωστόσο κατά την έναρξη της έρευνας η ερώτηση στο πλαίσιο των δημογραφικών στοιχείων που αφορά την παρούσα οικογενειακή κατάσταση των γονέων του ερωτώμενου, περιμέναμε ότι θα έχει ισχυρή συσχέτιση με την πρόθεση για γάμο, γεγονός που δεν αποδείχθηκε τελικώς.

Επιπλέον διερευνήθηκε αν το οικείο περιβάλλον των ατόμων, που κατά γενική ομολογία αποτελείται από την οικογένεια και τον κοινωνικό περίγυρο, θα έχει σημαντική σύνδεση με την πρόθεση των ατόμων να παντρευτούν. Αυτό που έγινε αντιληπτό είναι ότι η ικανοποίηση που νιώθουν τα άτομα από την οικογένεια καταγωγής τους αναφορικά με τις οικογενειακές σχέσεις, την υποστήριξη, την συνοχή και συντροφικότητα, την παιδική ηλικία, την επικοινωνία όπως και με την ικανοποίηση που πιστεύουν ότι νιώθει ο πατέρας ή/και η μητέρα από τον έγγαμο βίο τους, συνδέεται σημαντικά με την πρόθεση τους να παντρευτούν.

Στον αντίποδα παρατηρήθηκε ότι ο κοινωνικός περίγυρος δεν έχει άμεση σχέση με την πρόθεση των ατόμων να παντρευτούν, παρότι διερευνήθηκαν κυρίως οι τάσεις των ατόμων και όχι τα αίτια αυτών. Από αυτό έγινε εμφανές ότι η γνώμη των φύλων για τον θεσμό του γάμου, για τον/την μελλοντικό-ή σύντροφο, η πίεση από τους φίλους και η ταύτιση των απόψεων, δεν αποτελούν παράγοντες που σχετίζονται με την απόφαση των ατόμων να παντρευτούν.

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα αποτέλεσμα που αναμέναμε ήταν οι οικονομικοί παράγοντες να έχουν σημαντική σχέση με την πρόθεση για γάμο, ιδιαίτερα καθώς τα άτομα που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο είναι άγαμοι

Πτυχιακή Εργασία

φοιτητές, επομένως βρίσκονται σε διαδικασία επαγγελματικής εκπαίδευσης και δεν έχουν παντρευτεί. Θεωρώντας την εργασία και το γάμο ως μελλοντικές καταστάσεις της ζωής τους, υποθέσαμε ότι θα παρατηρηθεί σημαντική σχέση ανάμεσα στους οικονομικούς παράγοντες και την πρόθεση να παντρευτεί κανείς. Απεναντίας αυτό που αποδείχθηκε είναι ότι οι οικονομικοί παράγοντες δεν έχουν σημαντική συσχέτιση με την πρόθεση των ατόμων για γάμο.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε τα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα μας σε σχέση με το ερευνητικό υπόβαθρο που προϋπήρχε όπως αναφέρεται στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης στην ενότητα της μεθοδολογίας. Αρχικά στην παρούσα έρευνα αποδείχθηκε ότι οι οικονομικοί παράγοντες δεν έχουν συσχέτιση με την απόφαση να παντρευτεί κανείς ενώ σε προηγούμενη έρευνα προέκυψε ότι οι νέοι συνδέουν τον γάμο με την οικονομική ασφάλεια. Επίσης στην ίδια έρευνα αποδείχθηκε ότι η επικοινωνία με τον/ την σύντροφο και το συναίσθημα αγάπη-έρωτας έχουν σημαντική σχέση με την πρόθεση για γάμο. Τα ίδια αποτελέσματα προέκυψαν και στην παρούσα έρευνα καθώς οι δύο αυτές συνθήκες περιλαμβάνονταν στις μεταβλητές «αρνητικοί εξωγενείς παράγοντες» και «συναισθηματικές προσδοκίες», οι οποίες έχουν σημαντική συσχέτιση με την πρόθεση για γάμο. [Η αναφερόμενη έρευνα είναι «Αντιλήψεις των άγαμων νέων του Νομού Ηρακλείου για του θεσμό του γάμου, της οικογένειας και τη μονογονεϊκότητα.» των Καρακώστα Χρυσούλα και Κονταξάκη Βικτωρία].

Έπειτα παρατηρήθηκε ότι προέκυψαν κοινές συσχετίσεις από την επόμενη έρευνα, η οποία έδειξε ότι οι σχέσεις των ερωτώμενων με την πατρική τους οικογένεια έχει συσχέτιση με την απόφαση τους να παντρευτούν στο μέλλον και στις στάσεις και απόψεις τους για το γάμο. Όπως προέκυψε και από τα δικά μας αποτελέσματα, οι οικογενειακοί παράγοντες, στην οποία περιλαμβάνονται οι σχέσεις με την πατρική οικογένεια, έχουν σημαντική συσχέτιση με την πρόθεση για γάμο. Επίσης η έρευνα έδειξε ότι 1 στους 3 ερωτώμενους σκέφτεται να παντρευτεί στο μέλλον. Όμοια αποτελέσματα παρατηρήθηκαν στην δική μας έρευνας όπου προέκυψε θετική αντίληψη των νέων προς τον θεσμό του γάμου καθώς η μεταβλητή της πρόθεσης των νέων κατευθυνόταν προς την θετικότερη απάντηση. [Η προαναφερόμενη έρευνα είναι η εξής: «Παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των νέων για γάμο και δημιουργία οικογένειας : ο ρόλος της οικονομικής κρίσης», των Γκιτσιδου Β, Καρακώστη Σ, Ξηραδάκη Α.]

Τέλος χρειάζεται να αναφερθούν κοινά και διαφορετικά σημεία που προέκυψαν από την έρευνα μας σε σχέση με την ακόλουθη έρευνα, της οποίας τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι αντιλήψεις των νέων για το γάμο έχουν μεγάλη επιρροή από την οικογένεια τους. Παρομοίως, στην παρούσα έρευνα παρατηρήθηκε επίσης σημαντική συσχέτιση των παραγόντων που αφορούν την οικογένεια καταγωγής με την πρόθεση των νέων για γάμο. Επιπλέον στην αναφερόμενη έρευνα αποδείχθηκε ότι οι αντιλήψεις των νέων για το γάμο συνδέονται με τη σχέση που έχουν (ή είχαν) οι γονείς τους (σε περίπτωση που έχουν χωρίσει). Στην παρούσα έρευνα δεν υπήρχε καμία σημαντική συσχέτιση της παρούσας οικογενειακής κατάστασης των γονέων με την πρόθεση των νέων να παντρευτούν, ωστόσο στους οικογενειακούς παράγοντες περιλήφθηκαν μεταβλητές που αξιολογούσαν την άποψη που έχουν οι ερωτώμενοι για την ικανοποίηση που νιώθουν οι γονείς τους από τον έγγαμο βίο. [Η προαναφερόμενη έρευνα είναι «Απόψεις των ανύπαντρων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του Τ.Ε.Ι Κρήτης για τους παραδοσιακούς και σύγχρονους νόμιμους τρόπους συμβίωσης» της Μαυροφοράκη Ε.]

Έχοντας λάβει υπόψη όλα τα προαναφερόμενα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί ότι επρόκειτο για μία συγχρονική έρευνα που στόχος της ήταν να απαντηθεί αν υπάρχει σχέση των οικογενειακών και κοινωνικών παραγόντων με την πρόθεση των φοιτητών να παντρευτούν, όπως και η σχέση ανάμεσα στους οικονομικούς παράγοντες και την πρόθεση για γάμο. Επιπλέον διερευνήθηκε η γενικότερη κατεύθυνση των νέων απέναντι στο γάμο, δηλαδή την θετική ή αρνητική πρόθεση τους να παντρευτούν. Ωστόσο εύλογα φαίνεται ότι η παρούσα έρευνα διερευνούσε την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα σε παράγοντες και πρόθεση για γάμο και όχι τους λόγους και τις αιτίες που επηρέασαν αυτές τις σχέσεις, όπως επίσης η έρευνα δεν επικεντρώθηκε στην διερεύνηση των αποτελεσμάτων, δηλαδή αν μελλοντικά επαληθευτούν αυτές οι συσχετίσεις με την απόφαση των ατόμων να παντρευτούν. Τα παραπάνω μπορούν να διερευνηθούν με διαχρονική έρευνα, η οποία σε βάθος χρόνου είναι πιθανό να αποδείξει αυτά που προαναφέρθηκαν.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Beck, T.A. (1996) Δεν αρκεί μόνο η αγάπη μεταφρ. Σίμος Γ. Αθήνα: ΠΑΤΑΚΗΣ.

ΒΟΤΤΟΜΟΡΕ Τ.Β. (1993) ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ: Κεντρικά προβλήματα και βασική βιβλιογραφία. Μεταφρ. Τσαούσης Δ.Γ. Αθήνα: Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη- Gutenberg

Button J (1994) ΣΤΕΝΟΤΕΡΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ :ΣΕΞ, ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΛΟΓΙΚΗ. Μεταφρ. Ιωαννίδου Ε. Αθήνα : ΛΥΧΝΟΣ

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS (2019) « ΛΕΞΙΚΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ του CAMBRIDGE» στο Matsumoto David (επιμ.) ΛΕΞΙΚΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ του CAMBRIDGE-ΤΟΜΟΣ Β' Αθήνα: Πεδίο σ.626-627,σ.647-648, σ.609, σ.719 .

Dominian, J. (1998) ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΑΜΟΥ μεταφρ. Μεταξάς Σ. Αθήνα: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Doyle, H. C. (2010) Λέμε να παντρευτούμε μεταφρ. Σαρόγλου Λ. Αθήνα : ΤΗΝΟΣ.

Earl Babbie (2011) ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ στο Κώστας Ζαφειρόπουλος (επιμ), Μεταφρ. Βογιατζής Γ. ΚΡΙΤΙΚΗ

Eliot, T.S (1954) Σημειώσεις για τον ορισμό της κουλτούρας, μετάφρ. Ν. Ησαΐα 1980 , εκδόσεις Πλέθρον, 1980, σελ. 23

Hughes M. και Kroehler C., (2014) ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ μεταφρ. Ιωσηφίδης Θ. 2η Έκδοση Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Jacobs, W.J.(2006) Αρκεί να υπάρχει αγάπη : και άλλα ψέματα για το γάμο μεταφρ. ΝαθαναήλΜ. Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.

Papataxiarchis, E. (2012) 'Shaping Modern Times in the Greek Family: A Comparative View of Gender and Kinship Transformations after 1974' στο Κράτος, Οικονομία, Κοινωνία (19ος-20ος αιώνας), Τόμος προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Γιώργου Β. Δερτίμη, επιμ. Α. Diaila & Ν. Maroniti, Μεταίχμιο, σελ.217-244.

Townsend, J. (2001) Τί θέλουν οι γυναίκες, τί θέλουν οι άνδρες: Γιατί τα δύο φύλα εξακολουθούν να βλέπουν την αγάπη, τη δέσμευση και το σεξ τόσο διαφορετικά. Αλεξοπούλου, Ε. (μτφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Θυμάρι.

Vansteewegen, A. (1995) Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ : ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ μεταφρ. Σύρρης Μ.Μ. Αθήνα : ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Αλεξανδρίτης Α, Μανιαδάκη Μ.Α. και Περουλάκη Ε. (2014) Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ-ΑΠΟΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ. Πτυχιακή Εργασία. Τ.Ε.Ι Ηρακλείου Κρήτης-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Αλμπερόνι, Φ. (1998) Περί έρωτος. Μεταφρ. Τσάκου Κ.Τ. Αθήνα: ΨΥΧΟΓΙΟΣ.

Πτυχιακή Εργασία

Αναστασοπούλου, Γ. (2015) «Ταυτότητα και Γλώσσα. Μια ερευνητική προσέγγιση σε πολιτισμικά διαφορετικούς μαθητές». Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Πατρών.

Ανδρεαδάκη Γ. και Βλαχονάτσιου Γ. (2010) «ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ (ΘΕΤΙΚΕΣ-ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ) ΣΤΗΝ ΟΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑ ΜΕ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ». Πτυχιακή εργασία. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο.

Αργυρούδη, Α. (2013) «Ανασταλτικοί παράγοντες της απόφασης/δέσμευσης για γάμο μεταξύ νέων». Διδακτορική διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Βακόλα, Μ. και Νικολάου, Ι. (2012). Ο ρόλος παρακίνησης στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον. Στο Οργανωτική ψυχολογία & συμπεριφορά. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Rosili. σ. 125-158

Βάρκα-Αδάμη, Α. (2009) ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ Αθήνα: ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Βίτκα Φ., Κυριακοπούλου Φ. και Λιβάνη-Ηλιοπούλου Ν. (2007-2008) «Τα Κριτήρια Επιλογής Συντρόφου με Βάση το Φύλο και τη Μόρφωση». Πτυχιακή εργασία. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο.

Βρύζας, Κ. (2003) Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες. Αθήνα: Gutenberg.

Γκιτσιδου Β., Καρακόντη Σ., Ξηραδακη Α. (2016) « Παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των νέων για γάμο και δημιουργία οικογένειας : ο ρόλος της οικονομικής κρίσης» Πτυχιακή Εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

Διεθνής Ομοσπονδία για Εκπαίδευση Γονέων- Χουρδάκη, Μ. (1992) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Αθήνα : ΓΡΗΓΟΡΗ.

Ευαγγελίδου-Τσίρικα Φ. (2009) Γάμος μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου: «Η υπόθεση της Τήλου» ως ένα παράδειγμα της μεθοδολογίας του ιδιωτικού δικαίου στο «Εφαρμογές Αστικού Δίκαιου και Πολιτικής Δικονομίας» Τεύχος 12/2009

Ζαιμάκης, Γ. (2002) Κοινωνική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζαμπούνης, Χ.Κ. (2005) Ο ΓΑΜΟΣ Αθήνα : Φερενίκη .

Ζερβός, Δ. Γ. (1996) Ευρώπη Άτομο Εξουσία Γυναίκα: Κοινωνιολογική προσέγγιση στην κοινωνική στάση των γυναικών, έναντι των διαφόρων μορφών εξουσίας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Θεοδωροπούλου, Ε.Ι. (1992) ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ , ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ (Αναδημοσιεύσεις Άρθρων) Αθήνα: «Ορθόδοξου Τύπου».

Κακλαμανάκη, Ρ. (1984) Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Καρακώστα Χ., Κονταξάκη Β. (2006) «Αντιλήψεις των άγαμων νέων του Νομού Ηρακλείου για τον θεσμό του γάμου, της οικογένειας και της μονογονεϊκότητας» Πτυχιακή Εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

Καλοκύρη Μ., Παπαδάκη Ε., Ρινακάκη Ε. (2009) «ΟΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ». Πτυχιακή εργασία. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο

Καλτσούνη Χ.Ν. (2004) Κείμενα της Κοινωνιολογίας του Γάμου και της Οικογένειας Αθήνα: ΤΥΠΩΘΗΤΩ-Γιώργος Δαρδάνος.

Καντσά, Β. (2007) 'Ταμήλιες Στρατηγικές: Ορατές Πολιτικές και Αθέατες Παραδοχές', παρουσιάστηκε στο Διεθνές Συμπόσιο με τίτλο «Αναθεωρήσεις του Πολιτικού: Ανθρωπολογική και Ιστορική έρευνα στην Ελληνική κοινωνία» Μυτιλήνη 8-11 Νοεμβρίου 2007, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Κοινωνικής Ιστορίας και Ανθρωπολογίας.

Καρδαμάκη, Μ. (1995) ΑΓΑΠΗ και ΓΑΜΟΣ Αθήνα: ΑΚΡΙΤΑΣ.

Κασιμάτη, Κ. (1983) «Η πολιτισμική ταυτότητα της δεύτερης γενιάς των Ελλήνων μεταναστών της Δυτικής Γερμανίας». Παρουσιάστηκε στο συνέδριο του «European Science Foundation» στη Δ. Γερμανία 10 – 12 Δεκεμβρίου 1980 και δημοσιεύτηκε στα γερμανικά (Freiburg). Στην Ελληνική έκδοση έγιναν αλλαγές και προσθήκες.

Κατάκη, Χ. (1997) Το μωβ υγρό. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Κατσίκη, Λ.Ι (1974) Γάμος και Διαζύγιο : ηθικώς-κοινωνικώς-νομικώς (διαπιστώσεις, κρίσεις, υποδείξεις) Αθήνα: ΝΕΑ ΣΚΕΨΗ.

Κηποπούλου, Γ., Κυριακοπούλου, Φ., Λιβάνη-Ηλιοπούλου, Ν., Μαρκάκη, Μ & Σέμπρου, Μ. (2006). Οι διεθνικές οικογένειες στο Δήμο Χερσονήσου. Ηράκλειο: ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ – Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας – Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας – μάθημα «Σεμινάριο τελειοφοίτων» ΤΟΠ.Α (Προκοπάκης, Μ. Υπεύθυνος Καθηγητής).

Κουγιουμτζόγλου, Γ.Σ. (2001) Γνωριμία πριν από το γάμο : προϋποθέσεις για την επιτυχία του ή πως οι δύο νέοι θα γνωριστούν σωστότερα πριν αποφασίσουν το γάμο Θεσσαλονίκη : Π.Πουρνάρα.

Κουκούλη Σ. (2016) «ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ» Οικογενειακή Πολιτική Ηράκλειο: Σχολή Κοινωνικής Εργασίας-Τ.Ε.Ι Κρήτης

Κυριαζή Ν. (2011) «Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ : ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ» Εκδόσεις: ΠΕΔΙΟ

Κυριακίδης, Π. (2002) Άγαμοι μετά τα τριάντα: έρευνα για τα αίτια της μη δημιουργίας οικογένειας. Παράρτημα επιστημονικής επιτηρίδας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Κυριακοπούλου, Μ. (2015) «Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΑΠΟ ΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΚΑΙ Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ». Πτυχιακή εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καβάλας.

Πτυχιακή Εργασία

Κωνσταντινίδου Π. (2009) «Γάμος: Το μεγαλείο της διαφθοράς: 1+1=.....: μελέτη» Αθήνα: Ιωλκός

Κώρης, Κ.Λ. (2018) Ικανοποίηση από το γάμο, κατάθλιψη και κοινωνική στήριξη στο πλαίσιο του έγγαμου βίου. Μεταπτυχιακή Εργασία -Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Λαγουμιντζής, Γ., Βλαχόπουλος, Γ., Κουτσογιάννης, Κ., 2015. Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες υγείας. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5356>

Μαράτου-Αλιμπράτη, Λ. (2010) «Νέες μορφές οικογένειας. Τάσεις και εξελίξεις στη σύγχρονη Ελλάδα», στο περιοδικό Εγκέφαλος, 47(2), σελ. 55-66.

Μαυροφοράκη Ε. (2012) «Απόψεις των ανύπαντρων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του Τ.Ε.Ι Κρήτης για τους παραδοσιακούς και σύγχρονους νόμιμους τρόπους συμβίωσης» Πτυχιακή Εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

Μισέλ, Α. (2000) ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ : ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ μεταφρ. Μουσούρου Λ. Αθήνα: Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη- Gutenberg.

Μίτσελ, Τζ. (1975) «Η εποχή της γυναίκας, το κίνημα: ιστορία και προοπτικές» δρόμος ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ Αθήνα: Εκδόσεις Πύλη <https://edromos.gr/tzouliet-mitsel-1975-i-epochi-tis-gynaikas-ekdoseis-pyli>

Μοροχωβίτης, Α.Γ. (2011) Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας Φλώρινα : Φλώρινας.

Μπίλια, Φ. (2017) «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ». Πτυχιακή εργασία. Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά.

Ντραϊκώρς, Ρ. (1997) Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ μεταφρ. Κασιμάτη Μ.Μ. Αθήνα: ΚΕΔΡΟΣ.

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας & Ψυχιατρική Κλινική Παντείου Αθηνών. (1999). Λεξικό διαπολιτισμικών όρων στην ψυχική υγεία. Χριστοδούλου, Γ., Παπακώστα, Ι. & Ζερβός, Ι. (μτφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Βήτα MedicalArts.

Πανικκάρ, Μ. & Ρομείν, Ι. (1996). «Αλλαγές στις κοινωνικές δομές». Στο Ονάϊρ, Κ. (1996). Η ιστορία της ανθρωπότητας. Τόμος 6ος, εκδόσεις Unesco.

Παπαχριστοπούλου Ν. και Σαμαρτζή Κ. ,(2012) Οικογενειακές και νέες μορφές γονεϊκότητας. Πάτρα: OPPORTUNA.

Πατσούκου, Ε. (2015) «Προτάσεις για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα». Πτυχιακή εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καβάλας.

Περάκη, Ε. (2011) «ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΜΕ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΤΑ ΜΜΕ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ Ή ΟΔΗΓΟΥΝ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ?». Πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Πτυχιακή Εργασία

- Πιντέρης, Γ. (2005) Συντροφικότητα και αυτονομία. Αθήνα: Θυμάρι
- Σουλτούκη, Π. (2004) «Ο ΓΑΜΟΣ ΣΕ ΜΙΚΡΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ». Πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Στυλιάρα, Ε.Ι. (1992) Η ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΕΤΕΡΟΥ ΦΥΛΟΥ, Ο ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΓΑΜΟΣ, Η ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΚΥΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΣΩΣΤΗ ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΒΡΕΦΩΝ Αθήνα
- Τσαούσης, Δ.Γ. (1991) Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΑΣ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΔΥΝΑΜΙΚΗ Αθήνα: Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη-Gutenberg.
- Τσαούσης, Δ.Γ. (2006) Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ Αθήνα : Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής-Gutenberg.
- Τσαρδάκης, Δ. (1992) Η κοινωνική θεωρία των ρόλων. Αθήνα: εκδόσεις Σκαραβαίος.
- Τσαρνέλης, Γ. (2011) «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΓΙΑ ΕΓΓΑΜΗ ΣΥΜΒΙΩΣΗ. ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΩΣΗΣ ΕΓΓΑΜΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ (1386 ΑΚ)». Πτυχιακή εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Χελά, Γ. (2015) «Δέχομαι/ Δεν δέχομαι: Οι λόγοι που κρίνουν την απόφαση υπέρ ή κατά της σύναψης γάμου και οι σημασίες του θεσμού για τους νέους της Αθηναϊκής κοινωνίας». Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Χριστοδούλου, Κ.Ν. (2012) «Το παράδειγμα του συμφώνου συμβίωσης» στο: Φιλίπου, Μ.(επιμ.) Η συμβίωση μεταξύ οικογενειακού και ενοχικού δικαίου. Βιβλιοθήκη Αστικού και Δικαιονομικού Δικαίου: Σάκκουλας, Αντ.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adams, M. & Jones, H. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1177-1196
- Amato, Booth, Johnson, Rogers (2007) *Alone Together: How Marriage in America Is Changing*, Harvard University Press (03/2009)
- Arriaga, B. & Agnew, R (2001) Being committed. Affective, cognitive, and conative components of relationship commitment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 1190-1203.
- Bell, David and John Binnie 2000. "The Sexual Citizen. Queer politics and Beyond. PolityPress" : Cambridge.

Denisiuk, J. S. (2004). Evolutionary versus Social structural explanations for sex differences in mate selection, jealousy, and aggression. Rochester Institute of Technology

Eagly, A. H., Beall, A. & Sternberg, R. (2004). Psychology of Gender. New York: Guilford Press

Gilbert, D. T., Fiske, S. T. & Lindzey, G. (1998) The handbook of social psychology, pp. 357-414, New York: McGraw-Hill.

Howard, J. A., Blumstein, P. & Schwartz, P. (1987). Social or evolutionary theories? Some observations on preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology* 53, pp. 194–200

Johnson, M., Caughlin, J. & Huston, T. (1999) The tripartite Nature of Marital Commitment: Personal, Moral, and Structural Reasons to Stay Married. *Journal of Marriage and the Family*, 61. 1. 160-177

Le, B. & Agnew, C. R. (2003) Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the investment model. *Personal Relationships*, 10, 37-57

Linton, R. (1936) *The study of man. An introduction.* New York-London.

Weeks, Jeffrey (1998) “The Sexual Citizen”. *Theory, Culture & Society* 15(3-4), 35-52.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Με το παρόν ερωτηματολόγιο θέλουμε να μελετήσουμε τις απόψεις των άγαμων φοιτητών 20-30 ετών του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου για το γάμο και τους παράγοντες που τον επηρεάζουν. Η έρευνα διεξάγεται στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας. Τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο που θα διαθέσετε για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

A. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

1. Φύλο :

- Άνδρας (1)
- Γυναίκα (2)

2. Ηλικία (σε έτη) : .....

3. Τόπος μόνιμης διαμονής:

- Αστική περιοχή (1)
- Ημιαστική περιοχή (2)
- Επαρχία(3)

4. Τόπος καταγωγής:

- Αστική περιοχή (1)
- Ημιαστική περιοχή(2)
- Επαρχία(3)

5. Διαμονή :

- Με οικογένεια (1)
- Μερικές φορές με οικογένεια, μερικές φορές χωρίς (2)
- Μόνος-η (3)

6. Αριθμός Αδερφών (συμπεριλαμβανομένου εαυτού):.....

7. Σχολή :

- Σχολή Επιστημών Διοίκησης και Οικονομίας (1)
- Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας (2)
- Σχολή Μηχανικών (3)
- Σχολή Γεωπονικών επιστημών (3)

8. Αυτό το διάστημα εργάζεστε;

- Ναι, μόνιμη εργασία (1)
- Ναι, περιστασιακή εργασία (2)
- Όχι, αλλά αναζητών εργασία (3)
- Όχι αλλά δεν αναζητώ εργασία (4)

9. Πως θα χαρακτηρίζατε την σημερινή οικονομική σας κατάσταση;

- Πολύ καλή (1)
- Καλή (2)
- Μέτρια (3)
- Κακή (4)
- Πολύ κακή (5)

10. Οι γονείς σας είναι :

- Παντρεμένοι ή σε συμβίωση (1)
- Διαζευγμένοι ή σε διάσταση (2)
- Άλλο.....

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟ

Πόσο **συμφωνείτε** με τις παρακάτω προτάσεις ;

[Συμπληρώστε το κουτάκι που περιγράφει καλύτερα την άποψη σας]

11. Σκοπεύετε να παντρευτείτε κάποτε;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

12. Πιστεύετε ότι για να αποφασίσει κανείς να παντρευτεί, χρειάζεται να έχει μία σταθερή εργασία;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

13. Πιστεύετε ότι ο έρωτας αποτελεί λόγο για να παντρευτεί κανείς;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

14. Θεωρείτε ότι το πιο σημαντικό για να παντρευτεί κανείς είναι να κατανοεί τις ανάγκες του/της συντρόφου του/της;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

15. Πιστεύετε ότι οι άνθρωποι παντρεύονται επειδή φοβούνται την μοναξιά;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

16. Θεωρείτε ότι ο μόνος λόγος για να παντρευτεί κάποιος είναι για να αποκτήσει παιδιά;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

17. Πιστεύετε ότι ένας λόγος που παντρεύεται κανείς είναι γιατί πιέζεται από τους γονείς του;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

18. Έχετε αμφιβολίες σχετικά με την απόφαση να παντρευτείτε;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

19. Θεωρείτε ότι είναι «καλή ιδέα» το να παντρευτεί κανείς;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

20. Πιστεύετε ότι ο γάμος οδηγεί ένα άτομο στην προσωπική ολοκλήρωση;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

21. Θεωρείτε ότι η επικοινωνία είναι σημαντική για έναν υγιή γάμο;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

22. Θεωρείτε ότι ο σεβασμός μεταξύ συντρόφων είναι σημαντικός για έναν επιτυχή γάμο;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

23. Πιστεύετε ότι η εμπιστοσύνη είναι σημαντική για έναν πετυχημένο γάμο;

Καθόλου   Ελάχιστα   Αρκετά   Πολύ   Πάρα πολύ

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Σε ποιο βαθμό κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις ισχύει στην δική σας οικονομική κατάσταση σήμερα (1= καθόλου έως 5= πάρα πολύ).

24. Έχουν μειωθεί τα έσοδα σας σε μηνιαία βάση;

1   2   3   4   5

25. Έχετε μειώσει τα έξοδα για την αγορά προσωπικών αντικειμένων ;

1   2   3   4   5

26. Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η διάθεση σας από την οικονομική κατάσταση σας;

1   2   3   4   5

. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις σχετικά με μία συντροφική σχέση (1= καθόλου έως 5= πάρα πολύ) ;

27. Επιθυμείτε ο/η σύντροφος σας να είναι προσεκτικός-ή στα έξοδα του/της;

1   2   3   4   5

28. Επιθυμείτε να υπάρχει από κοινού συνεννόηση σχετικά με τα οικονομικά σας έξοδα- έσοδα;

Πτυχιακή Εργασία

1   2   3   4   5

29. Θεωρείτε ότι η καλή οικονομική κατάσταση του/της μελλοντικού-της συντρόφου παίζει ρόλο στο να αποφασίσει κανείς να παντρευτεί;

1   2   3   4   5

30. Πιστεύετε ότι ο γάμος οδηγεί σε οικονομικά προβλήματα;

1   2   3   4   5

Δ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σε ποιο βαθμό ισχύουν οι παρακάτω προτάσεις για εσάς στην κλίμακα:

1≡ Πολύ δυσαρεστημένος-η, **2**≡ Δυσανεστημένος-η, **3**≡ Ουδέτερος-η,

4≡ Ικανοποιημένος-η, **5**≡ Πολύ ικανοποιημένος-η

31. Πόσο ικανοποιημένος-η νιώθετε με τις σχέσεις στην οικογένεια σας;

1   2   3   4   5

32. Πόσο ικανοποιημένος-η είστε με την ποιότητα της επικοινωνίας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας σας;

1   2   3   4   5

33. Σε ποιο βαθμό νιώθατε ικανοποιημένος-η από την οικογένεια σας κατά την παιδική ηλικία σας;

1   2   3   4   5

34. Υπάρχει αίσθηση συνοχής και συντροφικότητας στην οικογένεια σας;

1   2   3   4   5

35. Είστε ικανοποιημένος-η από τον τρόπο που τα μέλη της οικογένειάς σας βοηθούν και στηρίζουν το ένα το άλλο;

1   2   3   4   5

36. Στην οικογένειά σας είναι σημαντική η τήρηση συγκεκριμένων κανόνων από τα μέλη;

1   2   3   4   5

37. Πόσο ικανοποιημένη πιστεύετε ότι είναι η μητέρα σας από τον έγγαμο βίο της;

1   2   3   4   5

38. Πόσο ικανοποιημένος πιστεύετε ότι είναι ο πατέρας σας από τον έγγαμο βίο του;

1   2   3   4   5

. Πόσο σύμφωνος-η είστε με τις παρακάτω προτάσεις σύμφωνα με την κλίμακα όπου 1= καθόλου έως 5= πάρα πολύ;

39. Η έγκριση των φίλων είναι σημαντική για την απόφαση σύναψης γάμου.

1   2   3   4   5

40. Κάποιος αποφασίζει να παντρευτεί διότι βλέπει ότι οι συνομήλικοί του παντρεύονται.

1   2   3   4   5

41. Παντρεύεται κανείς επειδή πιέζεται από το φιλικό περιβάλλον.

Πτυχιακή Εργασία

1   2   3   4   5

42. Η μη αποδοχή του/της μελλοντικού-ής συντρόφου από το φιλικό περιβάλλον επηρεάζει την απόφαση να παντρευτεί κανείς.

1   2   3   4   5

43. Οι φιλικές σχέσεις επηρεάζονται από την ταύτιση των απόψεων περί γάμου.

1   2   3   4   5